

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Restaurování a konzervování nástěnné malby a sgrafita

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Restaurování nástěnné malby s motivem „Stavba zámku Humprecht s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga“ v tzv. akustické hodovní síni na zámku Humprecht v Sobotce

Jan Lhoták

Vedoucí práce: MgA. Zuzana Wichterlová

Pedagogický dozor: Mgr. art. Jan Vojtěchovský

Konzultant teoretické části: Mgr. Jiří Kaše

Bakalářská práce

2015

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan Lhoták**
Osobní číslo: **R11003**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita**
Název tématu: **Restaurování nástěnné malby s motivem "Stavba zámku Humprecht s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga" v tzv. akustické hodovní síni na zámku Humprecht v Sobotce**
Zadávací katedra: **Ateliér restaurování malby a sgrafita**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Bakalářská práce je prací, ve které diplomant dokládá, že je schopen samostatně provést komplexní restaurátorský zákrok. Janu Lhotákovi byl přidělen úsek nástěnné malby napravo naproti vstupním dveřím "Stavba zámku s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga" (cca 18 m²).

Na tomto úseku má diplomant nejdříve provést restaurátorský průzkum zacílený na originální techniku malby, na stopy po historickém vývoji díla a na rozbor poškození a jeho příčin. V závěru restaurátorského průzkumu musí být diplomantka schopna vyhodnotit všechna zjištění provedená in situ, stejně jako laboratorní průzkumy. Následně vypracuje diplomant návrh na restaurování, který bude schválen vedoucím práce. Průběh prací bude konzultován jak s vedoucím práce, tak i s oponentem, zástupcem investora a se zástupci ústředního pracoviště NPÚ. Nedílnou součástí bakalářské práce je vyhotovení restaurátorské dokumentace přiděleného úseku malby. Vedoucí práce určí, které části této dokumentace se stanou součástí celkové restaurátorské dokumentace, jež bude odevzdána investorovi a na příslušné pracoviště NPÚ. Jako teoretickou část práce diplomant vypracuje pojednání s názvem "Malíř Richard Wiesner a jeho nástěnné dílo". Diplomant nejprve shromáždí obecné informace o Richardu Wiesnerovi st. z dostupné literatury. Pokusí se dohledat archivní dokumenty k jeho monumentální tvorbě, se zřetelem k malbě v zámku Humprecht. Zaměří se na jeho nástěnné realizace (malba, sgrafito) a na jejich srovnání s malbou na Humprechtu. Dále se diplomant bude zabývat Wiesnerovou zkušeností s technikou fresky před výmalbou a při výmalbě akustické síně.

Výsledkem práce by měl být přehled Wiesnerova díla se zaměřením na nástěnné dílo, jeho porovnání s výzdobou akustického sálu a zhodnocení jeho zkušeností s freskovou technikou. Práce by měla uvést rukopis a techniku restaurované malby do kontextu s dílem a zkušenostmi autora.

Po formální stránce dodrží diplomant pravidla psaní bakalářských prací, stanovená na FR UPa.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Doporučená základní literatura:

1. Mora P., Mora L., Philippot P., Conservation of Wall Paintings. London 1984.
2. Slánský, Bohuslav, Technika malby I a II. Praha 2003
3. Vaněček I., Nástěnné malby. VŠCHT Praha 1997.
4. Zelinger J. a kolektiv, Chemie v práci konzervátora a restaurátora. Praha 1987.
5. Hošek J., Muk J., Omítky historických staveb. Praha 1989.

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Zuzana Wichterlová

Ateliér restaurování malby a sgrafita

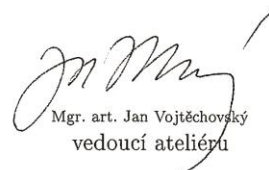
Datum zadání bakalářské práce: **31. října 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **11. srpna 2015**

Ing. Karol Bayer
děkan

L.S.

Mgr. art. Jan Vojtěchovský
vedoucí ateliéru

V Litomyšli dne 4. srpna 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice (Dislokované pracoviště – Fakulta restaurování, Litomyšl).

V Litomyšli dne 18. 8. 2015

Jan Lhoták

Poděkování

Poděkování patří vedoucí práce MgA. Zuzaně Wichterlové za její pozitivní a nakažlivý přístup k práci. Konzultantům Mgr. art. Janu Vojtěchovskému, Mgr. Jiřímu Kaše, Ing. Renatě Tišlové, Ph.D. Panu MgA. Danielu Wiesnerovi za velkou ochotu při tvorbě teoretické práce a mé rodině za vřelý přístup při zhotovení této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá komplexním restaurováním části nástěnné malby v Sobotce na zámku Humprecht v akustické hodovní síni. Na nástěnné malbě je zobrazena „Stavba zámku Humprecht s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga“. Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. V první části bakalářské práce je restaurátorský průzkum a restaurátorská dokumentace. Druhá část bakalářské práce pojednává o malíři Richardu Wiesnerovi a jeho nástěnném díle.

Klíčová slova

Restaurátorská zpráva, nástěnné malby, Richard Wiesner st., rešerše, formální analýza díla, fresková technika.

Title

Restoration of the wallpainting „Construction of the Humprecht castle with the characters of Jan Humprecht Cernin and Carlo Lurago“ in acustic hall of the Humprecht castle

Annotation

The bachelor thesis deals with the „Construction of the Humprecht castle with the characters Jan Humprecht Cernin and Carlo Lurago“. In the first part of the bachelor thesis are restoration research and restoration documentation. The second part of the bachelor thesis contains the research of Richard Wiesner senior wallpaintings works.

Keywords

Restoration report, wallpaintings, Richard Wiesner senior, search, formal analysis of the work, fresco.

Obsah

I. ÚVOD	10
II. RESTAUROVÁNÍ NÁSTĚNNÉ MALBY S MOTIVEM „STAVBA ZÁMKU HUMPRECHT S POSTAVAMI HUMPRECHTA JANA ČERNÍNA A CARLA LURAGA“ V TZV. AKUSTICKÉ HODOVNÍ SÍNI NA ZÁMKU HUMPRECHT V SOBOTCE	11
1. Základní údaje o památce	11
1.1...Lokace památky	11
1.2 Údaje o díle	11
1.3 Údaje o akci.....	12
1.4 Údaje o dokumentaci	12
2. Průzkumová zpráva	14
2.1 Úvod 14	
2.2 Uměleckohistorický průzkum.....	14
2.2.1 Město Sobotka	14
2.2.2 Humprecht Jan Černín z Chudenic	15
2.2.3 Popis a historie loveckého zámku Humprecht.....	15
2.2.4 Iniciativa kruhu rodáků a přátel města Sobotky	17
2.2.5 Popis tzv. akustického sálu.....	17
2.2.6 Vymezení a popis úseku určeného k provedení komplexního restaurátorského zásahu	18
2.3 Restaurátorský průzkum	19
2.3.1 Cíle a metody průzkumu	19
2.3.2 Vizuální průzkum v rozptýleném světle	19
2.3.3 Vizuální průzkum v razantním bočním osvětlení	20
2.3.4 Vizuální průzkum v UV záření.....	20
2.3.5 Sondážní průzkum malby a soklové části.....	21
2.3.6 Průzkum poklepem	26
2.4...Chemicko-technologický průzkum	26
2.5...Zkoušky	27
2.5.1 Zkoušky čištění	27
2.5.2 Zkoušky zpevňování	29
2.6 Vyhodnocení průzkumu	30
2.6.1 Vývoj malby.....	30
2.6.2 Popis poškození.....	32

2.6.3	Shrnutí průzkumu.....	33
2.6.4	Návrh koncepce	35
2.6.5	Návrh na restaurování	36
3.	Dokumentace restaurátorského zásahu	37
3.1	Postup restaurátorských prací	37
3.1.1	Celoplošné čištění a čištění bílých hlinkových zákalů v části malby.....	37
3.1.2	Celoplošná fixáž barevné vrstvy.....	37
3.1.3	Celoplošný odkryv hlinkových nátěrů z historické omítky.....	38
3.1.4	Injektáž dutin, statické trhliny v oblasti malby	38
3.1.5	Injektáž dutin a uvolněných částí historické omítky	38
3.1.6	Strukturální zpevnění degradované historické omítky	38
3.1.7	Tmelení.....	39
3.2	Retuš a rekonstrukce	39
3.2.1	Retuš a rekonstrukce v části malby.....	39
3.2.2	Rekonstrukce barevnosti historické omítky a linek	40
3.3	Použité materiály a technologie	41
3.4	Doporučený ochranný režim památky.....	42
3.5	Doporučení prezentace tzv. akustické síně.....	42
III.	TEORETICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	43
4.	Úvod	43
4.1	Richard Wiesner	43
4.2	Studia	43
4.3	Tvorba	44
4.4	Monumentální tvorba.....	45
4.4.1	Oltářní obraz v Akna Slatině.....	46
4.4.2	Nástrovní malby ve Valentinské ulici.....	46
4.4.3	Obrazy v komplexu Lucerny	48
4.4.4	Figurální obrazy pro univerzitu v Pittsburghu.....	49
4.4.5	Díla pro světovou výstavu v Paříži.....	50
4.4.6	Nástěnné malby na zámku Humprecht.....	51
4.4.7	Obraz pro letiště Ruzyně.....	51
4.4.8	Skica k obrazu Ikarův pád.....	51
4.4.9	Monumentální malby do města Moulin de Nceaux	52
4.4.10	Obrazová kompozice neznámého tématu	53

4.4.11 Světová výstava v New Yorku	53
4.4.12 Obraz pro radnici ve Zlíně	54
4.4.13 Gobelín pro pana Dominika Čiperu.....	55
4.4.14 Deskové obrazy Karolinum	55
4.4.15 Sgrafitová výzdoba Nádraží Praha-Smíchov.....	57
5. Závěr.....	59
IV. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	60
1. Seznam použité literatury	60
2. Seznam použitých pramenů.....	60
3. Databáze a internetové zdroje.....	61
V. SEZNAM PŘÍLOH.....	62
VI. GRAFICKÁ PŘÍLOHA.....	63
VII. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	69
VIII. TEXTOVÁ PŘÍLOHA.....	108

I. ÚVOD

Bakalářská práce je dělena do dvou částí, na praktickou a teoretickou část. Praktická část bakalářské práce obsahuje restaurátorský průzkum a dokumentaci komplexního restaurátorského zásahu. Nástěnná malba od ak. mal. Richarda Wiesnera se nachází v 1. poschodí zámku Humprecht, v takzvané akustické hodovní síni, jedná se o motiv „*Stavba zámku Humprecht s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga*“. Součástí úseku restaurované malby je též přiléhající soklová část, která se nachází pod malbou, a pás omítky nad malbou s historickými omítkami. Cílem restaurátorského průzkumu bylo rozšířit poznatky průzkumů předchozích, definovat aktuální stav poškození malby a rozšířit poznatky o omítkách přiléhajících na malbu z vrchní a spodní části. Na základě získaných informací z uměleckohistorického průzkumu a průzkumu chemicko-technologického byl přehodnocen restaurátorský záměr, a to v soklové partii a v omítkové části nad malbou. Na základě nových skutečností byl vypracován podrobný návrh na restaurování. V návaznosti na návrh restaurování byl proveden restaurátorský zákrok, který je popsán v restaurátorské dokumentaci. Během práce byla průběžně prováděna fotodokumentace prací a stavu díla, která je uvedena v obrazové příloze.

Teoretická část bakalářské práce se zabývá osobou malíře Richarda Wiesnera staršího. Hlavním cílem práce je katalogizace dostupné monumentální tvorby malíře na našem území, samotné formální a rukopisné srovnání těchto prací.

II. RESTAUROVÁNÍ NÁSTĚNNÉ MALBY S MOTIVEM

„STAVBA ZÁMKU HUMPRECHT S POSTAVAMI HUMPRECHTA JANA ČERNÍNA A CARLA LURAGA“ V TZV. AKUSTICKÉ HODOVNÍ SÍNI NA ZÁMKU HUMPRECHT V SOBOTCE

1. Základní údaje o památce

1.1 Lokace památky

Kraj: Královéhradecký kraj

Okres: Jičín

Obec: Sobotka

Adresa: Sobotka 363, 507 43 Sobotka

Název objektu, jehož je restaurované dílo součástí: Zámek Humprecht

Část objektu určena k restaurování: Severozápadní stěna: Výjev č. 3. Humprecht Jan Černín se stavitelem zámku C. Luragem

Klasifikace: Objekt je chráněn jako národní kulturní památka

Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP: 37630/6-1386

1.2 Údaje o díle

Autor: ak. mal. Richard Wiesner

Sloh, datace: historizující malba, 1937

Materiál, technika: akvarel nebo tempera na vápenné omítce

Rozměry restaurovaného díla:

- nástěnná malba: 570 cm x 210 cm (š. x v.)
- soklová část, historická omítka: 210 cm x 110 cm (š. x v.)
- pruh historické omítky nad malbou: 8,5 cm x 110 cm (š. x v.)

Předchozí známé restaurátorské zásahy, průzkumy:

- Restaurátorský průzkum v sálech státního zámku Humprecht (ak. mal. Jaroslav Alt, ak. mal. Jiřina Altová, 1984)
- Restaurátorský průzkum nástěnných maleb v hlavním sálu (tzv. akustickém) na zámku Humprecht (průzkum provedli studenti FR UPa: BcA. Anna Ferduš, BcA.

Barbora Glombová, BcA. Lenka Slouková pod vedením Mgr. art. Jana Vojtěchovského, 2013)

1.3 Údaje o akci

Vlastník, zadavatel: Město Sobotka

Zhotovitel: Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Jiráskova 3, Litomyšl, 56001

Závazné stanovisko: ze dne 5. 1. 2015 (viz textová příloha)

Termín započetí restaurátorských prací na daném úseku: březen 2015

Termín ukončení restaurátorských prací na daném úseku: červenec 2015

Vedoucí práce: MgA. Zuzana Wichterlová

Konzultace:

Chemicko-technologický průzkum: Ing. Renata Tišlová Ph.D., FR UPa

Památkový dohled: Mgr. Pavel Mach, NPÚ, územní odborné pracoviště v Josefově

Práci provedl: Jan Lhoták, (student Fakulty restaurování, obor Restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita) pod pedagogickým vedením Mgr. art. Jana Vojtěchovského

1.4 Údaje o dokumentaci

Autor: Jan Lhoták

Počet stran textu: 62

Autor fotografií, použitá technika: Jan Lhoták, Canon EOS 60D

Počet fotografií v obrazové příloze: 83

Místo uložení dokumentace: Univerzita Pardubice, archiv Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl, osobní archivy autorů

© Restaurátorská dokumentace je chráněna ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů s tím, že právo k užití ve smyslu zákona číslo 20/1987 sb. v plném znění (o památkové péči) má objednavatel a příslušný orgán památkové péče.

2. Průzkumová zpráva

2.1 Úvod

Stavba zámku Humprecht v Sobotce pochází z druhé poloviny 17. století a jedná se o lovecký zámek. Zámek je elipsového půdorysu s nadstavbou věže též elipsového půdorysu. V interiéru tzv. akustického hodovního sálu se nachází čtyři nástěnné výjevy, jedná se o jedinou nástěnnou výzdobu na tomto zámku. Malby pochází z první poloviny 20. století, autorem je ak. mal. Richard Wiesner starší. Jednotlivé výjevy maleb tvoří koncepčně a námětově na sebe navazující celek. Malby byly poškozeny zatékáním díky nevyhovujícímu stavu oken.

V minulosti byl proveden průzkum maleb a omítkových vrstev, který provedli ak. mal. Jaroslav Alt a ak. mal. Jiřina Altová v 80. letech 20. století.¹ Další průzkum nástěnných maleb byl proveden v roce 2013 studenty Fakulty restaurování.² Při tomto průzkumu byl v soklové části severovýchodní stěny nalezen fragment rudkové kresby připomínající závěs, sonda 1SV₁₃(viz Obr. č. 1). Původním záměrem restaurátorského zásahu bylo, že dojde nejen k restaurování maleb, ale i k odkryvu a rekonstrukci tohoto závěsu.

2.2 Uměleckohistorický průzkum

2.2.1 Město Sobotka

První písemná zmínka o obci Sobotka pochází z roku 1322. V roce 1346 se v Sobotce objevuje Beneš z Vartemberka. Sobotka se stává ekonomickým a kulturním střediskem panství. Během husitských válek panství a celý kraj trpěly častými průchody vojsk.

V roce 1497 sobotecké panství koupil Jan Šelnberk, který byl nejvyšší kancléř království Českého. Díky jeho přímluvě u krále Vladislava Jagellonského byla obec

---

¹ *Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově*, RZ JC 326. ALT Jiřina, ALT Jaroslav. *Restaurovatelský průzkum na st. zámku Humprecht*. 1984.

² UNIVERZITA PARDUBICE, Fakulta restaurování. *Restaurovatelský průzkum nástěnných maleb v hlavním sálu (tzv. akustickém) na zámku Humprecht*. Litomyšl, 2013.

Sobotka povýšena na město. Tato listina byla deklarována 24. srpna 1498. Městu to zajistilo erb a možnost konat dva osmidenní jarmarky do roka. Městu byla povolena stavba hradeb a opevnění. Rozkvět města Sobotky pokračoval i za vlády rodů Bimbrštejnů a Lobkoviců. V roce 1637 koupil panství Heřman Černín z Chudenic, který rozšířil Sobotku o městskou čtvrť Nové město. Svůj majetek odkázal prasynovci Humprechtu Janu Černínovi.

2.2.2 Humprecht Jan Černín z Chudenic

Šlechtic Humprecht Jan Černín (1628–1682) byl významným diplomatem, a to nejen v českých zemích, ale také v Itálii. Humprecht od roku 1650 působil ve Vídni u Leopolda Viléma, pozdějšího císaře Leopolda I. (císař Svaté říše římské 1657–1705), v jehož službách působil v roce 1659 jako vyslanec v Benátkách, kde začal sbírat umělecká díla, čímž dal základ černínským uměleckým sbírkám. Jeho sbírka v roce 1663 činila na 300 obrazů a v roce 1664 byla přemístěna do Prahy. V roce 1666 započal s výstavbou loveckého zámku Humprecht v Sobotce a hned následující rok stavbu Černínského paláce v Praze.

2.2.3 Popis a historie loveckého zámku Humprecht

Lovecký zámek Humprecht je raně barokní stavbou s prvky pozdní renesance a manýrismu. Zámek byl postaven v letech 1666 až 1668 italským architektem Carlem Luragem, který uzavřel dne 22. června 1666 o stavbě smlouvu s Humprechtem Černínem. Vzhledem k pevné čedičové skále nebyly kopány hluboké základy zámku, proto zedníci začali se stavbou již na jaře roku 1667 pod vedením italského políra Francesca Ceresolly, hrubá stavba s provizorním zastřešením byla dokončena do konce téhož roku.³

Na Humprechtu byl poprvé v zámecké architektuře použit oválný půdorys stavby.⁴ „*Má tvar dvou elipsoidů, z nichž vnitřní je přibližně o dvě podlaží vyšší než vnější. Prostor mezi oběma elipsoidy byl dozděn do místností s lichoběžníkovou základnou.*“⁵ Přízemí zámku sloužilo jako předsíň, místnosti pro sloužící, byla zde umístěna černá kuchyně s přípravnou a knihovny. První patro bylo určeno pro panstvo, v obvodových místnostech

³ [online]. [cit. 2015-08-12]. Dostupné z: <http://www.humprecht.cz/historie-zamku>

⁴ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, 623 s. ISBN 80-85983-61-3, str. 63.

⁵ [online]. [cit. 2015-08-12]. Dostupné z: <http://www.humprecht.cz/historie-zamku>

byly galerie, salonky a ložnice.⁶ Hlavní sál, tzv. akustický hodovní sál, s výškou stropu 16 metrů je umístěn ve středu elipsy a jeho osvětlení je vyřešeno okny vyššího patra, které se oproti nižším podlažím zužuje. Tento způsob osvětlení se v období raného baroka používal zejména u klášterů žebravých řádů.⁷ Věž zámku sloužila jako pozorovatelná zvěře, na její střechu byla vysazena plechová báň s dvouramenným křížem. Roku 1674 byly na zámku dokončeny všechny práce včetně vybavení interiéru.

Dne 29. června 1678 zámek zapálil blesk a z části vyhořel. Do roku 1681 byl opět opraven a zvýšen. „*Ukázalo se ale, že zvýšením zámku byla přetížena míra nosnosti základů, a tak byly zbourány přízemní hospodářské budovy a základy obezděny pískovcovými kvádry. Tím vznikla vyhlídková terasa.*“⁸ K této přestavbě došlo v roce 1690.

V roce 1738 byl zámek prodán hraběti Václavu Kazímíru Netolickému z Eisenberka. Kolem roku 1780 chtěl hrabě Antonín Vratislav Netolický dát zámek zbourat, protože se nehodil k celoročnímu obývání, ale naštěstí k uskutečnění tohoto záměru nedošlo.

V roce 1829 dochází k první větší opravě zámku, při které byla opravena střecha, a při této přestavbě byl sejmut ze střechy dvouramenný kříž, jenž je v mobiliáři zámku dodnes – byl nahrazen žlutým tureckým půlměsícem.⁹ Při opravě střechy byla železná pavlač ochozu nahrazena pavlačí dřevěnou. Po roce 1848 zámek chátral.

V roce 1926 na základě pozemkové reformy byl Humprecht předán městu Sobotka. Díky iniciativě Kruhu rodáků a přátel města Sobotky a díky městu Sobotka byly na zámku započaty rekonstrukční a záchranné práce.

Po roce 1945 byla v zámku umístěna expozice nakladatelství Albatros s názvem Čtyři ze Sobotky, která představila rodáky ze Sobotky Fráňu Šrámka (básníka, prozaika a dramatika), Josefa Ladislava Turnovského (herec, novinář, spisovatel, překladatel), Františka Věnceslava Jeřábka (dramatik, básník, novinář, politik) a Václava Šolce (herec, básník). V letech 1982 až 1992 byl zámek ve správě Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody.

---

⁶ [online]. [cit. 2015-08-12]. Dostupné z: <http://www.humprecht.cz/prohlidka>

⁷ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, 623 s. ISBN 80-85983-61-3, str. 64.

⁸ DAVID, Petr a SOUKUP, Vladimír. *888 hradů, zámků, tvrzí České republiky*. 1. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2002, 335, 58 s. ISBN 80-7011-709-5.

2.2.4 Iniciativa kruhu rodáků a přátel města Sobotky

Kruh rodáků a přátel města Sobotky a město Sobotka v únoru roku 1937 zahájili stavební práce na záchranu zámku. V srpnu téhož roku byl na zámku opraven sál a čtyři pokoje v prvním patře, tyto opravy byly zadány staviteli Lacinovi. „*Staviteli Janu Lacinovi bylo uloženo provést 2m široký pás nové dobré omítky v hlavním sále humprechtském pro budoucí malby fresek. Dále uloženo témuž, aby odborně (umytím) odkryl staré hlazené omítky ve velkém sále za příplatek Kč 1850. Tyto staré původní omítky jsou velmi zachovalé a proměnily se časem vlastně v hladký, mramor připomínající vápenec.*“¹⁰ Stěny sálu byly vyzdobeny malbami od malíře Richarda Wiesnera. Námětový koncept provedl Zdeněk Kalista. Do konce roku 1938 byl postaven ochoz, opravena střecha, omítka a také upraveny místnosti v prvním patře. Od roku 1940 byly do zámku nastěhovány sbírky muzea v Sobotce.

2.2.5 Popis tzv. akustického sálu¹¹

Jedná se o čtyři nástěnné malby umístěné v 1. poschodí zámku Humprecht v tzv. akustické hodovní síni. Samotný sál má v půdorysu tvar elipsy, je 16 m vysoký a jeho rozloha činí 62,8 m². Stěny tohoto sálu jsou vyzdobeny čtyřmi nástěnnými malbami, které zobrazují výjevy s motivy ze života Černínů z Chudenic. Malby vytvořil Richard Wiesner v květnu roku 1937. Jsou to:

- JV: „*Setkání Heřmana Černína se Zuzanou Černínovou*“
- JZ: „*Přijetí Humprechta v Benátkách*“
- SZ: „*Stavba zámku s postavami Humprechta Černína a Carla Luraga*“
- SV: „*Humprecht na sněmu*“

(JV = jihovýchodní stěna, JZ = jihozápadní stěna, SZ = severozápadní stěna, SV = severovýchodní stěna)

---

¹⁰ Státní oblastní archiv v Zámrsku-Okresní archiv Jičín, fond Městský národní výbor, kn. č. 168, i. č. 454, kronika. Zápis z května 1937, s. 78.

¹¹ UNIVERZITA PARDUBICE, Fakulta restaurování. *Restaurátorský průzkum nástěnných maleb v hlavním sálu (tzv. akustickém) na zámku Humprecht*. Litomyšl, 2013.

Malby jsou provedeny lazurní technikou ve stylu akvarelu, obrysové linie jsou zdůrazněny rudkovou kresbou. Malíř ve velkém množství užíval běloby, hlavně v postavách figur, šatů a při autorských korekturách, které se zejména nachází ve výjevu číslo 1 „*Setkání Heřmana Černína se Zuzanou Černínovou*“. Na malbě se nachází autorské přemalby.

Na stropě tzv. akustického sálu se nachází malba od Rudolfa Beneše z roku 1935, ta vyobrazuje rodový erb Černínů. Tato malba nebyla předmětem restaurování.

2.2.6 Vymezení a popis úseku určeného k provedení komplexního restaurátorského zásahu

Mnou restaurovaná referenční plocha je dělena na dvě části: nástěnnou malbu (výjev č. 3) a soklovou část.

Nástěnná malba, která je v pořadí malbou třetí, se nachází v tzv. akustickém hodovním sálu na severozápadní stěně. Na výjevu je zobrazen Humprecht Jan Černín s italským architektem Carlem Luragem při projektování a výstavbě zámku Humprecht (v roce 1666). Tyto figury jsou ve výjevu ze všech postav největší. Humprecht Jan Černín je zobrazen v šlechtickém rouchu s mečem a rukama u pasu a ukazuje směrem k plánům zámku. Carlo Lurago drží v pravé ruce kružidlo a levou rukou ukazuje na plán s půdorysem zámku Humprecht. Naproti Carlu Luragovi je zobrazen mladík, který drží v rukou plán zámku, hledí směrem k Luragovi a Humprechtu Janu Černínovi, mohlo by se jednat o Francesca Ceresollu, kterému Lurago svěřil dohled nad stavbou. Mezi mladíkem a Luragem leží na zemi tři plány, na jednom plánu můžeme vidět vyobrazenou střechu zámku Humprecht s věží. Na fotografii z 50. let 20. století je vyobrazení střechy zámku jiné, než dnes můžeme vidět. Je vidět pouze střecha věže, dnes můžeme vidět věž i střechu zámku. Všechny tyto tři postavy mají dlouhé vlasy. V levé části obrazu jsou vyobrazeni dva dělníci při stavbě zámku, konkrétně kamenné zdi. Tyto dvě postavy jsou otočeny zády k hlavnímu výjevu obrazu. První zleva drží v pravé ruce kladivo a je zachycen při stavbě zdi. Druhý za ním drží v ruce sekyru s dlouhou rukojetí, obě tyto postavy jsou v prostém oděvu a mají na hlavách klobouky. Za nimi je na zemi položené vědro. V pravé části výjevu stojí skupina čtyř postav, v popředí skupiny jsou dvě ženy, mladší žena, která je blíže k divákovi, drží v ruce srolovaný svitek papíru. Ženy jsou oblečeny v krojovém oděvu s velkým límcem kolem krku a pokrývkou hlavy. Dva muži v pozadí skupiny jsou v prostých oděvech. Před touto skupinou leží na zemi vyskládané kameny k stavbě zámku.

Dále byla restaurována soklová část historické omítky pod malbou a část pruhu historické omítky nad malbou. Soklová část je překryta druhotným bílým nátěrem, nacházely se zde sondy z předchozího průzkumu, z něhož bylo patrné, že v sondě 1SV₁₃ se nachází fragmenty rudkového závěsu.

2.3 Restaurátorský průzkum

2.3.1 Cíle a metody průzkumu

Průzkum byl proveden za účelem poznání techniky a aktuálního stavu nástěnných maleb v hodovní síni a za účelem seznámení se s celkovou kompozicí a zasazením maleb do celkového prostoru. Nejprve proveden průzkum dostupné literatury, archivních materiálů k vzniku a vývoji díla (archivní fotodokumentace, viz. Obr. č. 26 – 29). Byly zkoumány podklady nástěnných maleb a srovnávány s okolními omítkami v prostoru síně. Dále byla zkoumána poškození barevné a přiléhajících historických omítkových vrstev. Také byly stanoveny hlavní příčiny poškození barevné vrstvy malby a omítkových vrstev. Průzkum byl proveden těmito metodami:

Neinvazivní metody:

- Vizuální průzkum v rozptýleném světle.
- Vizuální průzkum v razantním bočním osvětlení.
- Vizuální průzkum v UV záření (k průzkumu byla užita UVlampa UVA SPOT 400T značky UV Technology o vlnové délky lampy 315–400 nm).
- Průzkum poklepem.

Invazivní metody:

- Odběr vzorků pro chemicko-technologický průzkum.

Při průzkumu došlo ke srovnání výsledků průzkumu nového s výsledky průzkumu provedeného v roce 2013 v akustické hodovní síni.

2.3.2 Vizuální průzkum v rozptýleném světle

Tímto průzkumem jsme schopni definovat techniku malby, ale také hlavní fenomény poškození.

Na první pohled rozeznáme, že omítkový podklad malby je zpracován jiným způsobem, než část soklová pod malbou a zbytek prostoru sálu. Podklad malby je vyfilcovaný a je zde patrné hrubé zrno omítky. Oproti tomu historická omítka je ukletovaná a má hladký charakter. Omítka v malbě má oproti historické omítce tvrdší strukturu. Omítkový podklad nástěnné malby a soklu není tedy totožný.

Na první pohled je patrné, že hlavním typem poškození malby jsou zatekliny ve středové části výjevu, a to hlavně v postavě Carla Luraga. Zatekliny způsobily, že jsou některé části malby vymyté, což je i patrné u plánu, kde je vyobrazen zámek Humprecht. Díky vymytí barevné vrstvy dnes vidíme původní podmalbu. Dnes můžeme vidět podobu zámku, kterou malíř namaloval jako první, ta byla autorem přemalována a na plánu byla prezentována pouze střecha zámku.

Malba je v celé ploše pokryta vrstvou jemného prachového depositu. V střední části výjevu je malba pokryta bílými stékanci od bílých hlinkových nátěrů z vrchní části sálu, které způsobilo zatékání dešťové vody. Bílé hlinkové pojednání barevnosti kolem maleb je nejspíše nepůvodní, pod nátěry byla v sondách nalezena omítka jedolité okrové barevnosti. Průzkum historických fotografií nám bohužel prokázal pouze tuto úpravu sálu.

2.3.3 Vizualní průzkum v razantním bočním osvětlení

Z tohoto průzkumu je patrné, že historická omítka v soklové partii je ukletovanější, nachází se však zde druhotné tmely hrubšího charakteru, které volně přechází do hladké omítky a lze je vidět i přes bílé vrstvy hlinkových nátěrů.

Vizuální průzkum v ostrém bočním osvětlení nám poukázal na různé defekty v omítkové vrstvě malby a na nerovnosti historické omítky pod malbou a nad ní. Při tomto průzkumu byly lépe viditelné částičky vosku, které na malbě ulpívají ze svící, též byly lépe rozeznatelné vrypy, a to hlavně v pravé skupině figur.

2.3.4 Vizualní průzkum v UV záření

Průzkum maleb v UV luminiscenci byl již zhotoven při průzkumu v roce 2013. Nový průzkum maleb byl tedy zhotoven v návaznosti na průzkum předchozí. (viz. Obr. č. 32)

Z tohoto průzkumu maleb je patrné, že na výjevu č. 3 malíř v oblasti figur, hlavně při malbě šatů užíval bělobu, žlutá luminiscence (nejspíše běloba zinková). Žlutá luminiscence běloby se objevuje v levé části, v partii figur při stavbě zámku, a to i v oblasti

kamenné zdi a na ni navazující země a dvou figur dělníků, ve vědru za dělníky běloba též výrazně luminuje. V centru kompozice výrazně luminuje hrud' Humprechta Jana Černína a levá noha z pohledu diváka (kalhoty). V postavě Carla Luraga běloba luminuje ne v tak velké intenzitě, a to z toho důvodu, že tato postava byla díky zatékání okny velmi vymytá, což je i patrné na plánu zámku. Nejvíce z výjevu luminuje postava mladíka, límec, pravá ruka z pohledu diváka a kalhoty. V pravé skupině postav nejvíce luminují postavy žen, hlavně sukně. Též luminují kameny zobrazující stavbu zámku.

Je patrné, že autor přistupoval k autorským korekturám, a to hlavně na výjevu číslo jedna.

V UV záření jsou více zřetelné zatekliny ve střední partii výjevu.

Rozšiřující průzkum v UV záření byl též proveden na sondách v soklové partii pod malbou. A to v sondách číslo 8SZ₁₅, 9SZ₁₅ a 10SZ₁₅. Tento průzkum nám zvýraznil kresbu linek v sondě a prokázal výskyt zinkové běloby v okrovém nátěru, který je jako podklad pod linkami. Průzkum nám též zvýraznil výskyt dvou linek ve střední části sondy.

2.3.5 Sondážní průzkum malby a soklové části

Z průzkumu z roku 1984 od Jiřiny a Jaroslava Altových je známo, že malířská výzdoba se nachází pouze v akustickém hodovním sále. Sondami v dalších sálech přítomnost nástěnné malířské výzdoby nebyla prokázána.¹²

Sondy v akustické hodovní síni jsou děleny do tří období podle roku vzniku sond (viz. Tab. č. 1). Sondy byly zhotoveny jak ve výjevu malby, tak v části soklové, tedy v části, kde se nachází historická omítka (v průzkumu z roku 1984 nazývána jako barokní).

Provedli jsme rozšiřující sondážní průzkum na soklové části, tento průzkum byl proveden za účelem ověření výsledků průzkumů předchozích. Cílem bylo ujasnit si vztahy mezi omítkou, barevnou vrstvou v oblasti soklu a malby.

---

¹² *Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově, RZ JC 326. ALT Jiřina, ALT Jaroslav. Restaurátorský průzkum na st. zámku Humprecht. 1984.*

Tab. č. 1: s vypsányi počty sond z jednotlivých průzkumů

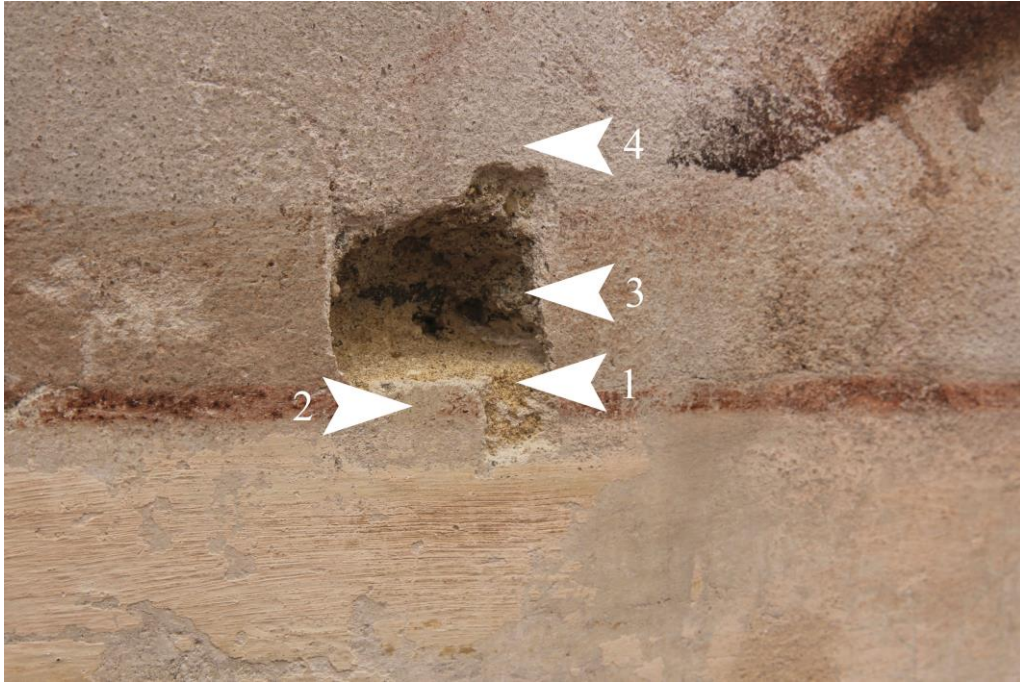
	1984	2013	2015	Celkem
JV (Romana)	1JV ₈₄ –10JV ₈₄	1JV ₁₃	1JV ₁₅ –5JV ₁₅	16 sond
JZ (Andrea)	1JZ ₈₄	1JZ ₁₃	1JZ ₁₅ –4JZ ₁₅	6 sond
SZ (Honza)	1SZ ₈₄	1SZ ₁₃ –4SZ ₁₃	1SZ ₁₅ –10SZ ₁₅	15 sond
SV (Anežka)	–	1SV ₁₃ –2SV ₁₃	1SV ₁₅ –3SV ₁₅	5 sond
Celkem sond v daném roce	12 sond	8 sond	22 sond	42 sond

Výsledkem průzkumu byly zjištěny a porovnány omítky (historická omítka a omítka z 30. let 20. století). Historická omítka v oblasti soklu je v jádře okrové barevnosti, povrch šuku je ukletovaný. Tato omítka je opatřena několika barevnými vrstvami, celistvým nátěrem okrové barevnosti, dále zde byly nalezeny fragmenty zelenohnědé linky, fragmenty oranžové linky (sonda 10SZ₁₅). Na této omítce byl objeven fragment rudkového závěsu (sonda 1SV₁₃) a fragment rudkové kresby připomínající kvítek (sonda 8SZ₁₅), v dalších sondách nebyla rudková kresba nalezena. Omítka z 30. let 20. století je v jádře omítky okrovobílé barevnosti, povrch šuku je vyfilcovaný. Rudková kresba nebyla v jiných sondách nalezena.

Obr. č. 1: Sonda 1SV₁₃, na severovýchodní soklové části. (Zdroj: foto Anežka Beranová)

- 1) Historická omítka (barokní), 2) Okrový nátěr, 3) Linky iluzivního závěsu,
- 4) Druhotné sádrové vysprávky (překletování) v soklu, 5) Hlinkový nátěr.

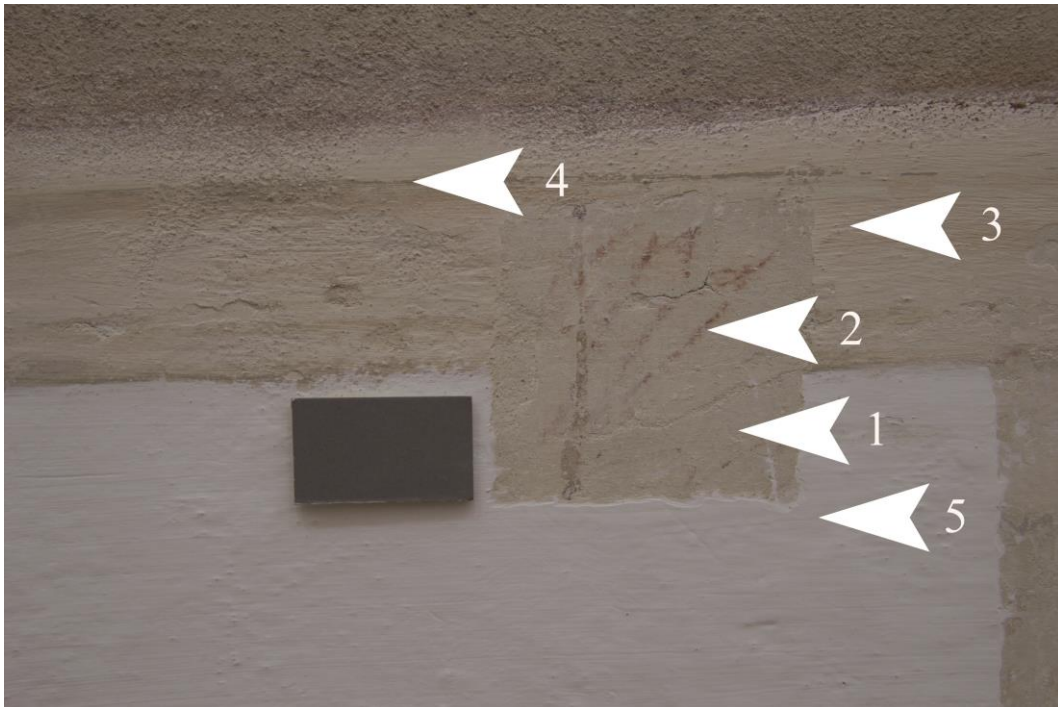
Obr. č. 2: Sonda 2SV₁₅, na severovýchodní stěně, při rozhraní omítky malby a historické omítky soklu. (Zdroj: foto Anežka Beranová)

1) Historické jádro (okrové), 2) Historický štuk, 3) Jádro z 30. let, 4) Štuk z 30. let.

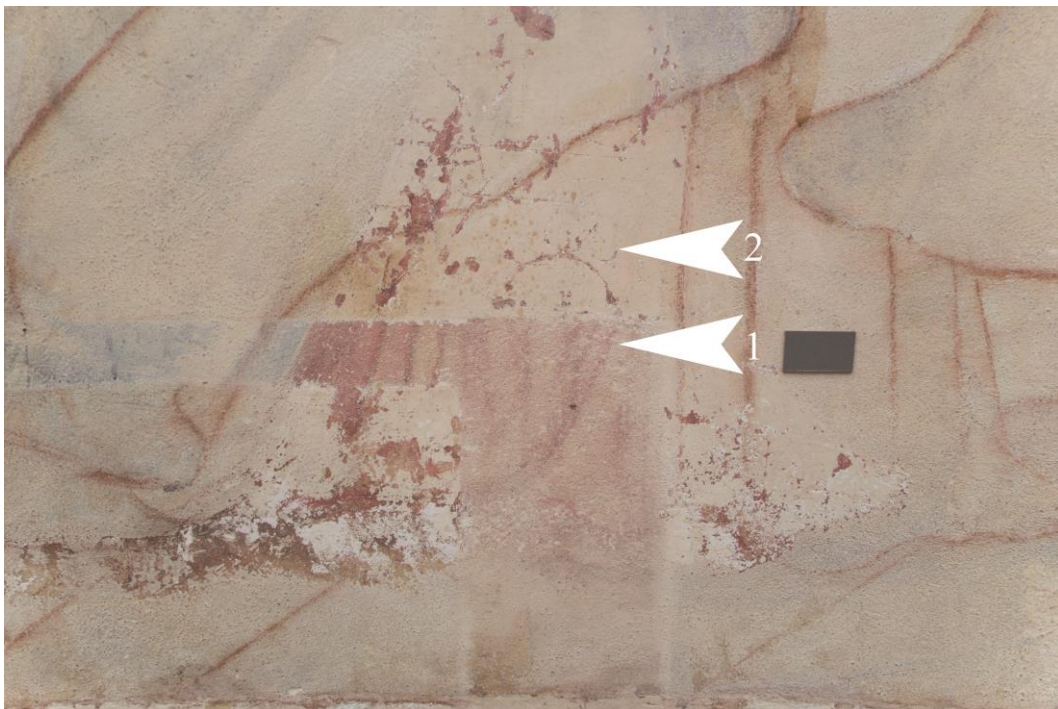
Obr. č. 3: Sonda 10SZ₁₅, ze soklové části severozápadní stěny.

1) Historický štuk, 2) Fragments zelenohnědé linky, 3) Okrový nátěr, 4) Fragment linka oranžové barevnosti, 5) Hlinkový nátěr.

Obr. č. 4: Sonda 8SZ₁₅, severozápadní stěna v soklové části.

1) Historický štuk, 2) Rudková kresba, 3) Okrový nátěr, 4) Fragments zelenohnědé linky, 5) Hlinkový nátěr.

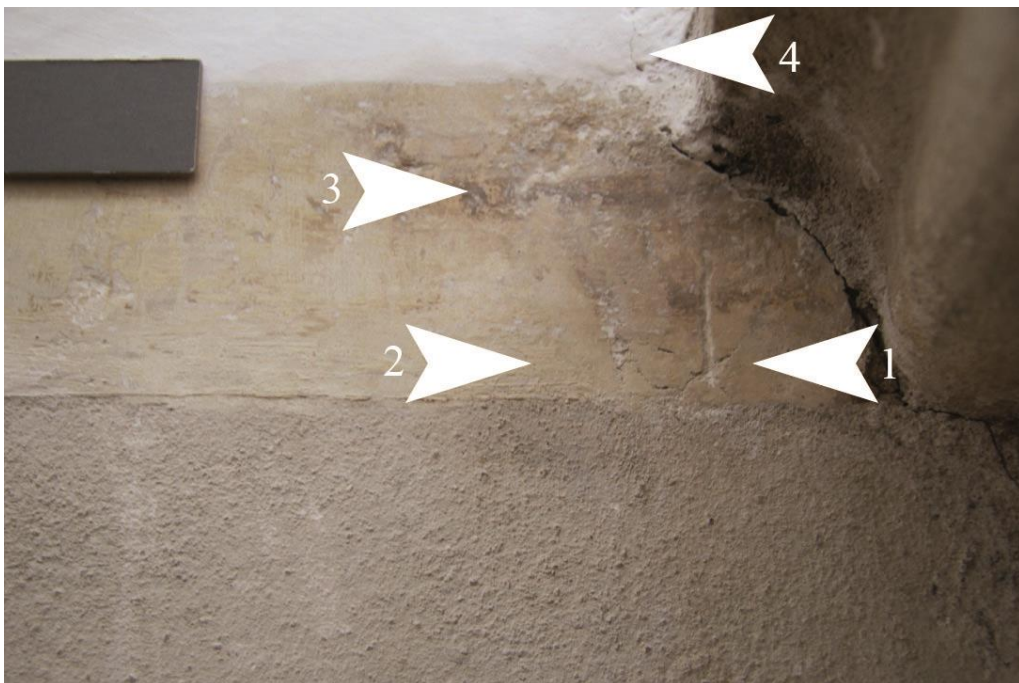
Obr. č. 5: Sonda 1JV₈₄, jihovýchodní stěna. (Zdroj: foto Romana Rajtářová)

1) Malba ve fresce – pentimenti, 2) Pastózní nános barevné vrstvy na překrytí pentimentů.

Obr. č. 6: Část sondy 2JV₈₄, sondy 1JV₁₃ a 2JV₁₅, jihovýchodní stěna. (Zdroj: foto Romana Rajtárová) 1) Cihlové zdivo, 2) Historické jádro (okrové), 3) Historický štuk, 4) Okrový nátěr, 5) Fragменты zelenohnědé linky, 6) Malba ve fresce – pentimenti, 7) Pastózní nános barevné vrstvy na překrytí pentimentů.

Obr. č. 7: Sonda 5JV₁₅, v pravé horní části jihovýchodní stěny nad malbou. (Zdroj: foto Romana Rajtárová) 1) Historická omítka (barokní), 2) Okrový nátěr, 3) Fragменты zelenohnědé linky, 4) Hlinkový nátěr

2.3.6 Průzkum poklepem

Průzkum perkusní metodou byl proveden pro identifikaci dutých míst v části malby, i v části historické omítky nad malbou a pod malbou. Tímto průzkumem bylo zjištěno, že dutá místa se převážně nachází v oblasti trhliny v postavě Humprechta Jana Černína.

Rozsáhlá síť dutin se nachází v soklu pod malbou na historické omítce, v některých částech se svrchní omítka hýbe. (viz. Obr. č. 21)

2.4 Chemicko-technologický průzkum

Předmětem tohoto chemicko – technologického průzkumu byly povrchové úpravy soklové části, která byla před rest. zásahem překryta bílým nátěrem. Hlavním cílem bylo určit barevnost soklu a jeho barevných úprav (nátěr, linky, rudková kresba, případně jiné úpravy). Pro tento účel byly odebrány čtyři vzorky.

Vzorky a místa odběru:

- VH2 (7842) severovýchodní stěna, sokl pod malbou
  - o souvrství bílých nátěrů
- VH3 (7843) severozápadní stěna, sokl pod malbou
  - o zelená linka, okr. podklad, omítka
- VH9 (7856) severovýchodní stěna, fragment závěsu,
  - o okr. nátěr a omítka
- VH10 (7856) severovýchodní stěna, fragment závěsu,
  - o modrá barevná vrstva s podkladovou omítkou

Vzorky byly pro účel mikroskopického pozorování zpracovány do formy nábrusů a byly zalaty polyesterovou pryskyřicí.

Metody průzkum:

- Optická mikroskopie nábrusů v odraženém bílém světle a fluorescenci
Slouží k identifikaci vrstev (stratigrafie), barevných úprav, lak vrstev, lazur.
- Skenovací elektronová mikroskopie – prvková analýza barevných vrstev
Zjišťuje prvkové složení jednotlivých vrstev.

Vzorky jsou si svou stratigrafií velmi podobné, obsahují maximálně 4 vrstvy, barevné úpravy nalezneme v jedné maximálně ve dvou vrstvách.

Tónované nátěry pod závěsem jsou nátěry vápenného charakteru (v těchto vrstvách je obsažen uhličitan vápenatý + různé množství organického pojiva). Ve vzorku VH9 bylo prokázáno proteinové pojivo, které bylo použito při malbě nástěnných maleb.

Ve vzorku VH3 (2 vrstva) bylo barvivo odstínu citronově žluté a bylo sraženo na substrát, tento typ srážicího substrátu poukazuje na syntetický typ barviva. Což by poukazovalo na novodobější barevnou úpravu soklu (19., 20. století).

Vzorek VH2 obsahuje několik okrových vrstev intonaka a na něm jsou bílé hlinkové nátěry (bílý nátěr překrývající historické omítku).

Víme, že podklad soklu byl pojednán jednolitou barevnou plochou stejného složení. Na tuto plochu byly naneseny linky, v nichž byly prokázány novodobé pigmenty. Pojivo závěsu je stejné jako pojivo malby. Malba závěsu a barevné úpravy soklových částí tedy nejspíše souvisí s Wiesnerovou malbou.

2.5 Zkoušky

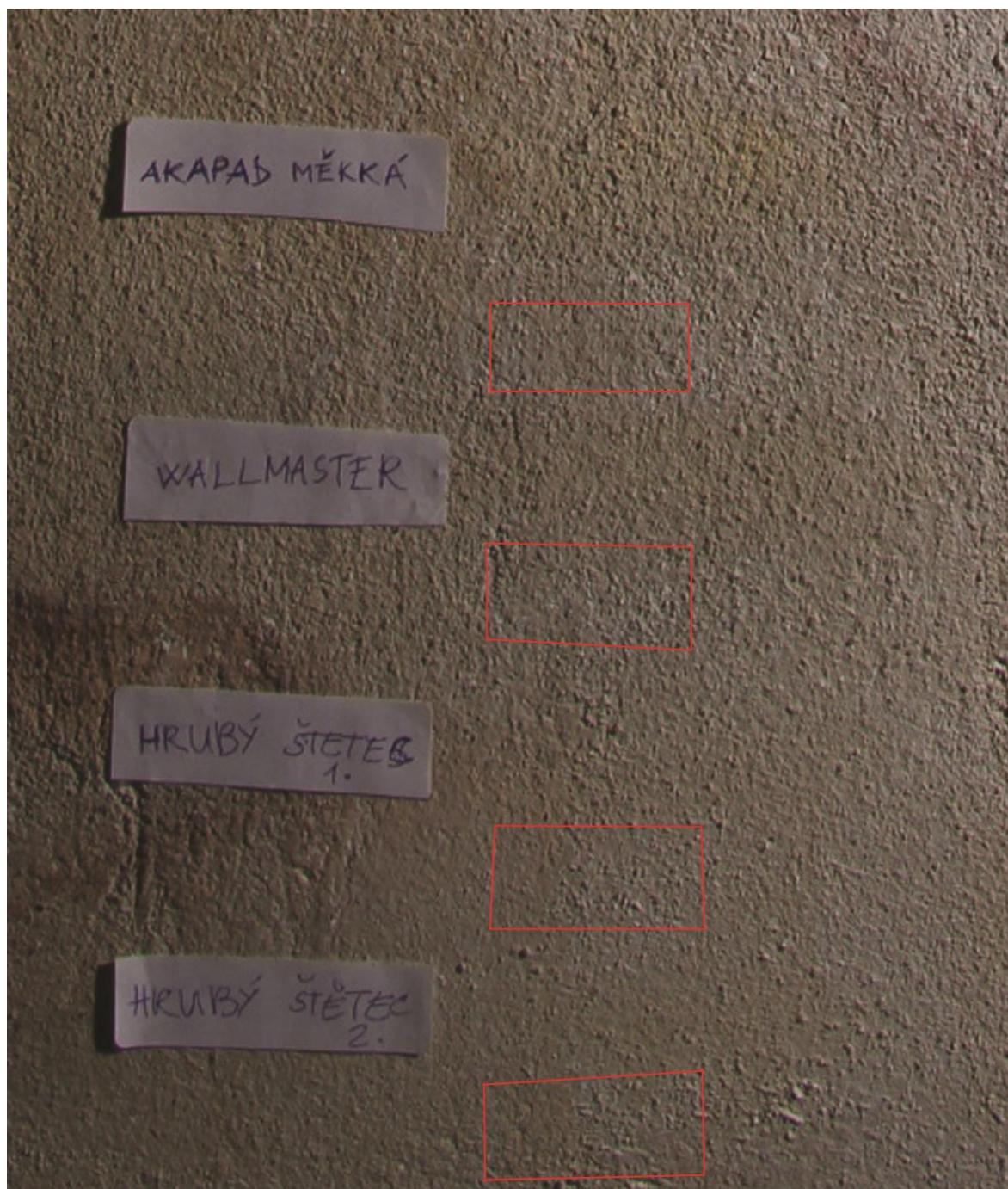
2.5.1 Zkoušky čištění

Zkoušky čištění byly prováděny mechanicky za účelem celoplošného odstranění prachového depozitu z malby. Byly provedeny na úseku malby číslo tři, na dvou místech. V spodní části u plánu zámku Humprecht a v oblasti stékance u pravé ruky Carla Luraga.

Tab. č. 2 (zkoušky čištění):

Způsob čištění	Výsledek čištění na nefixovaném povrchu
1) Houba Akapad měkká	Čistí dostatečně
2) Houba wallmaster	Čistí nedostatečně
3) Hrubý čisticí štětec 1	Destruktivní efekt, přečišťuje
4) Hrubý čisticí štětec 2	Destruktivní efekt, přečišťuje

Na základě zkoušek čištění byla k čištění prachového depozitu vybrána houba Akapad měkká.

Obr. č. 8: Zkoušky čištění.

2.5.2 Zkoušky zpevňování

Tyto zkoušky byly nejprve provedeny pouze organokřemičitany KSE 100 a KSE 300HV (v poměru 2 : 1). Pro snížení hydrofobity esterů kyseliny křemičité a větší míru zpevnění jádra omítky byla po 24 hodinách na aplikovaná místa dodána 12,5% vápenná nanosuspenze CaLoSil. Organokřemičitany byla dosažena dostatečná hloubka penetrace. Vápennou nanosuspenzí byla snížena délka hydrofobity organokřemičitanů.

2.6 Vyhodnocení průzkumu

2.6.1 Vývoj malby

Zdivo

Zdivo v celé místnosti je cihlové (kolem roku 1681, přestavba zámku po požáru).

Historická omítka

Historická omítka je barokní (kolem roku 1681) a plynule navazuje na omítku malby, její povrch je zpracován jiným způsobem. Jádro omítky je jemnozrnné, omítka je na bázi bílého vzdušného vápna. Síla této omítky je 3 – 6 cm. Povrch štuky je velmi kletovaný a je v celé ploše světle okrové barevnosti. Byly zde nalezeny fragmenty různých barevných úprav, fragmenty zelenohnědé linky, fragment silnějšího okrového nátěru pod malbou (viz sonda 10SZ₁₅), na něm se nachází fragmenty linek oranžové barevnosti. V plochách pod malbou se převážně nachází fragmenty linek barevnosti zelenohnědé. Přímou pod malbou se nachází tenká červená linka.

Omítka z 30. let 20. století

Hrubozrnná omítka z 30. let 20. století je na bázi bílého vzdušného vápna a je velmi vytvrdlá. Jádro omítky je okrovobílé barevnosti a na ní je nanesený světlý štuk. Zrno omítky je vytažené na povrchu, upraveno hlazením filcovým hladítkem. Zbytky vláken z filcu na povrchu malby luminují v UV světle. Omítka z tohoto období byla použita na vysprávky v partii soklu (šedobílá barevnost).

Podmalby, malba

Malba se dnes stírá, je tedy vodorozpustná, proto se domníváme, že malíř užil k malbě techniku akvarelu (arabskou gumu). Jedná se tedy o malbu do zaschlé omítky, o secco techniku jejíž pojivo obsahovalo protein (kličová nebo vaječná tempera) a polysacharid (arabská guma). Malba byla provedena lazurním nanášením barev (vizuální imitace freskové techniky). Nejprve byl nanesen základní tón pozadí, na něj byly dále vrstveny barevné valéry, finální kresba linií byla zhotovena kresbou suchou rudkou. Typické pro Wiesnera v nástěnném malířství.

Wiesner při práci přistupoval k autorským korekturám, které prováděl za pomoci běloby. Chemicko – technologický průzkum z roku 2013 určil, že se jedná o bělobu

zinkovou. Tyto přemalby jsou výrazně vidět při průzkumu v UV záření (luminiscence žluté barevnosti). Nejvíce autorských korektur můžeme vidět na jihovýchodní stěně, a to z důvodů že se jedná o prvně malovaný výjev (viz. Obr. č. 5). Autor první malbu maloval též do zaschlé omítky a pentimenty jsou zde jiné barevnosti, než následující finální malba. První vrstva byla přetřena silným nánosem běloby.

Samotné postavy jsou velmi protáhlé, což je pro figurální tvorbu Wiesnera charakteristické.

Vápenný okrovobílý nátěr

Je nanesený v celé ploše soklu. Jedná se o intonako nebo světle okrový vápenný nátěr s příměsí hlinek, žlutého organického barviva a barytové běloby.

Malba závěsu v soklové části

Jedná se o iluzivní kresbu připomínající závěs, která byla objevena sondážním průzkumem v roce 2013, nachází se na severovýchodní stěně, sonda 1SV₁₃. Rozšiřujícím sondážním průzkumem bylo zjištěno, že kromě fragmentu kresby připomínající kytičku (severozápadní stěna), se rudková kresba v soklových partiích nenachází.

Chemicko – technologickým průzkumem bylo zjištěno složení vrstev malby rudkového závěsu. Podkladem je vápenná bílá až světle okrová omítky, na kterém je nanese bílé intonako nebo vápenný nátěr, další vrstvou je okrový nátěr pod iluzivním závěsem, který byl nejspíše pojen proteinovým pojivem, to znamená stejným pojivem jako malba. Z čehož lze usuzovat, že malbu závěsu vytvořil Richard Wiesner. Samotná červená kresba je nejspíše zhotovena technikou vápenného secca, pravděpodobně se jedná o hlinku, která obsahuje větší podíl Fe – červeně.

Jsou dvě hypotézy ke vzniku závěsu, buď šlo o zkoušku malby pouze v tomto místě (tedy v části severovýchodní stěny), nebo se závěs nacházel v celých soklových partiích a byl později omyt.

Fragmenty linkování pod a nad malbou

Byly zde nalezeny fragmenty různých barevných úprav, fragmenty zelenohnědé linky, (viz sonda 10SZ₁₅) a v pravé části soklu se nachází fragmenty linek oranžové barevnosti (viz sonda 10SZ₁₅). V plochách pod malbou se převážně nachází fragmenty linek barevnosti zelenohnědé, tato linka se ojediněle nacházela i v prostoru nad malbou a

jedná se o lazuru organického charakteru (barvivo 19., 20. st.) nebo vápenné secco s jemnozrnnou černí, s příměsí barytové běloby, obsahuje uhličitán vápenatý.

Přímo pod malbou se nachází tenká linka červené barevnosti, která je dobře zachovalá. Tyto linky měly vymezovat samotné ohraničení malby.

Díky těmto fragmentálním nálezům bylo rozhodnuto, že přistoupíme k rekonstrukci linek.

Tmely v soklové části

Na soklové části severozápadní stěny se nacházely tmely z 30. let 20. století. Jak již bylo výše zmíněno, tyto opravy provedl stavitel Lacina. Omítka je šedobílé barevnosti a byla filcována. Na mém úseku se v levé horní části soklu (viz. Obr. 37) nachází sádrový tmel, který pochází z průzkumu v roce 1984. Cementové tmely se na mém úseku nenachází.

Bílé hlinkové nátěry na soklové části

Bílý nátěr byl nanesen na historickou omítku z důvodů zakrytí zateklin (viz. Obr. č. 29). K zatekání docházelo krátce po dokončení maleb, v 50. letech 20. století (viz. Obr. č. 27), a to okny která jsou umístěna na stěnách skoro až u stropu sálu. Bílé hlinkové nátěry pochází z rekonstrukčních prací tzv. akustického hodovního sálu z roku 1995. (*ústní zdroj Dagmar Faměrová*).

Nalezené pigmenty

Nalezené pigmenty jsou novodobé.

Převažující okrové ve spodních partiích malby.

Převažující modrý ultramarín ve vrchních partiích nebe a postav figur.

Rudková kresba, Fe – červeň.

Linky zelené barevnosti na soklové části.

Okrové vápenný monochromní nátěr soklové části.

2.6.2 Popis poškození

Vlivem statického pohybu místnosti se zde nachází statické trhliny, a to konkrétně v postavě Humprechta Jana Černína. Tato trhlina se táhne přes celou výšku výjevu až k

historické omítce a je způsobena statickým pohybem budovy. Dále se zde v malé míře nachází primární trhliny, které jsou způsobeny vysycháním omítky po nanesení.

Jádro historické omítky je ve své struktuře drodivého charakteru, ve větší míře se zde nachází dutá místa. Povrch historické omítky ve spodní části byl částečně mechanicky poškozený na oděr od židlí a návštěvníků, proto byla okrová historická omítka přetřena bílým hlinkovým nátěrem.

V malbě se nachází drobné ztráty podkladu malby – vrypy. Hlavním poškozením malby bylo dlouhodobé zatékání srážkové dešťové vody, které bylo zapříčiněno nedostatečným těsněním oken v horní části sálu. Zatékání způsobilo rozsáhlé vymytí barevné vrstvy ve střední části výjevu a vmytí bílého hlinkového nátěru do oblasti malby. Největší rozsah poškození malby je zapříčiněn dlouhodobým zatékáním srážkové vody. Malba není mikrobiologicky napadena.

Barevná vrstva se drobně sraňuje, největší úbytek barevné vrstvy je patrný v centrální kompozici výjevu, v postavách Humprechta Jana Černína a Carla Luraga.

Malba je pokryta jemným prachovým depozitem a v spodních partiích malby můžeme též vidět drobná rezidua ulpívajícího vosku ze svící, které jsou umístěny v blízkosti malby.

2.6.3 Shrnutí průzkumu

Zdivo

- Cihlové zhotovena po přestavbě zámku po požáru.

Historická omítka

- Historická omítka zhotovena po přestavbě zámku po požáru.
- Navazuje na omítku malby z 20. st.
- Jádro omítky jemnozrnné.
- Omítka bázi bílého vzdušného vápna.
- Síla omítky 3 – 6 cm.
- Štuk je kletovaný, a světle okrové barevnosti. Na něm nalezeny fragmenty barevných úprav.

Omítka z 30. let 20. století

- Zhotovena ve 30. let 20. století
- Omítka na bázi bílého vzdušného vápna, velmi tvrdá.
- Jádru omítky má okrovobílou barevnost.
- Světlý štuk, vyfilcované, struktura hrubá.
- Tato omítka byla též použita na vysprávký v části soklu (šedobílá barevnost).

Podmalby, malba

- Secco malba, stírá se.
- Pojivo malby protein (klišová nebo vaječná tempera) a polysacharid (arabská guma).
- Provedení lazurní (imitace fresky).
- Pro zvýraznění kresby užita rudka.
- Autorské korektury byly dělány přidáním zinkové běloby. (žlutá luminiscence).
- Nejvíce korektur se nacházelo ve výjevu číslo 1.

Vápenný okrovobílý nátěr

- Je nanesený v celé ploše historické omítky.
- Secco technika, vápenný nátěr.
- Bylo zde nalezeno žluté organické barvivo a barytová běloba

Malba závěsu v soklové části

- Nalezena v sondě 1SV₁₃.
- Na severozápadní stěně nalezen fragment připomínající kytičku.
- Jedná se o rudkovou malbu.
- Malba pojena proteinovým pojivem.
- Nejspíše se jedná o hlinku s větším podílem Fe – červeně.

Fragmenty linkování pod a nad malbou

- Fragmenty zelenohnědé linky.
- Nachází se zde jemnozrná čern, barytové běloby, která obsahuje uhličitan vápenatý.
- Fragmenty linek oranžové barevnosti.

- Jedná se o lazury organického charakteru, nebo vápenné secco.
- Červená linka pod malbou.
- Linky vymezovaly rámeček malby.

Tmely v soklové části

- Byly provedeny ve 30. letech 20. století.
- Úpravy provedl stavitel Lacina.
- Štuk je šedobílé barevnosti, povrch upraven filcováním.
- Nachází se zde i sádrový tmel z roku 1984.

Bílé hlinkové nátěry na soklové části

- Byl nanesen v roce 1995.
- Byly prokázány chemicko – technologickým průzkumem.

2.6.4 Návrh koncepce

Na základě výsledků průzkumu z roku 2013 a výsledků průzkumu před restaurováním z března 2014, po dohodě s investorem (starosta města Sobotky, Ing. Lubor Jenček), odborným pracovníkem NPÚ územní pracoviště Josefov (Mgr. Pavel Mach), kontrolním úřadem památkové péče (Ing. M. Smolík) a kastelánkou zámku Humprecht (PhDr. Dagmar Faměrová) je navržena následující restaurátorská koncepce na nástěnných malbách a omítkových částech pod a nad malbou v 1. poschodí v tzv. akustické hodovní síni zámku Humprecht.

Restaurováním nástěnné malby a historické části omítek by měla být zajištěna vizuální a estetická celistvost malby a celkového prostoru. Budou tedy restaurovány čtyři nástěnné malby, na nichž jsou výjevy ze života rodu Černínů z Chudenic (malby s motivy: *Setkání Heřmana Černína se Zuzanou Černínovou, Přijetí Humprechta Jana Černína v Benátkách, Stavba zámku s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga, Humprecht Jan Černín na sněmu*), dále bude restaurována část historické omítky pod malbou a v pásu nad malbou.

Bude se jednat o komplexní restaurátorský zásah, tedy v první řadě o materiálovou konzervaci památky a až poté bude celek esteticky a vizuálně scelen. U restaurátorského záměru soklu bude brán ohled na historický průzkum archivních fotografií (viz. Obr. č 3), a to zejména při rekonstrukci linek nazelenalé barevnosti nad malbou a pod malbou, které

se dochovaly ve formě fragmentů. Od rekonstrukce fragmentu rudkového závěsu nalezeného ve výjevu číslo čtyři bude upuštěno, neboť se v žádné jiné soklové partii nenachází. Linky v části pod malbou a nad malbou budou na základě rozhodnutí z kontrolního dne zrekonstruovány na nový scelující nátěr okrové barevnosti, který bude imitovat barevnost historické omítky. Linky budou též napodobovat barevnost linek původních. V oblasti malby dojde k injektáži dutých míst, tmelení, retuši, které jsou v oblasti statických trhlin. Malba bude esteticky sjednocena s dochovaným originálem malby, hlavně ve vymytých partiích způsobených zatékáním. V místech, kde chybí původní materiál, bude omítka rekonstruována v původním duchu. Pro retuše v části malby bude užito vodorozpustného pojiva, které nejspíše odpovídá původnímu pojivu malby. Před retuší bude malba slabě fixována, aby retuše byly reverzibilní. Bude zaručena dobrá optická stabilita retuší. Vzhledem k tomu, že jsou soklové partie náchylnější k oděru, bude na nich rekonstrukce silněji napojena.

2.6.5 Návrh na restaurování

Z průzkumů byl vyvozen tento postup restaurátorských prací:

- Čištění bílého zákalu měkkou houbou Akapad.
- Celoplošná fixáž barevné vrstvy, 1% roztok Klucelu E ve vodě.
- Celoplošné čištění malby od prachového depozitu – mechanicky polyuretanovou čisticí houbou Akapad.
- Odkryv – odstranění bílých hlinkových nátěrů pod malbou v soklové části a 8,5 cm pruhu nad malbou – mechanicky skalpel, restaurátorské kladívko, dočištění bude provedeno vodou a houbami na mytí.
- Odstranění nevyhovujících tmelů (sádrové vysprávky, duté tmely drodivého charakteru) v soklové partii.
- Hloubkové zpevnění zdegradovaných, odhalených omítkových částí estery na bázi kyseliny křemičité KSE 100 : KSE 300 (poměr 2 : 1), po 24 hodinách bude na shodná místa aplikován 12,5% přípravek CaLoSil v lihu. K výplni dutých míst bude užita injektážní směs na vápenné bázi Ledan TA1 v kombinaci s mramorovou moučkou (v poměru 2 : 1)
- Vytmelení hloubkových defektů bude provedeno hrubou vápennou maltou (hrubý jádrový štuk) a svrchní štuk bude též proveden vápennou maltou podkladu.

- Barevné sjednocení a rekonstrukce linek v části nad malbou a pod malbou bude provedeno vápennými barvami (minerální pigmenty, voda, vápno).
- Retuše v části malby budou provedeny minerálními pigmenty pojenými 1,5% arabskou gumou
- Závěrečná fixáž soklové části ve spodní úrovni u podlahy bude provedena 3 % akrylátové disperze K9.

3. Dokumentace restaurátorského zásahu

3.1 Postup restaurátorských prací

3.1.1 Celoplošné čištění a čištění bílých hlinkových zákalů v části malby

Nejprve byla malba celoplošně očištěna od jemné vrstvy prachového depozitu a části hlinkových nátěrů, které na malbě ulpěly po odkryvu pásu nad malbou na původní historickou omítku. Čištění bylo provedeno na sucho měkkou čistící houbou Akapad a jemným štětinovým štětcem. Hlavně byly čištěny bílé zatekliny svrchních hlinkových nátěrů.

Povrch malby byl zcela dočištěn po finální fixáži barevné vrstvy, a to měkkou houbou Akapad a jemným štětinovým štětcem za sucha.

Dále jsme v malbě museli přistoupit k lokálnímu mechanickému očištění drobných stékanců, které byly způsobeny při dřívějším nátěru prostoru nad malbou. Na povrchu malby se nacházely drobné voskové kapky, zejména ve spodní části malby, kde jsou při svatbách v blízkosti malby umístěny zapálené svíce. Tyto drobné nečistoty byly odstraněny mechanicky skalpelem.

3.1.2 Celoplošná fixáž barevné vrstvy

Barevná vrstva, která byla v celé ploše lehce zpráškovatělá, byla fixována 1 % roztokem Klucelu E ve vodě, fixáž byla aplikována postřikem. Na více zpráškovatělých místech byla aplikována ve dvou cyklech. Jednalo se zejména o místa v oblasti stékanců a místa, kde byla užita malířem běloba. Touto metodou byla barevná vrstva malby plně zafixována.

3.1.3 Celoplošný odkryv hlinkových nátěrů z historické omítky

K odstranění bílých hlinkových nátěrů z povrchu historické omítky jsme užili kombinaci vodné metody čištění s mechanickým čištěním. Povrch omítky, na kterém byl nanesen nátěr, jsme nejprve předvlhčili vodou postříkem a poté jej mechanicky skalpelem a restaurátorskými kladívky odstraňovali. Dočištění bylo provedeno houbou. Po sejmutí těchto nátěrů bylo zjištěno, že omítka soklu byla poškozena, odřena.

3.1.4 Injektáž dutin, statické trhliny v oblasti malby

Na vyplnění dutých míst v oblasti praskliny, přichycení pohyblivých částí omítky a odpadávajících částí omítky malby byla použita injektážní směs na vápenné bázi Ledan TA1 v kombinaci s mramorovou moučkou v poměru 2 : 1.

3.1.5 Injektáž dutin a uvolněných částí historické omítky

Na vyplnění dutých míst byla použita injektážní směs na vápenné bázi Ledan TA1 v kombinaci s mramorovou moučkou. Pro vypláchnutí nesourodých zrn omítky byla nejprve aplikována voda. Poté jsme přistoupili k hloubkovému strukturálnímu zpevnění omítky 2% akrylátovou disperzí K9. Aplikace byla prováděna zdravotními injekčními stříkačkami a jehlami.

3.1.6 Strukturální zpevnění degradované historické omítky

V místech, kde došlo v důsledku zatékání k rozvolnění struktury jádra historické omítky, jsem přistoupil k strukturálnímu zpevnění omítky.

V částech, kde byla defekty omítky otevřené, jsme strukturu omítky zpevnili ve dvou cyklech. Nejprve byla aplikována směs organokřemičitan KSE 100 a KSE 300HV v poměru 2 : 1. Tyto estery na bázi kyseliny křemičité nám zaručují vysokou hloubku penetrace do povrchu jádra. Tento prostředek je po dobu svého tvrdnutí odpudivý. Pro doplňkové zpevnění a urychlení hydrofobizace jsme v druhé fázi, po 24 hodinách užili 12,5% prostředku CaLoSil, tedy vápenné nanosuspenze. Účinek zpevnění se dostavil po týdnu a byl dostačující.

3.1.7 Tmelení

Vápenný tmel v části malby

K tmelení hloubkových defektů v části malby byl použit vápenný tmel aplikovaný ve dvou vrstvách. Hrubý tmel s pískem, s větším obsahem zrn byl smíchán v poměru 3 : 1 (písek, vzdušné vápno). Finální tmel byl zhotoven z jemného písku a vápna. Tento tmel byl vytvořen v poměru $2^{1/2} : 1$, písek a vápno. Povrch tmelu byl po vyžrání filcován měkkou houbičkou Magic Pad.

Mělčí defekty omítky byly vyplněny jemnou vápennou maltou též ($2^{1/2} : 1$). Povrch tmelu byl též filcován. Tmel na statickou trhlinu byl vytvořen z jemné frakce bílého střelečského písku, vápna a mramorové moučky ($2^{1/2} : 1^{1/2} : 1$). Ten byl lehce dobarven pigmenty. K rozsáhlejšímu tmelení v oblasti malby nedošlo.

Vápenný tmel v části historické omítky

K tmelení hloubkových defektů v části omítky byl použit vápenný tmel aplikovaný ve dvou vrstvách. Hrubý tmel s pískem, s větším obsahem zrn byl smíchán v poměru 3 : 1 (písek, vápno). Finální tmel byl zhotoven z přesátého žlutého písku (jemná frakce), vápno. Tento tmel byl vytvořen v poměru ($2^{1/2} : 1$), písek a vápno. Tmelena byla místa, kde došlo k vyjmutí nevhodných druhotných tmeľů a dorovnány hrubé přechody mezi historickou omítkou a druhotným tmeľem.

3.2 Retuš a rekonstrukce

3.2.1 Retuš a rekonstrukce v části malby

Za účelem vizuálního scelení malby byla provedena lokální retuš. Scelována byla místa originální omítky, kde barevná vrstva zcela chyběla, nebo byla v úbytku, v oblasti stékanců. Též bylo retušováno na zcela nově vytmelená místa, a to hlavně v oblasti prasklin. Jako pojivo minerálních pigmentů byla použita 1,5% arabská guma rozpuštěná ve vodě.

Retuš byla provedena lazurní technikou, tedy vrstvením barevných tónů na sebe, které se opticky spojují. Retušováno bylo do té míry, aby kontrasty mezi vymytou částí

malby a okolním originálem byly pokud možno minimální. Snažili jsme se dosáhnout opticky sjednoceného celku. V místech, kde se barva nepřichycovala k podkladu, byla užitá tečková retuš pastóznější barvou. K práci byly použity retušovací štětce.

Drobná rekonstrukce byla provedena pouze v oblasti bot figur. Při rekonstrukci bylo cílem přiblížit se okolní dochované barevnosti a napodobit barevně rudkovou kresbu autora.

Dle potřeby byla do barev přidávána mramorová moučka, která zvyšovala kryvost barev a sloužila i jako běloba.

Použité pigmenty:

Révová čern

Siena přírodní

Umbra pálená

Umbra přírodní

Ultramarín světlý

Ultramarín tmavý

Okr žlutý

Okr červený

Mramorová moučka

3.2.2 Rekonstrukce barevnosti historické omítky a linek

V části historické omítky byl povrch omítky pojednán jednolitým scelujícím vápenným nátěrem okrové barevnosti. Důležité bylo dosáhnout vizuálního sjednocení povrchu omítky. Barva byla nanášena velkým štětcem, tak, aby bylo dosaženo jednolité plochy. Po zaschnutí byla světlejší místa lokálně protupována mořskou houbou. Na tento podklad byla provedena rekonstrukce linek, jejichž fragmenty se nacházely pod malbou a nad malbou. Linky byly dělány linkovacími štětci různých velikostí od ruky podle malstoku. Byly použity minerální pigmenty, vzdušné vápno; 2,5% akrylátová disperze K9. Následně byla provedena závěrečná fixáž v části historické omítky, v úrovni podlahy, a to kvůli údržbě podlahy – umývání, mohlo by zde dojít k poškození nátěru. Použili jsme 3 % K9.

Použité pigmenty:

Kostní čern

Země zelená česká

Okr francouzský

Siena přírodní

Umbra pálená

3.3 Použité materiály a technologie**Fixáž barevné vrstvy:**

- Klucel E, nízkoviskózní hydroxypropylcelulóza (distributor Kremer PigmenteGmbH & Co. KG)

Hloubková konsolidace omítek:

- ethylsilikáty KSE 100 a KSE 300HV, etylestery kyseliny křemičité (Steinfestiger, distributor Remmers)
- CaLoSil E25, vápenná nanosuspenze (distributor IBZ-SalzchemieGmbH&Co.KG)
- destilovaná voda
- Dispersion K9 (49,5–50,5% akrylátová disperze, distributor Kremer Pigmente GmbH & Co. KG)

Injektáž:

- Ledan TA1, injektážní směs na bázi hydraulického vápna (výrobce Tecno Edile Toscana)
- mramorová moučka
- destilovaná voda

Odkryv bílého hlinkového nátěru:

- stříčka
- houba
- voda
- skalpel
- restaurátorské kladívko

Celoplošné čištění:

- čisticí houba Akapad (dříve Wishab) z vulkanizovaného latexu (výrobce Akachemie Albert Kauderer GmbH)
- jemný štětínový štětec
- skalpel

Tmelení:

- kopaný písek
- střelečský písek (Sklopísek Střeleč a. s.)
- bílé vzdušné vápno (Vitošov, naloženo 2013)

Retuš:

- Arabská guma (distributor Kremer Pigmente GmbH & Co. KG)
- mramorová moučka
- práškové pigmenty (distributor Deffner & Johann, Kremer Pigmente)

Závěrečná fixáž:

- Dispersion K9 (49,5–50,5% akrylátová disperze, distributor Kremer Pigmente GmbH & Co. KG)

3.4 Doporučený ochranný režim památky

Jakékoli úpravy v akustické hodovní síni je nutné konzultovat s restaurátory a s příslušným orgánem památkové péče. Doporučuje se pravidelná kontrola těsnění oken, zdali do prostoru síně nezatéká. Kontrola vzdušné vlhkosti, která nebude překračovat 75 %. Ve spodních partiích je nutné zamezit oděru a otěru povrchu malby.

3.5 Doporučení prezentace tzv. akustické síně

Doporučujeme vzhled tzv. akustického hodovního sálu navrátit do světle okrové barevnosti, tedy do barevnosti historické omítky. Při případné výmalbě je nutné k realizaci přizvat restaurátora, aby dořešil rozhraní mezi malbou a hlinkovým nátěrem.

III. TEORETICKÁ ČÁST BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

4. Úvod

V teoretické části své bakalářské práce se věnuji malíři Richardu Wiesnerovi. Nejprve shrnuji všeobecně dostupná data o jeho životě a tvorbě, dále jsem se zabýval jeho monumentální tvorbou, z níž zatím pouze dvě díla – pro Karolinum a pražské Smíchovské nádraží –, byla veřejně odborně zdokumentována.

Po dlouhém hledání ve veřejných institucích a nevalném úspěchu jsem kontaktoval syna Richarda Wiesnera, pana MgA. Daniela Wiesnera, který mi laskavě dovolil nahlédnout do rodinného archivu, ze kterého jsem mohl čerpat informace o jednotlivých monumentálních dílech. Bohužel u některých děl se nepodařilo zjistit techniku práce autora, kde byla díla umístěna a kde jsou umístěna dnes.

O některých dílech je v archivu zmínka pouze díky korespondenci nebo objednavce, ale bohužel není dochovaná obrazová dokumentace.

4.1 Richard Wiesner^{13 14}

Malíř, pedagog a kurátor Richard Wiesner se narodil 6. 7. 1900 v Rudě na Moravě, pocházel z chudých poměrů, vyrůstal s dalšími dvěma sourozenci, v rodině tkalce pracujícího v továrně na výrobu hedvábí v Šumperku. V roce 1971 byl Richardu Wiesnerovi udělen titul národní umělec, dne 6. listopadu 1972 v Praze umírá.

4.2 Studia

Richard Wiesner studoval na škole Umělecko-průmyslové v Praze, kde byl mezi lety 1920 až 1922 v ateliéru u profesora Arnošta Hofbauera. Od roku 1922 do roku 1928 studoval na Akademii výtvarných umění v Praze, nejprve všeobecnou školu profesora Jakuba Obrovského a od podzimu 1924 figurální školu profesora Vratislava Nechleby, kde

---

¹³ [online].[cit.2015-08-12].Dostupné z:
<http://abartfull.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobavdokumentech&IDosoby=283>

¹⁴ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny.

vytváří dílo nazvané *Rodinná podobizna* (1924).¹⁵ „Ve škole se Wiesner mnoho nezdržoval; maloval doma a od plátna odbíhal leda za živobytím. Mezi kolegy se choval velmi zdrženlivě, neteoretizoval, nemarnil čas debatami, ale spíš pracoval na sobě, upínaje veškerou energii k malování. Mimo očekávání pak v pravou chvíli překvapil několika činy, které průkazně svědčily o jeho intenzivním citovém prožívání tehdejší společenské krize.“¹⁶ Další inspirací je mu sociální tematika, kterou naplno zobrazil v obrazech *Revoluce* a *Stávka textiláků* (1928).

Během studia na akademii byl dvakrát na studijní exkurzi v Paříži a v roce 1928 odjel na dva roky do Paříže na stipendijní pobyt, při kterém se při návštěvách Louvru seznámil detailně s tvorbou Édouarda Maneta. Svého pobytu využil ke studiu maleb v expozicích galerií, muzeí, chrámových gotických oken, ale i k načerpání atmosféry života města. Navštěvoval tam také soukromý ateliér Františka Kupky, který mu pomohl zařídit ve stejné ulici ateliér. Tyto zkušenosti Wiesnera ovlivnily v celém jeho profesním životě.¹⁷

4.3 Tvorba

Po návratu z Paříže v roce 1930 se stal Wiesner členem Spolku výtvarných umělců Mánes a začal své obrazy vystavovat na spolkových výstavách. V jeho obrazech se začal projevovat cit, fantazie, barevná představivost, a přitom neztrácely realistické prvky.

V roce 1934 vytváří Wiesner autobiografický portrét *Vlastní podobizna*, který se stal základem pro jeho portrétní tvorbu, již se dále intenzivně věnoval a která se prolínala s jeho osobním životem, protože portrétoval své příbuzné a známé. K jeho nejznámějším portrétům patří například obrazy *Podobizna paní Pelcové* (1936), *Školačka* (1938) nebo *Podobizna umělcovy ženy* (1940).¹⁸

---

¹⁵ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 10.

¹⁶ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 8.

¹⁷ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 8.

¹⁸ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 10.

V roce 1942 vystavil Wiesner na členské výstavě Svazu výtvarných umělců Mánes své portrétní obrazy a figurální náčrty.

„Od počátku zajímala Wiesnera především lidská postava. Její tvárné možnosti a výrazové schopnosti si pak ověřoval v portrétní malbě. Přicházel na veřejnost s tímto druhem tvorby, který sice odedávna tvoří v dějinách umění neobyčejně výraznou kategorii a který byl až v umění XIX. stol. povýšen z nižšího stupně na roveň kompozicím historickým a náboženským jako druh stejně významný a stejně závažný, ale který naproti tomu některé moderní směry buď pomíjely anebo se jím jenom příležitostně zabývaly. Mimo to se Wiesnerova tvorba včleňovala svým figurálním rázem do všeobecného usilování současné doby, které se soustřeďuje na člověka, a obírajíc se výtvarně vzájemnými lidskými vztahy, stala se právě po té stránce závažným příspěvkem pro naše moderní umění.“¹⁹

Po válce se Wiesner též věnoval monumentální figurální tvorbě, ale již ne v takové míře. Jeho návrhy byly prezentovány na výstavě v roce 1947.

Padesátá léta malíř trávil ve vesnici Říčky v Orlických horách, kde ho inspirovala krajina a vytvořil tam například dílo s názvem *Krajina z Říček* nebo *Z pole*. V roce 1958 představil svá díla na výstavě tzv. Skupiny 58.

4.4 Monumentální tvorba

„Souřadně s portrétní malbou – intimní větví Wiesnerovy tvorby – roste jeho dílo monumentální. Při soustavném portrétování si ověřoval před živými modely tvárné a výrazové vlastnosti lidské postavy, v jejích pohybech a proměnlivých výrazech tváře spatřoval neobyčejně vhodný prostředek pro obrazné vyjádření svých představ a odtazitých pojmů. Wiesner spojuje myšlenky obecnější povahy s idealizovaným typem štíhlé ženy plných nader, dlouhých, vláčných údů a podlouhlého, oválného obličej s výraznými očima. V něm nalézám ideálního prostředníka pro výtvarnou definici představ. Kdykoli se ujímal monumentálních úkolů, sloužil mu tento ženský typ spolu s mužským protějškem k uskutečňování předjatého záměru výrazového. Z postavů a mimiky svých modelů vytěžil alegorie pro nástrojnou malbu v bytě prof. Dr. J. Cibulky, výzdobu české kaple na Světové

---

¹⁹ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 10.

výstavě v Paříži a dva neuskutečněné návrhy na fresky pro světovou výstavu v New Yorku.²⁰

4.4.1 Oltářní obraz v Akna Slatině

V roce 1932 vytvořil Wiesner hlavní oltářní obraz o rozměrech 3 x 5 metrů s názvem *Sv. Vojtěch křtí sv. Štěpána* pro kostel v Akna Slatině na Podkarpatské Rusi.

Obr. č. 9: Sv. Vojtěch křtí sv. Štěpána. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

4.4.2 Nástrovní malby ve Valentinské ulici

Podle rodinného archivu, do kterého mě nechal nahlédnout pan Daniel Wiesner, syn Richarda Wiesnera, v roce 1933 nebo 1934 vytvořil jeho otec pro profesora PhDr.

²⁰ HLA VÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 11–12.

Josefa Cibulku (pozdějšího ředitele Národní galerie v Praze) do jeho bytu ve Valentinské ulici

č. 1 v Praze nástrojnú malbu, jejíž jednotlivé části nazval: „*Poesie, Myslitel, Hudba a Ženy na břehu mořském.*“ Dne 6. března 1963 pan profesor Cibulka napsal Richardu Wiesnerovi dopis, ve kterém poeticky píše o tom, jaký význam pro něj toto dílo má. „*Umění začíná tam, kde přestává skutečnost, poněvadž se jí zmocňuje tvořivá osobnost, aby ji podle svých hledisek přehodnotila do vyšších sfér, vzdalujíc se všední skutečnosti ať už málo, anebo více, anebo skoro úplně. Proto také lid nezná lepšího a spolehlivějšího kritéria krásy než rčení, že je něco tak krásné, jako sen, jako vybájená lepší skutečnost, a proto pouze neskutečnost. Taková je také většina Vašeho díla, ale dívám-li se na vysněné postavy na mém stropě, zdá se mi, že je do nich také vtělena touha po něčem vyšším a lepším, než je úděl, z něhož se zdánlivě spokojeně těší.*“²¹

Obr. č. 10: Ženy na břehu mořském. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

²¹ Dopis, Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner.

4.4.3 Obrazy v komplexu Lucerny

V knize *Mé vzpomínky* na straně 406, od Václava Maria Havla, jsem se dočetl: „V živé vzpomínce vidím R. A. Dvorského u klavíru v Lucernabaru, jak zpívá tančícím na parketu a nad sebou má velký obraz od Richarda Wiesnera se spleť působivých barevných ploch a hudebních nástrojů, vyjadřující dojem hudby v podání vynikajícího moderního malíře.“²²

Obr. č. 11: Obraz v Lucernabaru. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

V roce 1935 se rodina Havlova rozhodla v objektu Lucerny zrušit Hospodu na palubě a vytvořit nový Hostinec U Černého koně, který měl propojené prostory restaurace s velkou kuchyní a vinnými sklepy, a tudíž se dal provozovat celoročně a nejen ve večerních hodinách, ale i přes celý den. Richard Wiesner vytvořil na čelních stěnách hostince koňské vícespřeží ve stylu etruských maleb.²³ Motiv koně byl použit nejen ve znaku hostince, který navrhl Jaroslav Horejc, ale byl použit i u nohou židlí.

²² HAVEL, Václav Maria. *Mé vzpomínky*, 1. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, 462 s. ISBN 80-7106-026-7, str. 406.

²³ HAVEL, Václav Maria. *Mé vzpomínky*, 1. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, 462 s. ISBN 80-7106-026-7, str. 409.

Obr. č. 12: Obraz v Hostinci U Černého koně. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

4.4.4 Figurální obrazy pro univerzitu v Pittsburghu

Počátkem roku 1935 Richard Wiesner přijal objednávku Československého ústavu zahraničního na zhotovení 6 figurálních maleb do československé síně na univerzitě v americkém Pittsburghu. Malby znázorňovaly například sv. Václava, sv. Cyrila a Metoděje a L'udovíta Štúra, který byl malován na dřevěné desce. Dne 7. května 1937 ze zahraničního ústavu zaslali Wiesnerovi dopis, ve kterém ho žádali o brzké předání zakázky. (viz. Textová příloha)

Obr. č 13: L'udovít Štúr. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

4.4.5 Díla pro světovou výstavu v Paříži

V Paříži se od 25. května do 25. listopadu 1937 uskutečnila v pořadí 20. světová výstava, jejíž téma bylo Umění a technika v moderním životě.²⁴ Pro Československý pavilon, který vytvořil Jaromír Krejcar, Zdeněk Kejř, Ladislav Sutnar a Bohumil Soumar s technickým konzultantem inženýrem Polívkou, vytvořil Richard Wiesner s Janem Slavičkem obraz s panoramatickým vyobrazením Prahy. (viz Textová příloha) Československý pavilon byl na svou dobu velmi moderní stavbou, jež byla vytvořena montovanou ocelovou konstrukcí, a na výstavě získal cenu Grand Prix.²⁵

Obr. č. 14: Fotografie z tvorby panoramatického vyobrazení Prahy. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

Architekt Jan Sokol obdržel koncem roku 1936 nabídku vytvořit na světové výstavě v Paříži pro pavilon Vatikánu oltář v jedné z kaplí, které byly umístěny po obvodu stavby a jež zařizovaly jednotlivé státy. Vzhledem k tomu, že měl architekt velmi krátkou dobu na splnění tohoto náročného úkolu, požádal o spolupráci Josefa Wagnera a Richarda Wiesnera, který v duchu lidové malby namaloval světce.²⁶

²⁴ *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-08-11]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Světová_výstava_1937

²⁵ *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-08-11]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Československý_pavilon_na_výstavě_v_Paříži_1937

²⁶ HAVLÍČEK, Štěpán. *Sakrální architektura v Československu kolem roku 1968*, Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Praha, 2010, str. 18.

4.4.6 Nástěnné malby na zámku Humprecht

V červnu 1937 obdržel Wiesner od sdružení s názvem Kruh rodáků a přátel města Sobotky a okolí v Praze dopis, který obsahuje objednávku na zhotovení čtyř nástěnných maleb na zámku Humprecht, honorář a přesný rozpis záloh. Z ústní tradice se na zámku říká, že Wiesner se před zhotovením maleb zúčastnil kurzů fresky v Itálii. Toto tvrzení se mi nepodařilo dohledat. Malby pojednávají o životě rodu Černínů z Chudenic. Postavy jsou typicky „wiesnerovsky protáhlé“. (viz. Obrazová příloha rest. dokumentace)

4.4.7 Obraz pro letiště Ruzyně

Dne 20. července 1937 z Ministerstva veřejných prací odesílají dopis s dotazem, zda by mohl Richard Wiesner vytvořit monumentální obrazovou výzdobu restaurace na letišti v Ruzyni (dnes letiště Stará Ruzyně). Další dopis ohledně této zakázky ministerstvo odesílá již 28. července do Sobotky, kde právě Wiesner vytvářel nástěnné malby na zámku Humprecht. V tomto dopise už je malíř vyzván k prohlídce restaurace a požádán o zpětné sdělení, jak velký honorář požaduje za provedení skic a za provedení samotné malby. Počátkem října 1937 Wiesner obdržel objednávku na vytvoření monumentální malby o rozměrech 14 x 1,30 metrů technikou fresco secco. Již 11. prosince 1937 odesílají z ministerstva informativní dopis o tom, že autorovi zasílají sjednaný honorář za zhotovený obraz.

Obr. č. 15: Výzdoba restaurace, stará budova Ruzyňského letiště. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

4.4.8 Skica k obrazu Ikarův pád

Podle rodinného archivu Wiesner v roce 1938 vytvořil skici pro monumentální malbu s názvem *Ikarův pád*, ale bohužel nyní již není známo, kam byla určena.

Obr. č. 16: Skica Ikarův pád. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

4.4.9 Monumentální malby do města Moulin de Naceaux

V témže roce, 1938, obdržel Wiesner zakázku na vytvoření monumentální malby ve Francii ve městě Moulin de Naceaux, téma: výroba keramiky a skla.

Obr. č. 17: Monumentální malba s tematikou výroby skla a keramiky. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

4.4.10 Obrazová kompozice neznámého tématu

Z rodinného archivu jsem zjistil, že ve stejné době vytváří autor obrazovou kompozici pro monumentální dílo, u kterého bohužel také není známo, pro jaký prostor bylo vytvořeno. V knize *Richard Wiesner* je tato skica vyobrazena (pod pořadovým číslem 6 v obrazové příloze) a je datována 30. září 1938, zhotovená technikou olej na dřevě o rozměrech 27 x 45 cm.

Obr. č. 18: Obrazová kompozice neznámého tématu. (Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

4.4.11 Světová výstava v New Yorku

Československo se zúčastnilo světové výstavy v New Yorku v roce 1939 v době, kdy už fakticky neexistovalo, a to díky tomu, že organizace světové výstavy byla zahájena již v roce 1936, kdy už byla připravena koncepce výstavy včetně zajištění finančních prostředků. Díky osobní iniciativě lidí z přípravného výboru, kteří tušili, jak se bude situace v Evropě vyvíjet, se povedlo ještě před okupací Čech a Moravy převést peníze i odborníky do New Yorku. Tento tým lidí nereagoval na výzvy okupantů, aby výstavu zlikvidovali a vrátili se domů. Velkou zásluhu na prezentaci Československa na této světové výstavě měl její generální komisař pan Hugo Vavrečka (dědeček budoucího prezidenta Václava Havla)²⁷, jehož jménem obdržel Wiesner dopis ze dne 22. března 1939, ve kterém u něj objednáva obraz „*představující chválu a slávu přírodních pramenů za účelem propagace lázeňských míst*“. (viz. Textová příloha)

²⁷ Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-08-11]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hugo_Vavrečka

„Zajímavé je, že německé říšské ministerstvo rozhodlo o tom, že bude na likvidaci tohoto pavilonu posláno do New Yorku 10.000 dolarů. Peníze byly skutečně převedeny, ale využity byly právě opačně, tedy na dostavbu pavilonu.“²⁸

Dne 14. ledna 1939 vznikla ve Zlíně firemní Škola umění „na základě organizačního a personálního statusu formulovaného architektem Františkem Kadlecem“²⁹, kterého následně Jan Antonín Baťa jmenoval ředitelem školy. „Podle Kadlecovy představy si učiliště kladlo za cíl vychovávat výtvarně nadané žáky na samostatné podnikatele v uměleckém průmyslu. Baťovský smysl pro komplexnost se již v prvním bodě statutu dostal do souladu s myšlenkami Bauhausu (škola, která vznikla v roce 1919 ve Výmaru), a to v požadavku, aby se každý absolvent kromě ryze výtvarného studia dokonale vyučil v některém uměleckém řemesle.“³⁰ Výuka zahrnovala historii umění, studium uměleckého průmyslu, lidového řemesla, aranžérství, výstavnictví, psychologii a sociologii reklamy, literaturu, estetiku, a také anatomii. Počátkem čtyřicátých let na této škole začal vyučovat dekorativní malbu Richard Wiesner.

4.4.12 Obraz pro radnici ve Zlíně

Začátkem března 1941 obdržel Wiesner od Dominika Čipery objednávku na zhotovení obrazu o rozměrech 6 x 3,6 metru pro zasedací síň radnice ve Zlíně. Ve druhém dopise ze dne 2. března 1942 mění Čipera podle architekta Gahura rozměry obrazu na 5,15 x 2,4 metru. Wiesner zve obratem pana Čiperu do Prahy na výstavu svých nejnovějších prací, kterou měl v Mánesu, a kde byl také vystaven náčrt kompozice obrazu určeného pro radnici ve Zlíně. (viz. Textová příloha) „Kromě několika podobizen a rozměrných kompozic tvořily většinu menší malířské náčrty, vzniklé jako příprava k velkým skladbám figurálním. Mezi jejich názvy mohli jsme číst – Poutníci, Ticho, Vyprávění o dálkách, Host v domě, Útěk, Odpočinek, Nářek, Rozloučení, Opuštěná, Shledání – vesměs zastřenější nebo průhlednější jinotaje, které se zhusta vyskytovaly v slovníku umění a literatury z doby protektorátní. Wiesner je vyjadřoval výjevy s postavami v patetických postojích, ve vzdušných draperiích, v nadsazené mimice tváří. V celkové koncepci poznáváme asimilaci tvárných principů baroka a klasicismu, přesněji El Greka a Quida

²⁸ [online]. [cit. 2015-08-12]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/22619-historie-, svetovych-vystav/>

²⁹ *Dějiny českého výtvarného umění*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005, 525 s. ISBN 80-200-1390-3, str. 258.

³⁰ *Dějiny českého výtvarného umění*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005, 525 s. ISBN 80-200-1390-3, str. 260.

*Reniho, Petra Brandla a pražské barokní plastiky a Nicolase Poussina. Od nich si také pro tyto své záměry přivlastnil temnosvit, plastické pojednání figurální kompozice, jim připodobnil barevnou škálu, takže tóny a odstíny barev jako by jenom doutnaly v šedozeleném šeru.*³¹

Obr. č. 17: Obřadní síň zlínské radnice, v pozadí obraz od Richarda Wiesnera staršího. (Zdroj: <http://zlinsky.denik.cz/galerie/slavnostni-slib-novych-policistu-v-obradni-sini-na-radnici-ve-zline.html?mm=5724819>; Datum citace: 10.8. 2015)

4.4.13 Gobelín pro pana Dominika Čípera

Dne 24. března 1941 odesílá ze Zlína pan Dominik Čípera objednávku na výrobu gobelínu podle návrhu Richarda Wiesnera. Ten nejen že gobelín navrhl, ale ještě byl pověřen, aby našel výrobce a dohlížel na jeho výrobu. Dominik Čípera byl starostou města Zlína, ale i protektorátní ministr veřejných prací, také byl spoluzakladatelem Zlínské školy umění, členem správní rady koncernu Baťa a nejbližším spolupracovníkem Tomáše Bati.

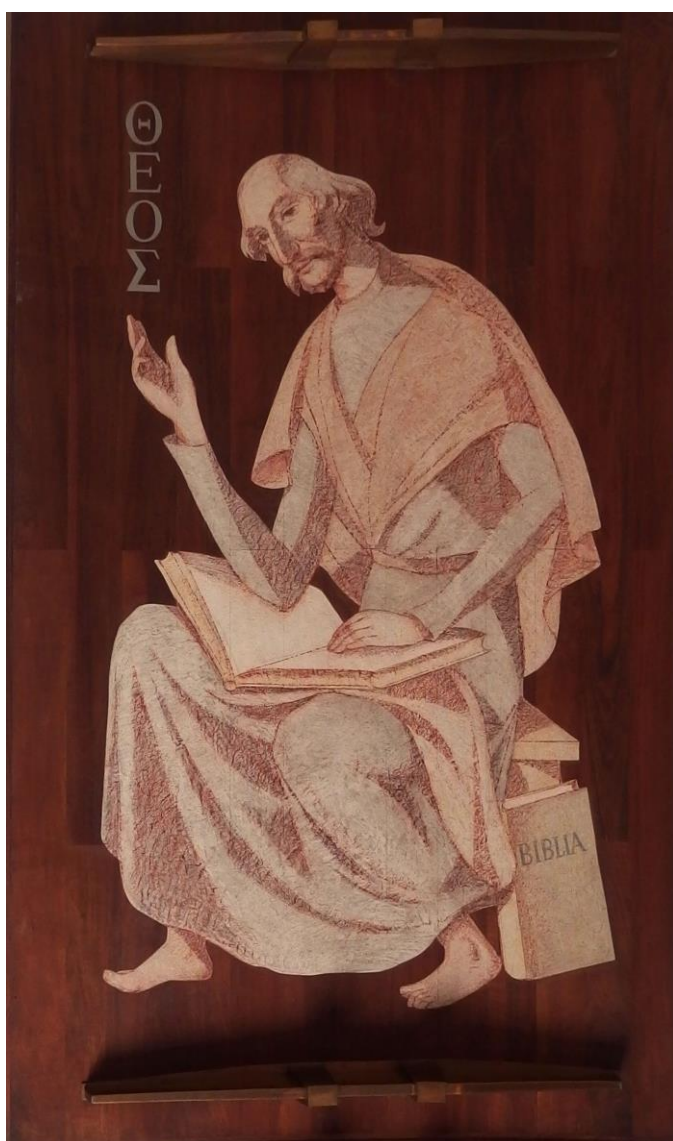
4.4.14 Deskové obrazy Karolinum

*„Mimořádnou příležitostí k realizaci monumentálních děl se po válce stala rekonstrukce budovy Karolina podle projektu architekta Jaroslava Fragenra. Jednotčím prvkem děl určených pro aulu Univerzity Karlovy se stala témata z univerzitní historie.*³² Richard Wiesner vytvořil do předsálí v prvním patře před vstupem do Velké auly malbu tvořenou z 16 částí s vyobrazením symbolů jednotlivých oborů studovaných na Univerzitě

³¹ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 12.

³² *Dějiny českého výtvarného umění*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005, 525 s. ISBN 80-200-1390-3, str. 205.

Karlově (filozofie, pedagogika, dějiny umění, teologie, historie, právo správní a soudní, astronomie, hudba, archeologie, geometrie a aritmetika, fyzika a mineralogie, gramatika, geologie, botanika, medicína, zoologie). V knize Karolinum od Josefa Petráňe vydané v roce 2010 je na straně 98 u obrázku chybně uvedeno, že toto dílo Richard Wiesner vytvořil v roce 1945, ale jak jsem zjistil z rodinného archivu Daniela Wiesnera, kartony pro budoucí dílo dokončil až 7. března 1948 a následující den provedl s profesorem Fragnerem zkoušku kartonů přímo v Karolinu. Podle dochované korespondence 16 nástropních maleb Wiesner zhotovil na 250 x 150 cm velkých dubových dřevěných deskách napuštěných bílou fermeží, malovaných olejovými temperami, malby jsou povrchově chráněny voskem.

Obr. č. 18: Dřevěná deska s vyobrazením oboru teologie.

4.4.15 Sgrafitová výzdoba Nádraží Praha-Smíchov

V rámci celkové přestavby Smíchovského nádraží, která byla provedena v letech 1949 až 1956 podle architektonického návrhu Jana Zázvorky a Jana Žáka v pozdním funkcionalistickém stylu, se Richard Wiesner podílel na výzdobě tzv. odjezdové haly. Jeho sgrafita jsou „*ve stylu socialistického realismu s budovatelskými tématy*.“³³ Původní návrh znázorňoval výjevy z nádražního života a provozu, z výroby železničních kol, z Královodvorských cementáren, přičemž jednotlivé výjevy byly od sebe odděleny. Richard Wiesner ale návrh přepracoval, tak aby znázorňoval život celého národa. „*Přes veškerou snahu je Wiesnerův vlys, zajisté originálně pojatý, ilustrací přechodného období v naší výtvarné kultuře.*“³⁴

„*Zmonumentalisovat dnešní život a dnešního člověka – to je krásný úkol pro současného malíře – řekl nám úsměvně na uvítanou mistr Richard Wiesner...*“³⁵, můžeme se dočíst z výstřižku novin *Svobodného slova* z 6. 7. 1954. Podle autora chtěl znázornit v sedmi námětových polích „*den našeho lidu, naplněný prací a odpovědností, ale také plný radosti a lásky.*“³⁶

Zleva vidíme na vlysu strážce hranic, znázorněného mužem pohraničником, který se dívá do dálky za hranice země; druhý muž, milicionář, se dívá do středu vlysu. Další je vyobrazena matka se synem, kterému vypráví dějiny vlasti, a mladá rodina, „*chápaná zde malířem jako symbol pokoje a míru*“³⁷. Tato část znázorňuje ráno pracovního dne. Ve druhém poli jsou vyobrazeny zemědělské práce při pěstování chmele a následně dožínky, které zachycují radost pracujícího lidu. Střed sgrafita tvoří „*velká skupina pracujících symbolizující svazek rolníků a dělníků*“ a dále „*navazuje skupina dělníků a pracující inteligence, reprezentující výstavbu země a průmyslu, oživená postavou mladého chlapce malíře, zachycujícího tento rychle pulsující současný život, plný práce a lidského*

³³ KREJČIŘÍK, Mojmir. *Česká nádraží: (architektura a stavební vývoj) = Tschechische Bahnhöfe : (Architektur und Baugeschichte) = Czech railway stations: (architecture and development)*. 1. vyd. Litoměřice: Vydavatelství dopravní literatury, 2009-, sv. ISBN 978-80-902706-7-1, ISBN 978-80-86765-12-9, str. 18.

³⁴ HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny, str. 14.

³⁵ HOFMEISTEROVÁ, Jana, 1954. Sgraffito Richard Wiesner pro hlavní budovu nového nádraží na Smíchově. *Výtvarné umění 7*. Praha: SČVU, str. 323.

³⁶ HOFMEISTEROVÁ, Jana, 1954. Sgraffito Richard Wiesner pro hlavní budovu nového nádraží na Smíchově. *Výtvarné umění 7*. Praha: SČVU, str. 323.

³⁷ HOFMEISTEROVÁ, Jana, 1954. Sgraffito Richard Wiesner pro hlavní budovu nového nádraží na Smíchově. *Výtvarné umění 7*. Praha: SČVU, str. 323.

*snažení*³⁸. V další části sgrafita vidíme vinobraní, ve kterém chtěl Wiesner zachytit radost z práce a bohatství naší země. V poslední části vlysu je znázorněn návrat z práce, ve kterém je například vidět matka s dítětem jako symbol rodiny a mladá dívka zalévající květiny, jako symbol mládí a lásky. Díky nenápadnému pozadí tvořenému krajinou, dostává celý pás malby dlouhý 38 a široký 3,20 metru, „*živý rytmus*“³⁹.

Sgrafito je zhotoveno ze tří různobarevných vrstev omítky. Nejspodnější vrstva je zhotovena z červené tzv. pompejské červeně, ve které je vyškrabána vlastní kresba. Druhá vrstva má barvu šedou a vrchní vrstva je lomená bílá. Tyto dvě vrstvy využil Wiesner pro vyobrazení stínů a valérů. Již po zhotovení dostalo dílo název *Československý lid v životě, práci a výstavbě socialismu*. (viz. Textová příloha)

Obr. č. 19: Richard Wiesner při tvorbě sgrafitové výzdoby na Smíchovském nádraží.
(Zdroj: soukromý archiv Daniel Wiesner)

³⁸ HOFMEISTEROVÁ, Jana, 1954. Sgrafito Richard Wiesner pro hlavní budovu nového nádraží na Smíchově. *Výtvarné umění 7*. Praha: SČVU, str. 324.

³⁹ HOFMEISTEROVÁ, Jana, 1954. Sgrafito Richard Wiesner pro hlavní budovu nového nádraží na Smíchově. *Výtvarné umění 7*. Praha: SČVU, str. 324.

5. Závěr

Díky dostupným materiálům jsem zjistil, že byl Richard Wiesner člověk velmi pracovitý. Domnívám se, že ač tvořil svá díla v době první republiky, protektorátu nebo v době budování tzv. socialismu, snažil se vždy o pravdivost, citovost, ale hlavně o to, aby svými díly vytvářel krásné prostředí. Otakar Mrkvička charakterizoval Wiesnera takto „*je idilický, má rád mír v napětí, je optimistický, je důvěřivý...*“

Přínosem této práce je zdokumentování monumentální tvorby Richarda Wiesnera (nástěnná malba, sgrafito, gobelín, malba), která dosud nebyla publikována, kromě výzdoby Karolina a sgrafitové výzdoby na Smíchovském nádraží, a proto bylo složité materiály dohledat.

Na základě této práce, lze rozšířit informace o jednotlivých dílech monumentální tvorby Richarda Wiesnera, případně dohledat další jeho realizace tohoto typu.

Cílem zadání teoretické části bakalářské práce bylo dohledání Wiesnerových nástěnných realizací včetně jejích technik a porovnání s technikou malby na Humprechtu. Úkolem bylo též dohledat, zda měl autor před touto realizací zkušenosti s technikou fresky. Ze zjištěné dokumentace u některých realizací nelze zjistit jakou technikou byly nástěnné malby vytvořeny, proto je nelze vzájemně porovnat. Vzhledem k malému počtu Wiesnerových nástěnných realizací, které se mi podařilo dohledat, byl tematický okruh rozšířen o jeho celkovou monumentální tvorbu.

IV. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

1. Seznam použité literatury

DAVID, Petr a SOUKUP, Vladimír. *888 hradů, zámků, tvrzí České republiky*. 1. vyd. Praha: Kartografie Praha, 2002, 335, 58 s. ISBN 80-7011-709-5.

Dějiny českého výtvarného umění. Vyd. 1. Praha: Academia, 2005, 525 s. ISBN 80-200-1390-3.

HAVEL, Václav Maria. *Mé vzpomínky*. 1. vyd., Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993, 462 s. ISBN 80-7106-026-7.

HAVLÍČEK, Štěpán. *Sakrální architektura v Československu kolem roku 1968*. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Praha, 2010.

HLAVÁČEK, Zdeněk. *Richard Wiesner*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1962, 70 s. Nové prameny.

KREJČÍŘÍK, Mojmír. *Česká nádraží: (architektura a stavební vývoj) = Tschechische Bahnhöfe : (Architektur und Baugeschichte) = Czech railway stations: (architecture and development)*. 1. vyd. Litoměřice: Vydavatelství dopravní literatury, 2009-, ^{^^^}sv. ISBN 978-80-902706-7-1, ISBN 978-80-86765-12-9.

VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999, 623 s. ISBN 80-85983-61-3.

2. Seznam použitých pramenů

HOFMEISTEROVÁ, Jana, 1954. Sgraffito Richard Wiesner pro hlavní budovu nového nádraží na Smíchově. *Výtvarné umění* 7. Praha: SČVU.

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově, RZ JC 326. ALT Jiřina, ALT Jaroslav. Restaurátorský průzkum na st. zámku Humprecht. 1984.

Soukromý archiv Daniel Wiesner

Státní oblastní archiv v Zámruku-Okresní archiv Jičín, fond Městský národní výbor, kn. č. 168, i. č. 454, kronika. Zápis z května 1937, s. 78.

UNIVERZITA PARDUBICE, Fakulta restaurování. *Restaurátorský průzkum nástěnných maleb v hlavním sálu (tzv. akustickém) na zámku Humprecht.* Litomyšl, 2013

3. Databáze a internetové zdroje

<http://abartfull.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobavdokumentech&IDosoby=283>

<http://www.atlas-cs.logis.cz/obrazky/H/Humprecht2.JPG>

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/22619-historie-,svetovych-vystav/>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Hugo_Vavrečka

http://cs.wikipedia.org/wiki/Československý_pavilon_na_výstavě_v_Paříži_1937

http://cs.wikipedia.org/wiki/Světová_výstava_1937

<http://www.humprecht.cz/>

<http://www.humprecht.cz/historie-zamku>

<http://www.humprecht.cz/prohlidka>

<http://zlinsky.denik.cz/galerie/slavnostni-slib-novych-policistu-v-obradni-sini-na-radnici-ve-zline.html?mm=5724819>

V. SEZNAM PŘÍLOH

- GRAFICKÁ PŘÍLOHA
- OBRAZOVÁ PŘÍLOHA
- CHEMICKO-TECHNOLOGICKÝ PRŮZKUM, 2015
- ZÁVAZNÉ STANOVISKO 2015
- ZÁPISY Z KONTROLNÍCH DNŮ
- DOPISY SOUKROMÝ ARCHIV DANIEL WIESNER

VI. GRAFICKÁ PŘÍLOHA

Obr. č 20: Zákres sond

Sondy z r. 1984

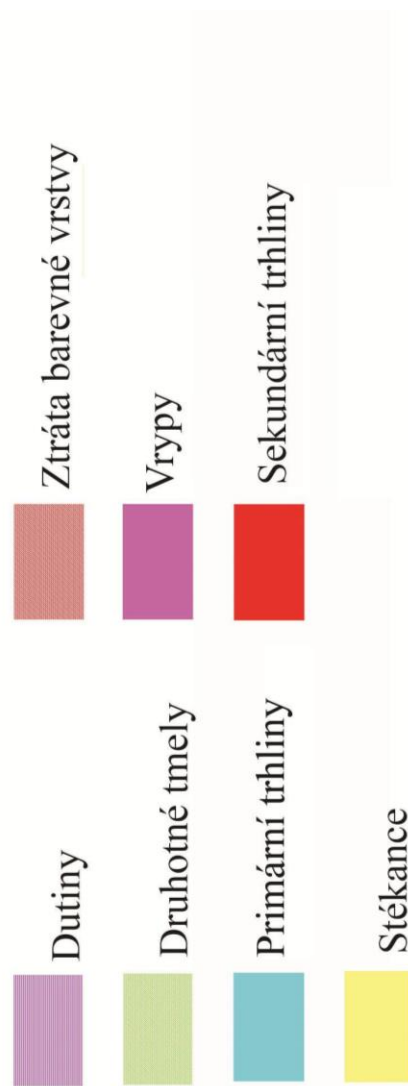

Sondy z r. 2015

Sondy z r. 2013

Obr. č. 21: Zákres poškození

Obr. č 22: Zákres restaurátorských zásahů

KSE/CaLoSil

Injektáž

Obr. č. 23: Návrh na linky – verze A

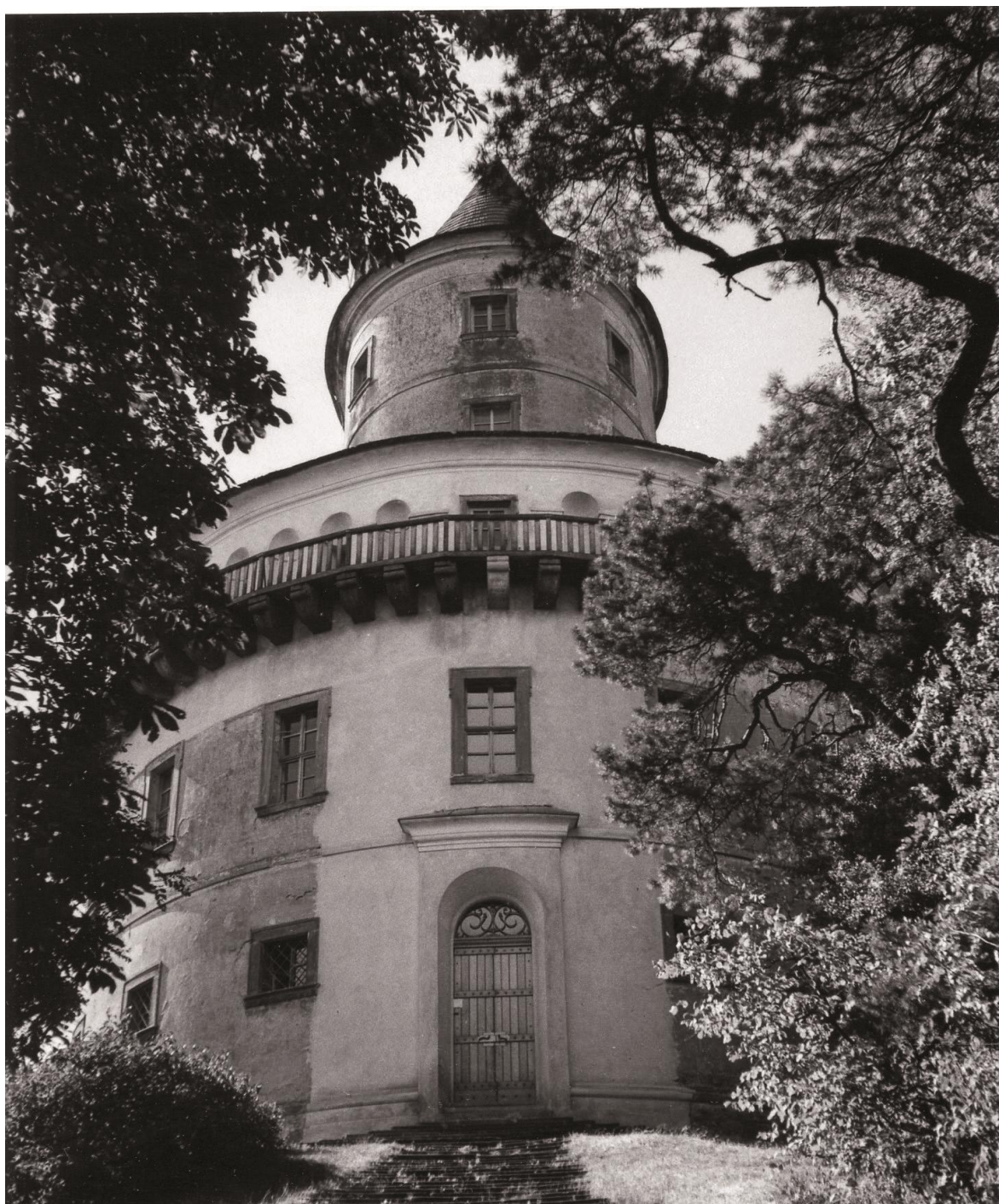

Obr. č. 24: Návrh na linky – verze B

Obr. č. 25: Návrh na linky – verze C, který byl později realizován

VII. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – PRŮZKUM

Obr. č. 26: Historická fotka zámku Humprecht, ze 70. let 20. století. (Zdroj: Ze sbírky Národního památkového ústavu, generálního ředitelství. Zámek Humprecht, N157127 1975)

Obr. č. 27: Strop tzv. akustického hodovního sálu zámku Humprecht, fotografie z 80. let 20. století, na níž jsou patrné stékance v úrovni oken. (Zdroj: *Ze sbírky Národního památkového ústavu, generálního ředitelství. Zámek Humprecht, N127768 1987*)

Obr. č. 28: Historická fotka nástěnné malby 50. let 20. století od Richarda Wiesnera. Výjev ze stavby zámku s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga. (Zdroj: Ze sbírky Národního památkového ústavu, generálního ředitelství. Zámek Humprecht F036874)

Obr. č. 29: Část stropu a jižní části stěny z doby před úpravou bílým nátěrem. Fotografie z 90. let 20. století. Na snímku je viditelná původní barevnost historické omítky. Je zde patrné poškození zatékáním srážkové vody. (Zdroj: foto Dagmar Faměrová)

Obr. č. 30: Celkový pohled do místnosti před restaurováním. (Zdroj: <http://www.atlas-cs.logis.cz/obrazky/H/Humprecht2.JPG>; Datum citace: 8. 8. 2015)

Obr. č. 31: Celkový pohled na malbu s motivem stavby zámku Humprecht s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga před restaurováním.

Obr. č. 32: Výjev ze stavby zámku Humprecht s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga, v UV světle. Zde je patrná žlutozelená luminiscence běloby, hlavně v oblasti figur. (Zdroj: *Univerzita Pardubice, archiv Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl*)

Obr. č. 33: Postava Carla Luraga a mladíka, který drží plán zámku. U postavy mladíka vidíme anatomické nepřesnosti v části nohou. (Zdroj: *Univerzita Pardubice, archiv Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl*)

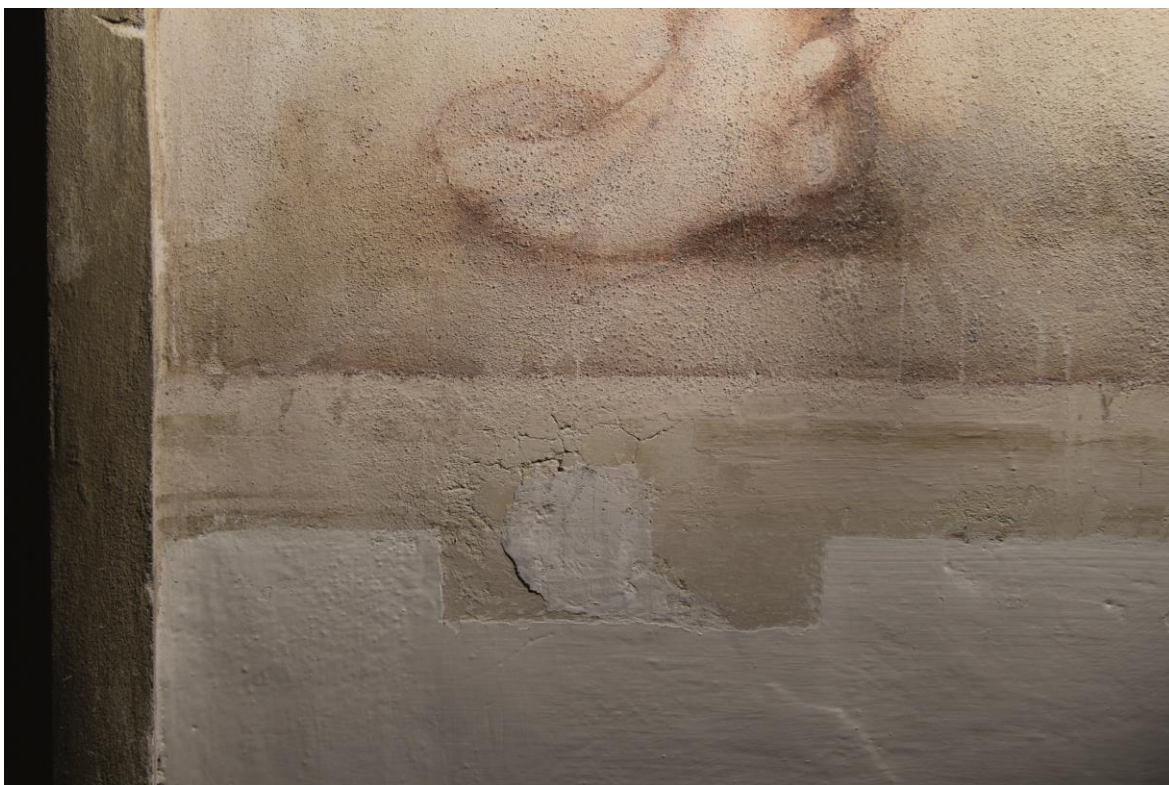
Obr. č. 34: Totéž v UV světle. V pravé části jsou patrné stékance, které vymyly část malby. V oděvu mladíka je vidět výrazná žlutozelená luminiscence zinkové běloby. (Zdroj: Univerzita Pardubice, archiv Fakulty restaurování, Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl)

Obr. č. 35: Sonda 10SZ₁₅, zde vidíme několik fragmentů linek na okrové historické omítce.

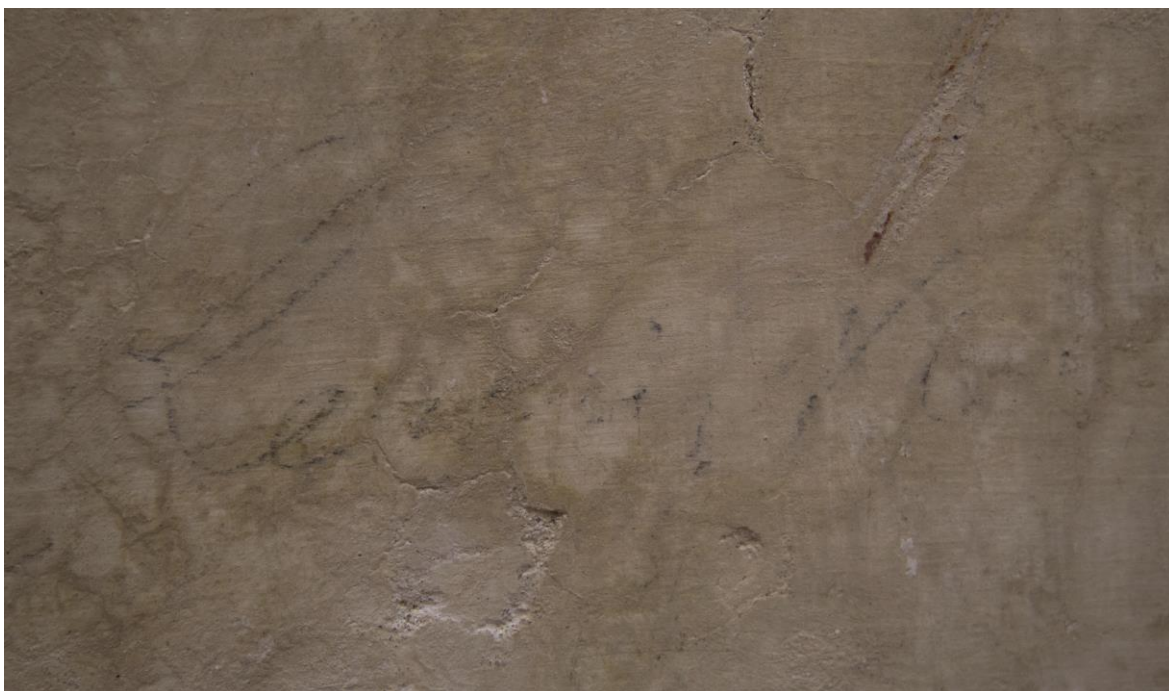
Obr. č. 36: Totéž v UV světle, zde je vidět luminiscence oblastí, kde byla užita zinková běloba.

Obr. č. 37: Detail sondy z roku 2015 na historické omítce pod malbou. Zde jsou též patrné nazelenalé linky a červená linka, které ohraničují malbu.

Obr. č. 38: Detail sondy 8SZ₁₅, rudková kresba na historické omítce.

Obr. č. 39: Detail nespécifikovaného nápisu (graffiti), v pravé části soklu.

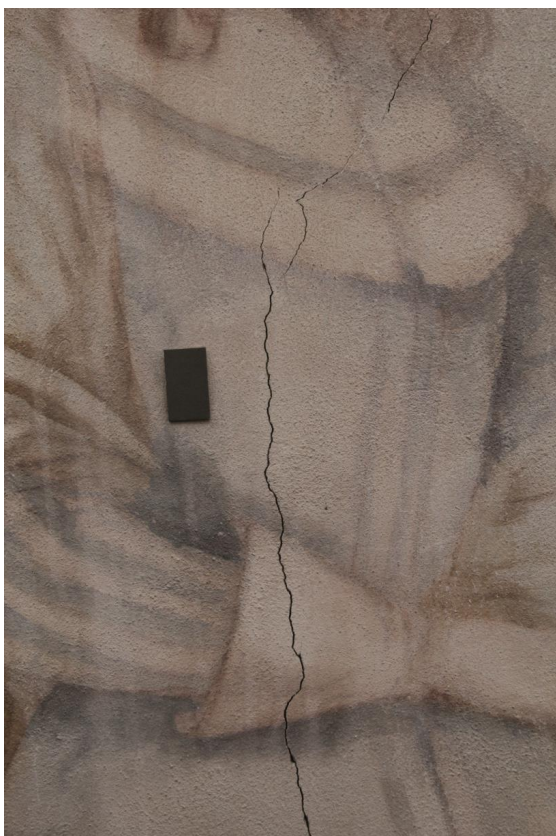

Obr. č. 40: Detail ztráty barevné vrstvy a linek pod malbou.

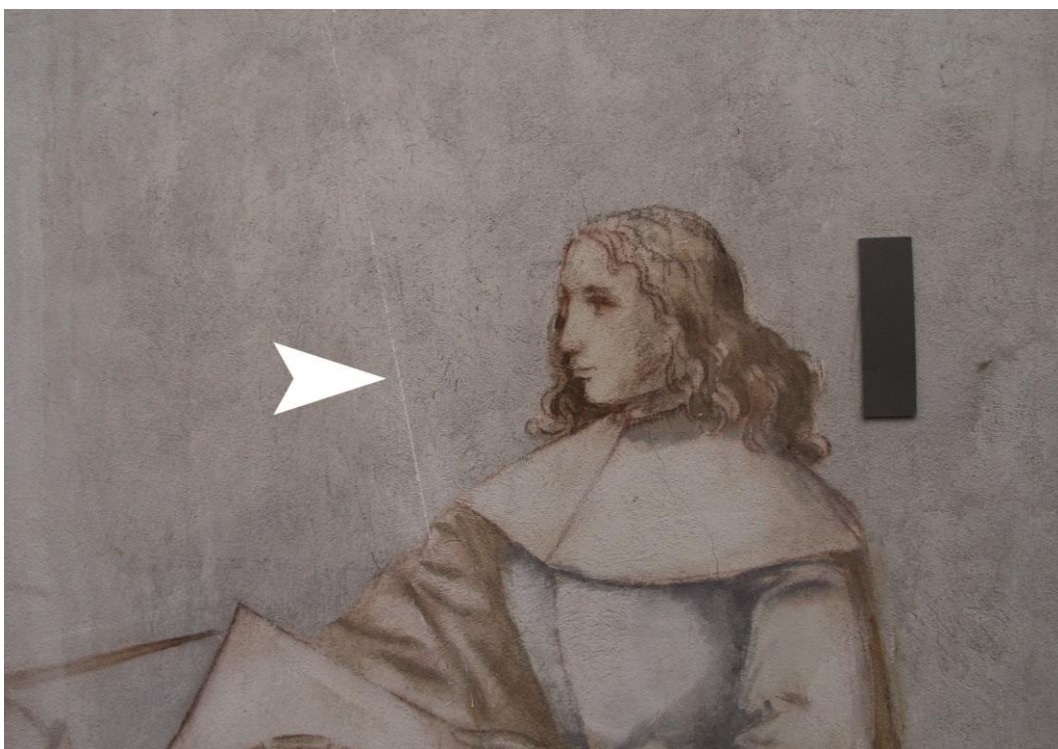

Obr. č. 41: Detail stékanců barevné vrstvy pod malbou.

Obr. č. 42: Detail šatů postavy Humprechta Jana Černína, vprostřed figury je patrná statická trhлина a zatekliny.

Obr. č. 43: Postava mladíka držícího plán. V levé části je patrná zateklina bílé barvy (viz šipka).

Obr. č. 44: Postavy v pravé části výjevu při stavbě zámku, před restaurováním.

Obr. č. 45: Detail nohou postavy v levé části výjevu. Zde je patrná rudková předkresba linií postav. Diagonálně na fotografii je viditelné poškození vrypy.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA – POSTUP RESTAUROVÁNÍ

Obr. č. 46: Detail postav Humprechta Jana Černína a Carla Luraga, po čištění bílého zákalu.

Obr. č. 47: Průběh snímání bílých hlinkových nátěrů z historické omítky.

Obr. č. 48: Celek malby a historické omítky po sejmutí bílého hlinkového nátěru.

Obr. č. 49: Detail z průběhu injektáže historické omítky.

Obr. č. 50: Odstraněný nevyhovující druhotný tmel po injektáži.

Obr. č. 51: Odstraněný nevyhovující druhotný tmel po zpevnění prostředky KSE 100, KSE300 HV (2:1) a prostředkem CaLoSil.

Obr. č. 52: Detail postavy Humprechta Jana Černína, statická trhlinka po injektáži a tmelení.

Obr. č. 53: Detail hlavy Humprechta Jana Černína, statické trhliny po injektáži a tmelení.

Obr. č. 54: Celek soklová partie historické omítky po tmelení.

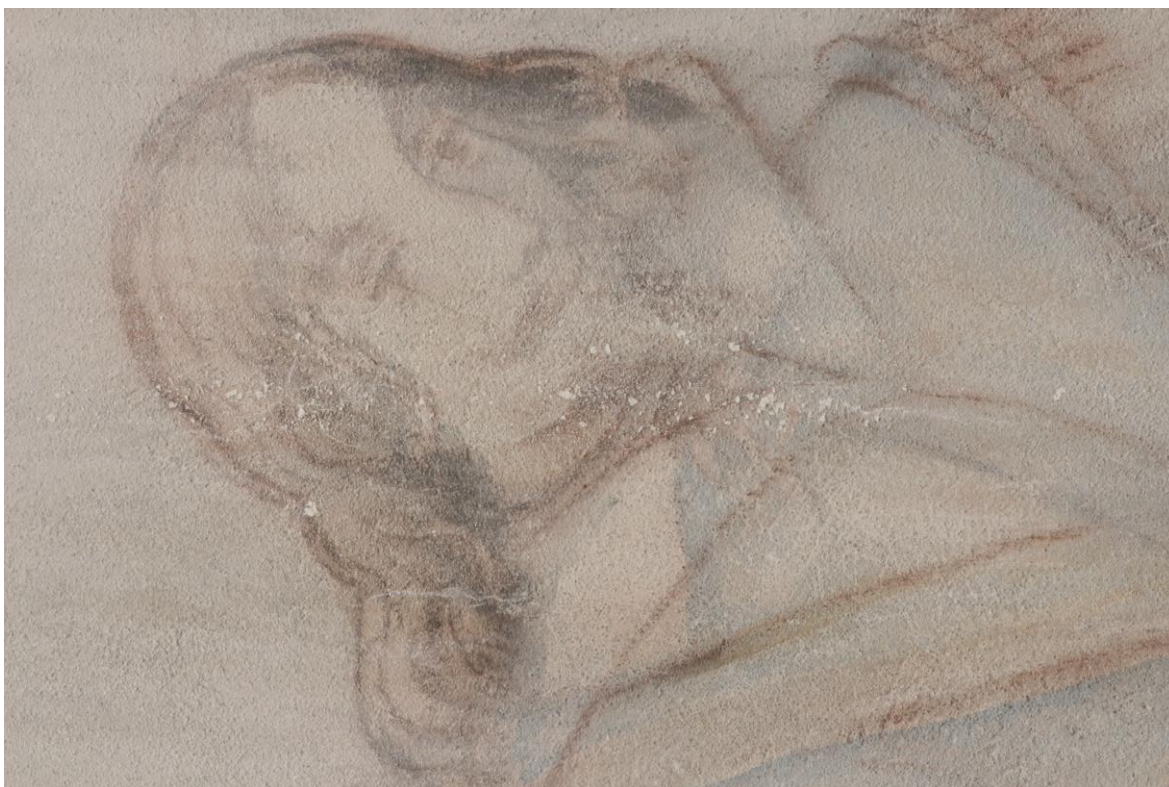
Obr. č. 55: Detail vyinjektované historické omítky.

Obr. č. 56: Detail postav Humprechta Jana Černína a Carla Luraga před restaurováním, zde jsou patrný zatekliny bílého hlinkového nátěru v oblasti figur.

Obr. č. 57: Detail postav Humprechta Jana Černína a Carla Luraga po restaurování.

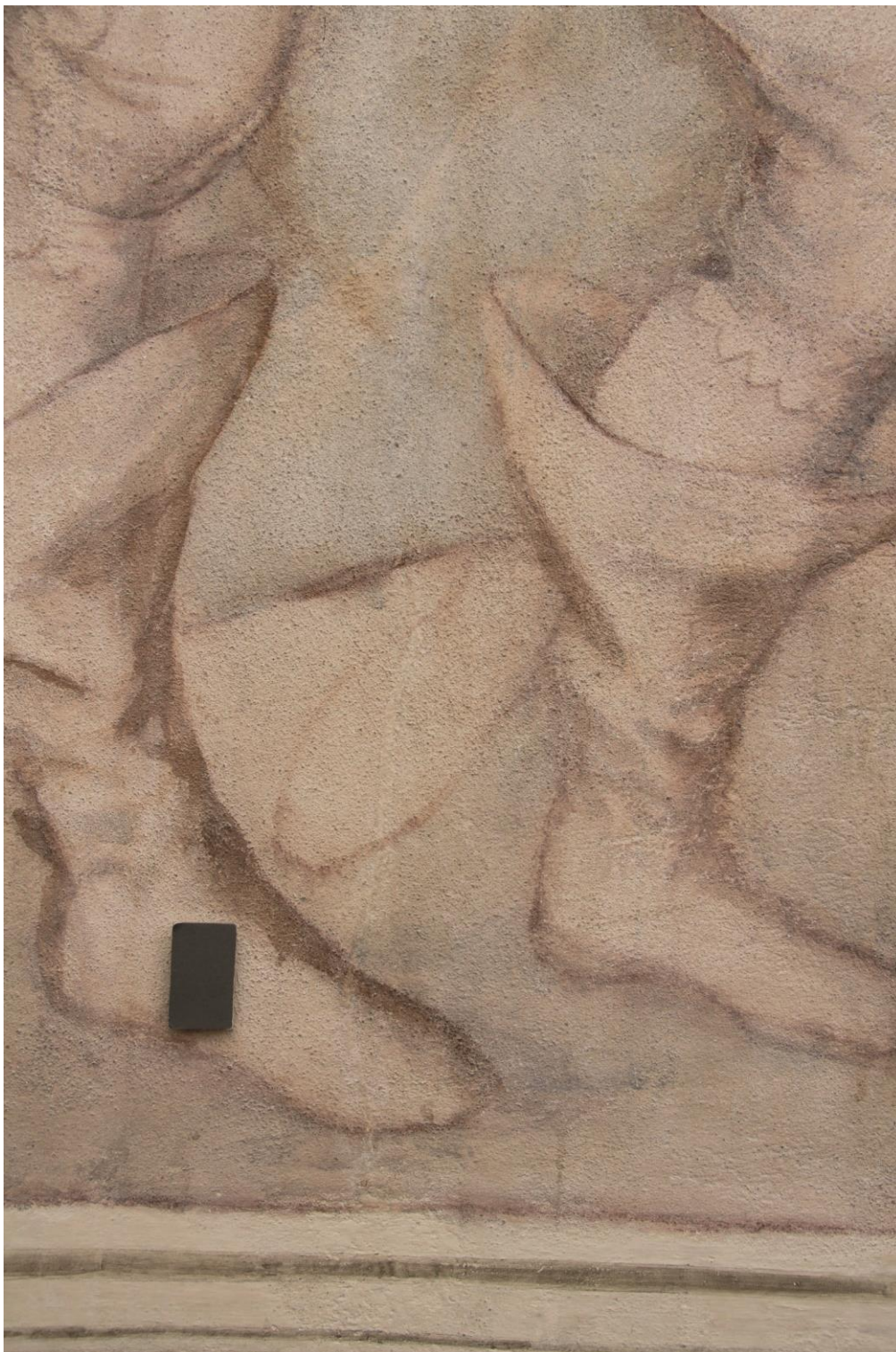
Obr. č. 58: Detail hlavy Carla Luraga před restaurováním.

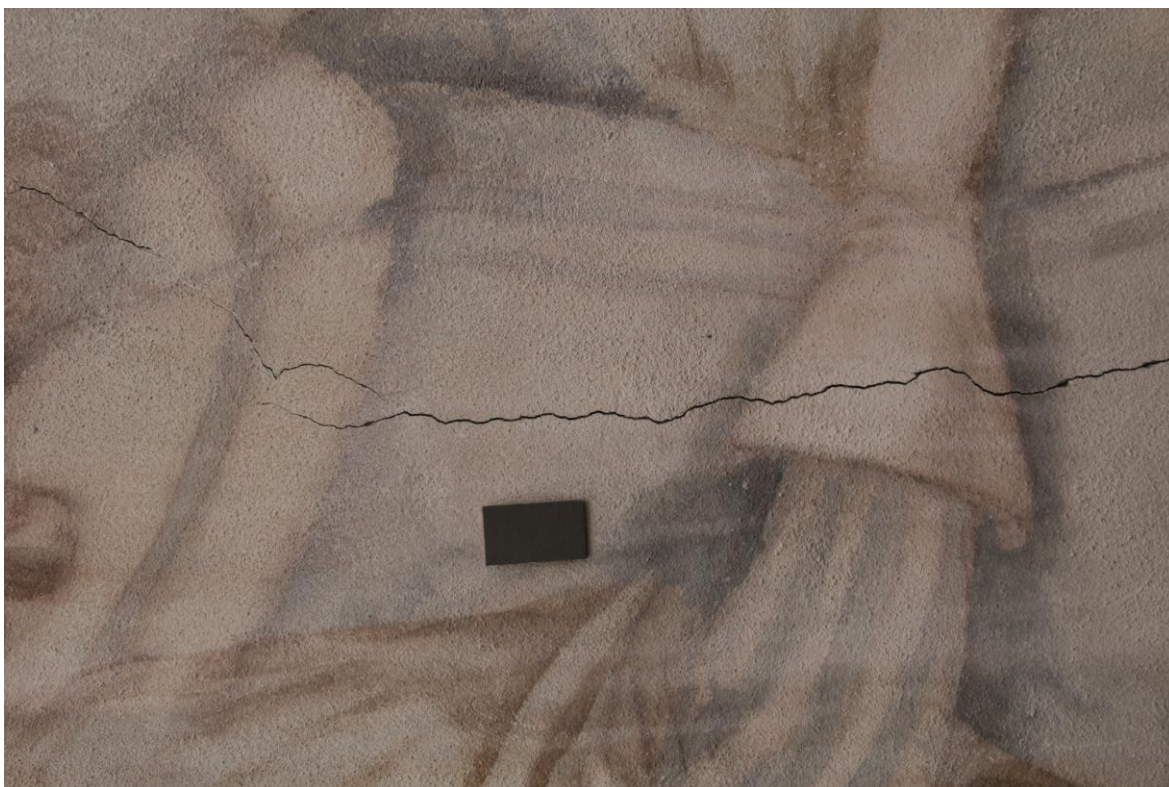
Obr. č. 59: Detail hlavy Carla Luraga po restaurování.

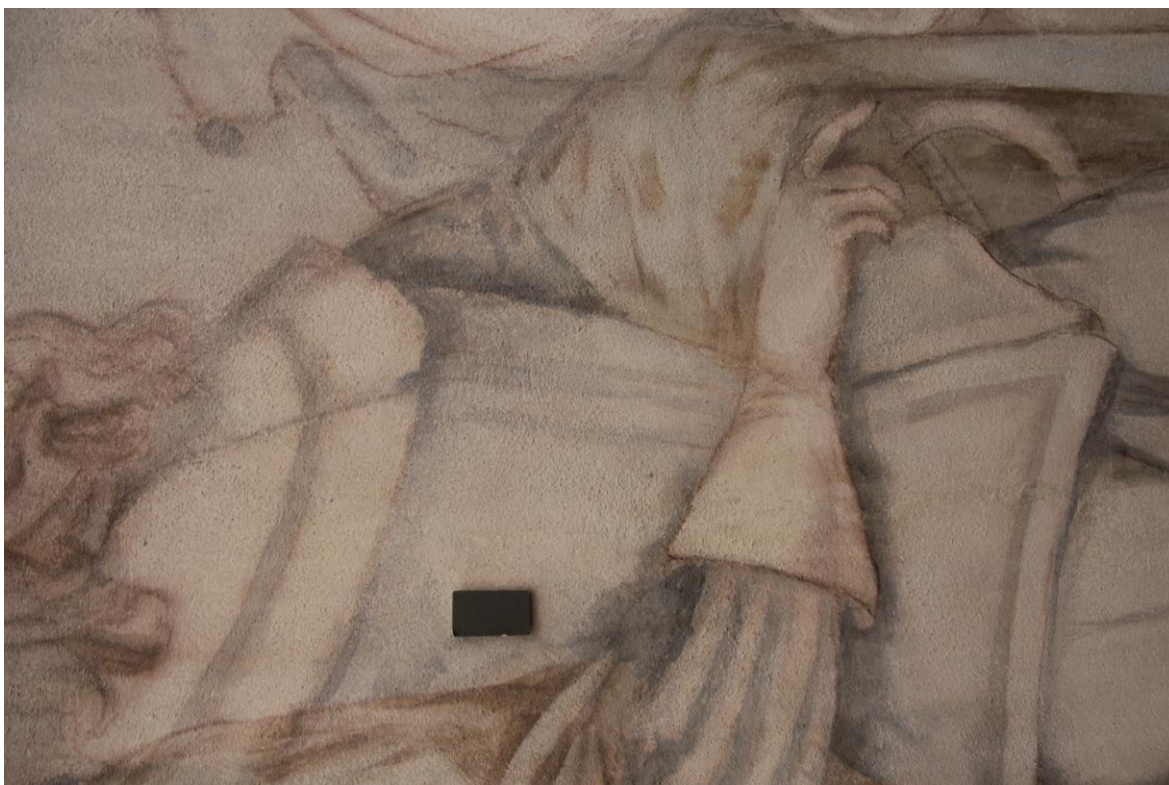
Obr. č. 60: Detail šatů postavy Humprechta Jana Černína po restaurování.

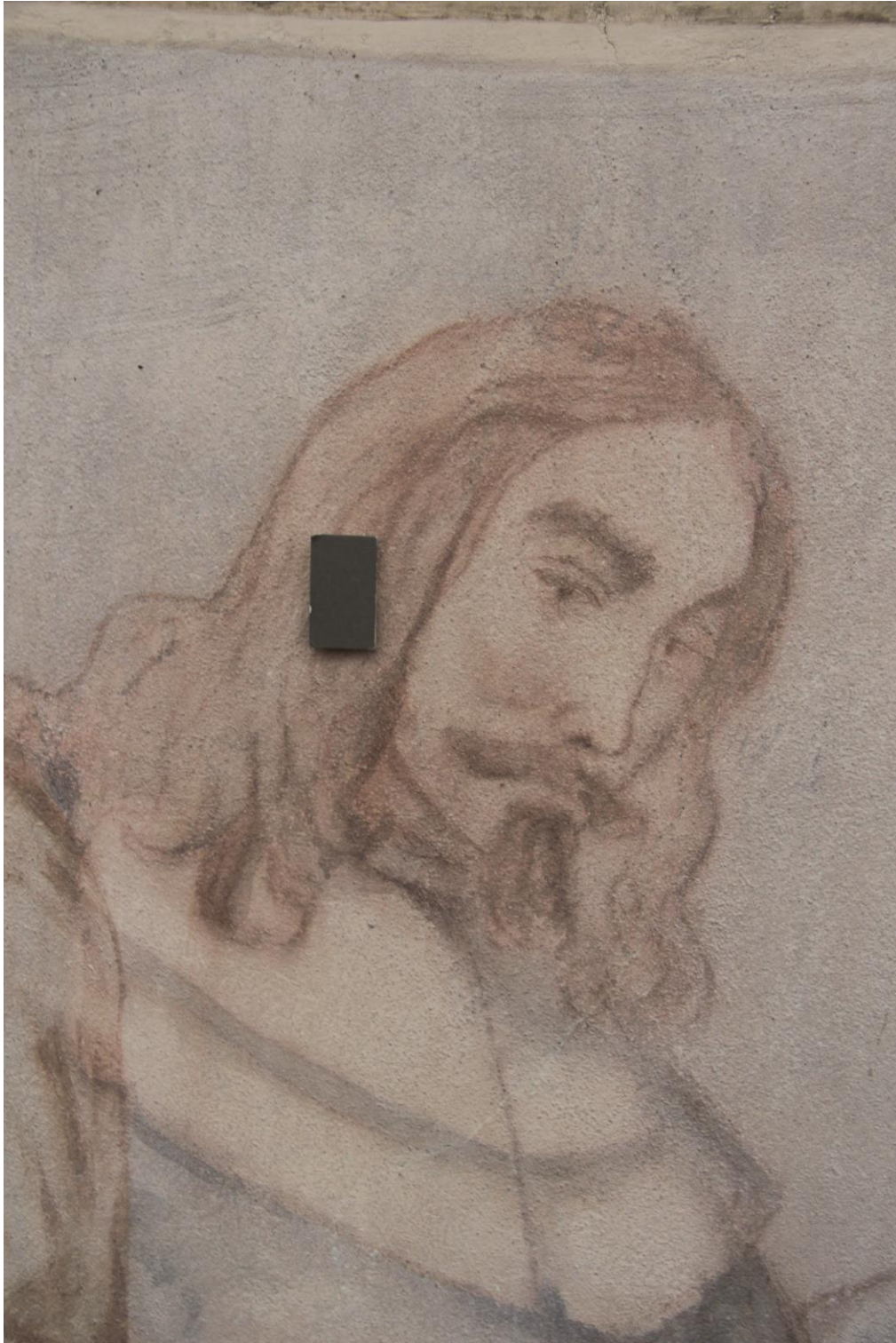
Obr. č. 61: Detail nohou Humprechta Jana Černína po restaurování, vprostřed rekonstrukce nohy Carla Luraga.

Obr. č. 62: Detail postavy Humprechta Jana Černína před restaurováním, vprostřed figury je patrná statická trhлина a zatekliny.

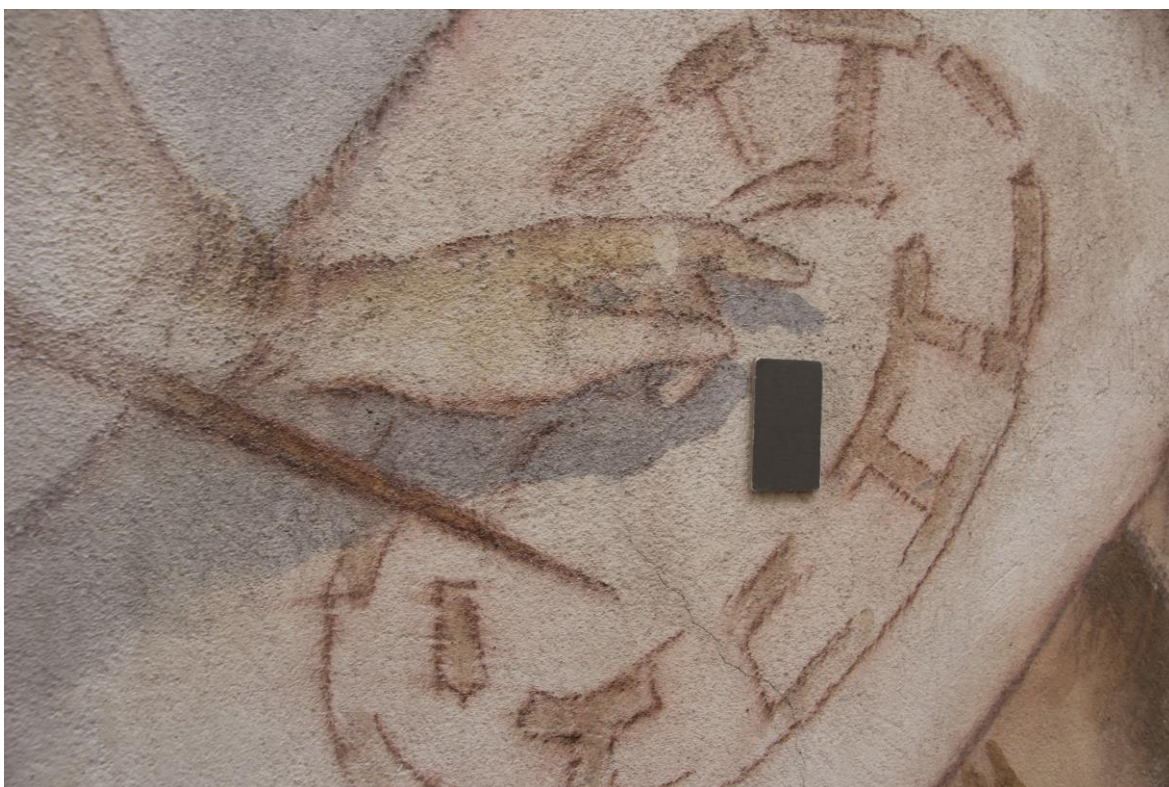
Obr. č. 63: Detail postavy Humprechta Jana Černína po restaurování.

Obr. č. 64: Detail hlavy Humprechta Jana Černína po restaurování.

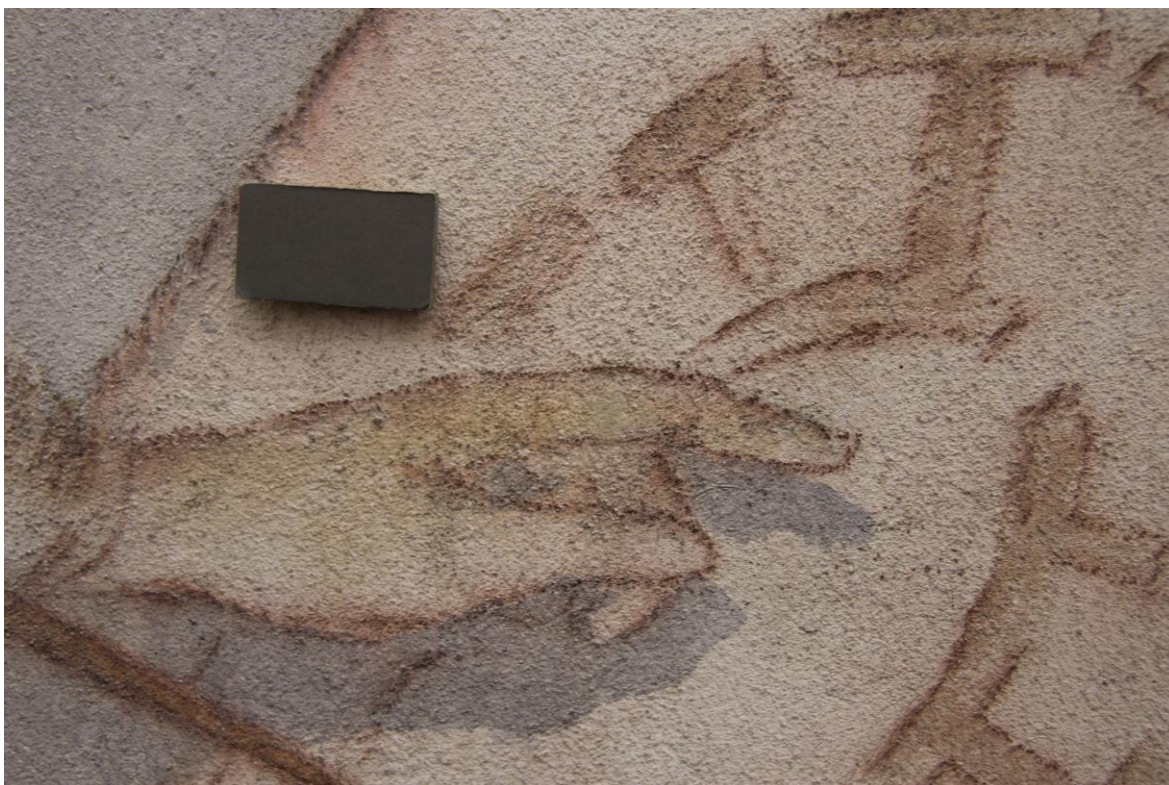

Obr. č. 65: Detail plánu s půdorysem zámku před restaurováním. V části ruky, vprostřed fotografie je vidět drobná ztráta podkladu malby.

Obr. č. 66: Plán s půdorysem zámku Humprecht po tmelení v oblasti ruky.

Obr. č. 67: Detail plánu s půdorysem zámku po restaurování.

Obr. č. 68: Plán s vyobrazením zámku Humprecht před restaurováním, v levé části vymytá část malby.

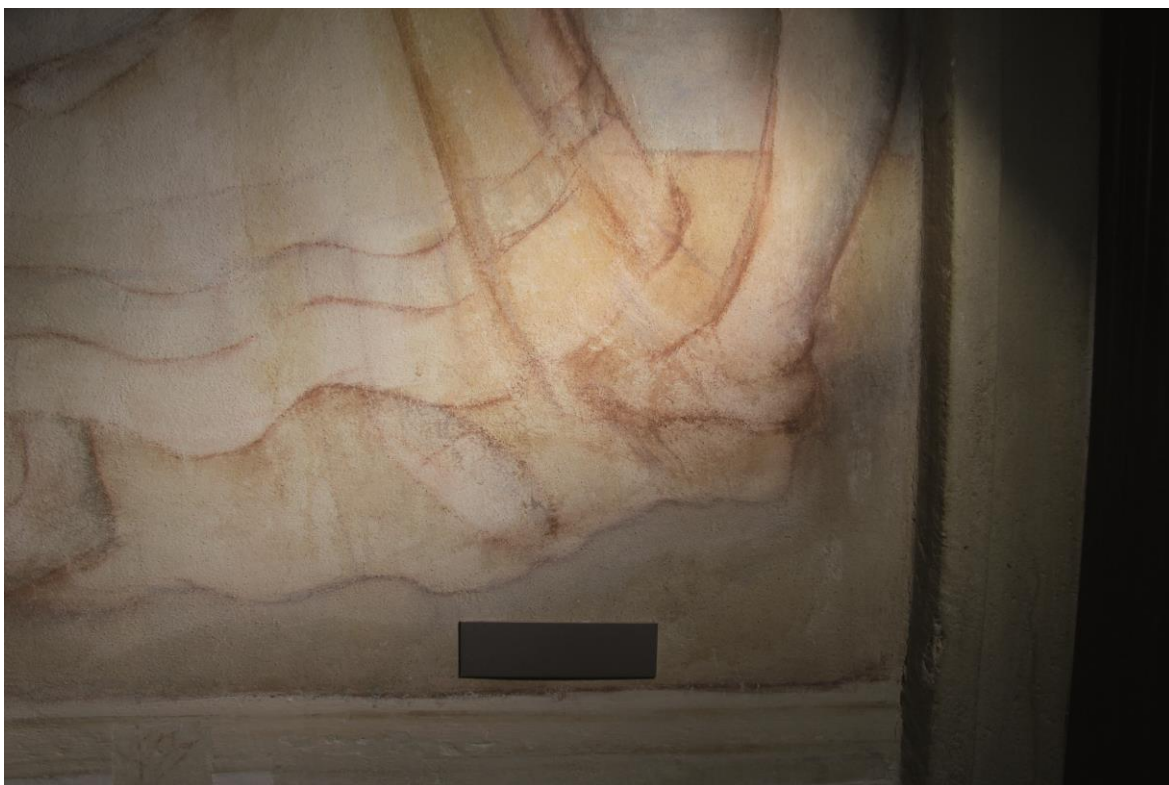
Obr. č. 69: Plán s vyobrazením zámku Humprecht po restaurování.

Obr. č. 70: Sonda z roku 1984 před restaurováním.

Obr. č. 71: Sonda 1SZ₈₄ v části nohy po restaurování.

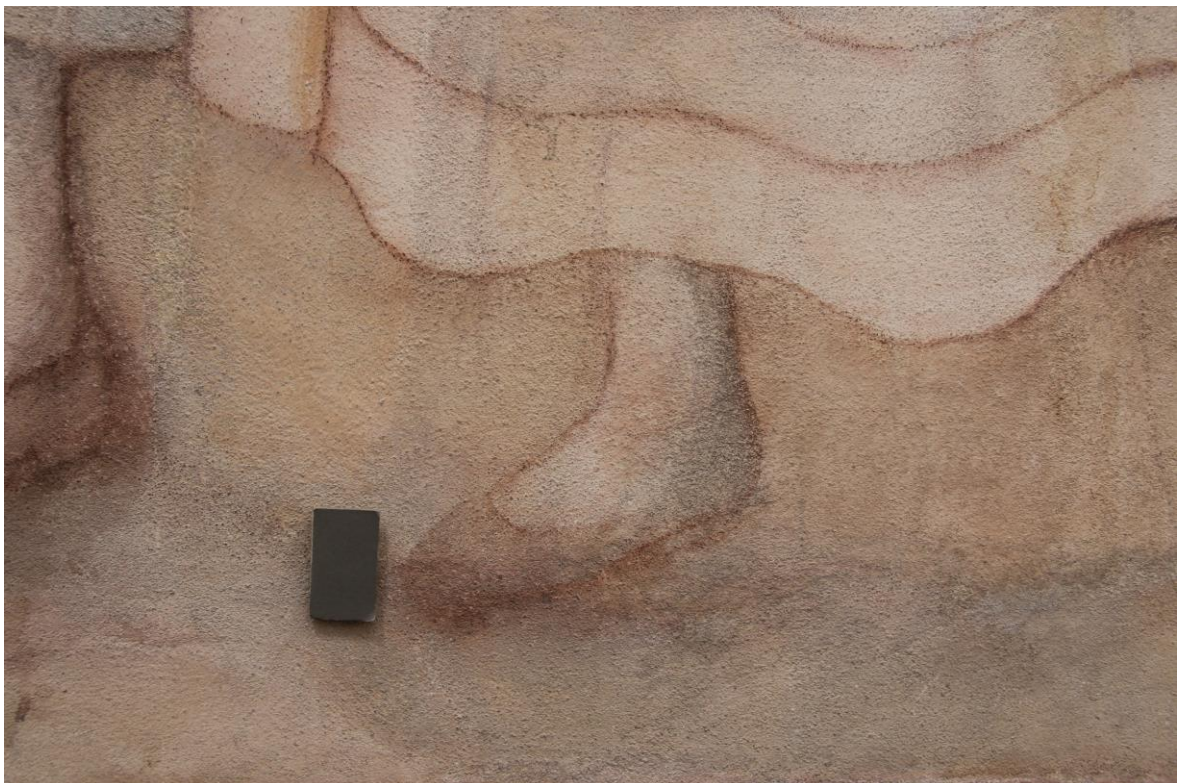
Obr. č. 72: Rudková podkresba sukně v dolní části pod nohama a nad ní finální podoba sukně, autorská korektura.

Obr. č. 73: Redukce rudkové podkresby sukně ve spodní části pod nohama.

Obr. č. 74: Detail boty před restaurováním.

Obr. č. 75: Detail boty po restaurování.

Obr. č. 76: Detail nohy v sondě 1SZ₈₄ po restaurování.

Obr. č. 77: Detail nohy po restaurování.

Obr. č. 78: Středová část historické omítky, v levé části fotografie zatřené stékance vápennou barvou s pigmenty a 2,5% K9.

Obr. č. 79: Středová část soklové partie s historickou omítkou po scelení vápenným okrovým nátěrem a po rekonstrukci linek pod malbou.

Obr. č. 80: Detail rekonstrukce zelených linek.

Obr. č. 81: Celkový pohled na malbu s motivem stavby zámku Humprecht, s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga před restaurováním.

Obr. č. 82: Celkový pohled na malbu s motivem stavby zámku Humprecht, s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga po restaurování.

Obr. č. 83: Celkový pohled do tzv. akustické hodovní síně po restaurování.

VIII. TEXTOVÁ PŘÍLOHA

Akustická (Hodovní) síň Zámek Humprecht, Sobotka Chemicko-technologický průzkum barevných úprav

Zadání analýzy: průzkum stratigrafie

Materiál/technika: barevná úprava soklů, technika secco

Lokalizace/umístění památky: Zámek Humprecht, Akustická (Hodovní) síň

Popis objektu: úpravu interiéru tvoří cyklus 4 maleb provedených na novodobé omítky s výjevy ze života rodu Černínů, okolní omítky (sokl, omítkové pozadí) jsou pravděpodobně starší (barokní?) a zkoumá se jejich povrchová úprava v kontextu s malbou. Předmětem průzkumu jsou povrchové úpravy soklu. Předmětem restaurátorského průzkumu je však i malba, a pás omítky ca 8 cm nad malbou. Soklové partie byly před restaurováním zabílené, součástí zásahu je jejich odkryv a konzervace v původní barevné podobě.

Barevné výjevy jsou pravidelně umístěné v rozměrných obdélníkových polích (18 m²), které jsou orientovány ve směrech světových stran JV-SV, JZ-SZ.

Autor, datace objektu, příp. záznamy oprav:

Richard Wiesner, 1937, předchozí opravy nejsou známé

Vlastník objektu: město Sobotka

Restaurátor: studenti 4. r. ANM FR, Univerzity Pardubice
pedagogické vedení: MgA. Z. Wichterlová, MgA. J. Vojtěchovský

Akce: Kompletní restaurátorský zásah na malbách výjevů, soklech i omítkových vrstvách

Průzkum zpracovává: Ing. R. Tišlová, PhD., Katedra chemické technologie, FR, Univerzity Pardubice

Obr. 1: JV stěna, výjev č.1 'Návšteva Heřmana Černína na zámku Radenín u pani Zuzany Černínové'.

Obr. 2: JZ stěna, výjev č.2, 'Přijetí Humprechta Jana Černína v Benátkách'.

Obr. 3: SZ stěna, výjev č.3, 'Stavba zámku Humprecht s postavami Humprechta Jana Černína a Carla Luraga'.

Obr. 4: SV stěna, výjev č.4, 'Humprecht na sněmu'.

Obr. 1-4: Cyklus nástěnných maleb, Hodovní síň, zámek Humprecht. Foto: A. Beranová, J. Lhoták, R. Rajtárová, Andy Komárková. Stav před restaurováním.

Údaje ke vzorkům:

Na vybraných soklech pod malbami byly odebrány vzorky povrchových úprav s podkladovou omítkou. K průzkumu byly odebrány 4 - jejich označení, místa odběru a stručný popis je uveden v níže uvedeném přehledu. Místa odběru jsou označena na fotografiích 5-8, společně s detaily míst odběru.

Seznam a popis vzorků k analýze:

Vzorek	Analýza	Popis vzorku a místa odběru
VH2 (7842)	OM, SEM-EDX	SV stěna, sokl pod malbou souvrvství bílých nátěrů a šedé mezivrstvy (?) na omítce
VH3 (7843)	OM, SEM-EDX	SZ stěna, sokl pod malbou, pás pod malbou se zelenou linkou souvrvství zelené linky, okrového podkladu, omítky
VH9 (7856)	OM, SEM-EDX	SV stěna, fragment malovaného závěsu souvrvství červené linky, okrového nátěru a omítky , identický s VH2(?)
VH10 (7857)	OM, SEM-EDX	SV stěna, fragment malovaného závěsu modrá barevná vrstva s podkladovou omítkou (?)

Cíle průzkumu:

i) Stratigrafie povrchových vrstev - slouží pro zjištění výstavby povrchových vrstev a popisu jejich charakteru (tj. barevnosti, tloušťky, vrstvení, techniky malby). Průzkum stratigrafie má také dokumentační charakter a zaměřá se na dokumentaci v současnosti dochovaného stavu.

Díličí otázky:

u vzorku 7842 (VH2)	dokumentace a popis charakteru šedé vrstvy pod vrstvami bílých nátěrů (není zřejmé, zda se jedná o barevnou úpravu či vrstvu nečistot)
7843 (VH3)	dokumentace souvrství se zelenou úpravou (linka na rozhraní malby a soklu)
7856 (VH9)	srovnání s stratigrafie s VH2, přítomnost červené, dokumentace přítomnosti malovaného závěsu
7857 (VH10)	dokumentace modré barevné úpravy jako součásti malovaného závěsu

ii) Složení vybraných vrstev - složení vrstev bude určeno u všech vzorků pro jejich bližší charakterizaci. Hlavní otázkou je:

7842 (VH2)	určení složení šedé mezivrstvy (orientačně), výsledky doplní optickou mikroskopií
7856 (VH9)	srovnání složení vrstev se vzorkem VH2
7857 (VH10)	určení složení modré barevné vrstvy

Vzorky odebral: studenti ve spolupráci s pedagogem

Úprava vzorku před zpracováním:

Souvrvství mikrovzorků byla pro mikroskopické techniky zpracováno do formy nábrusu (příčného řezu) zalitím do dvousložkové polyesterové pryskyřice Polylite, která se dává s tvrdidlem Norpol-2 v hm. poměru 100:1 (pryskyřice:tvrdidlo). Z nich připravené nábrusy byly připraveny vybroušením a vyleštěním vzorků.

Metody průzkumu:

i) Optická mikroskopie nábrusů v odraženém bílém světle a fluorescenci (UV a modrém světle)

Popis analýzy: metoda slouží pro určení a identifikaci vrstev (stratigrafii), podkladu, barevných úprav, lakových vrstev, lazur, příp. depositů.

Typ přístroje, podmínky měření: optický mikroskop Nikon Eclipse LV-100, pozorování prováděno na příčných řezech vzorky v odraženém bílém světle, UV a modrém světle. Mikroskop je vybaven fluorescenční jednotkou Nikon s UV 365 nm fluorescencí.

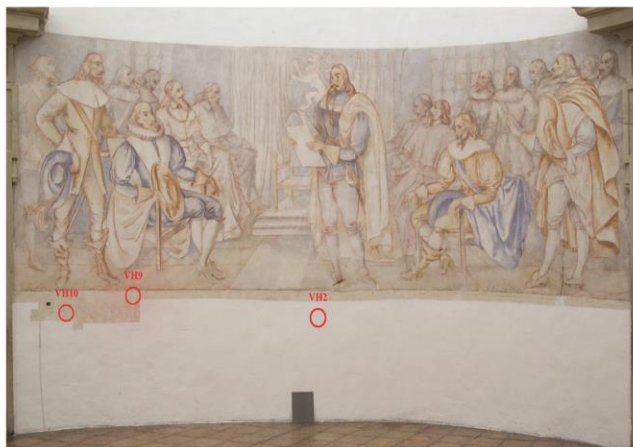
ii) Skenovací elektronová mikroskopie (SEM) - prvková analýza barevných vrstev.

Popis analýzy: při analýze se zjišťuje prvkové složení vybraných vrstev, na základě ní lze určit složení vrstvy (pigmenty, plniva, příp. anorganického pojiva).

Typ přístroje, podmínky měření: skenovací elektronový mikroskop Tescan3 Mira s EDX analyzátozem v odraženém režimu elektronů (BSE). Vzorky byly analyzovány ve vysokém napětí 20kV, před analýzou pouhličený.

Místa odběru vzorků

VH2, VH9 a 10: SV stěna, sokl pod malbou

Obr. 5: Místa odběru vzorků VH2, VH9 a VH10. SV stěna. Foto a grafická úprava. A. Beranová.

Obr. 6: Detail místa odběru vzorku VH2. SV stěna. Foto a grafická úprava. A. Beranová.

VH3: SZ stěna, sokl pod malbou

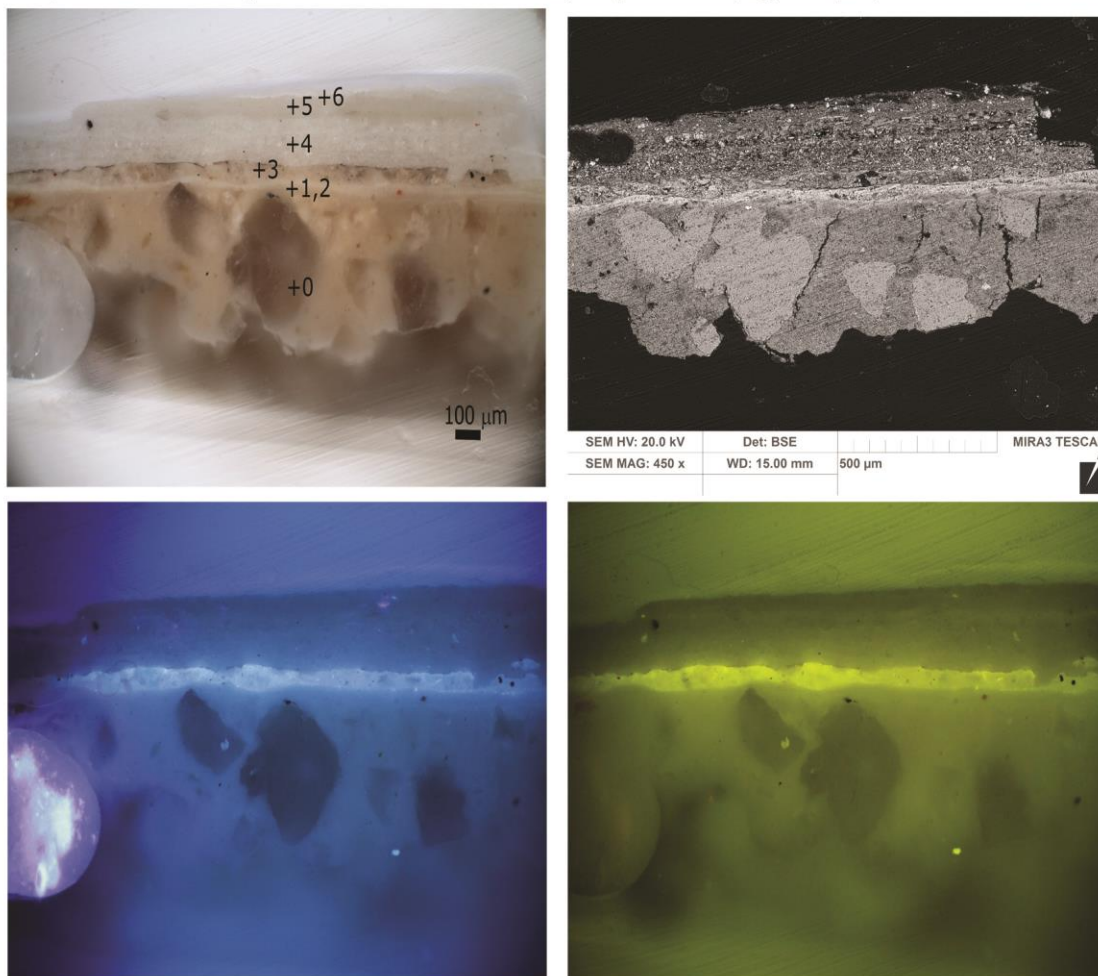
Obr. 7: Místa odběru vzorků VH3. SZ stěna. Foto a grafická úprava: R. Rajtářová, A. Beranová.

Obr. 8: Detail místa odběru vzorku VH3. SZ stěna. Foto a grafická úprava J. Lhoták.

STRATIGRAFIE

VH 2/7842: souvrství bílých nátěrů s šedou mezivrstvou (sokl pod malbou, výjev č.4, SV)

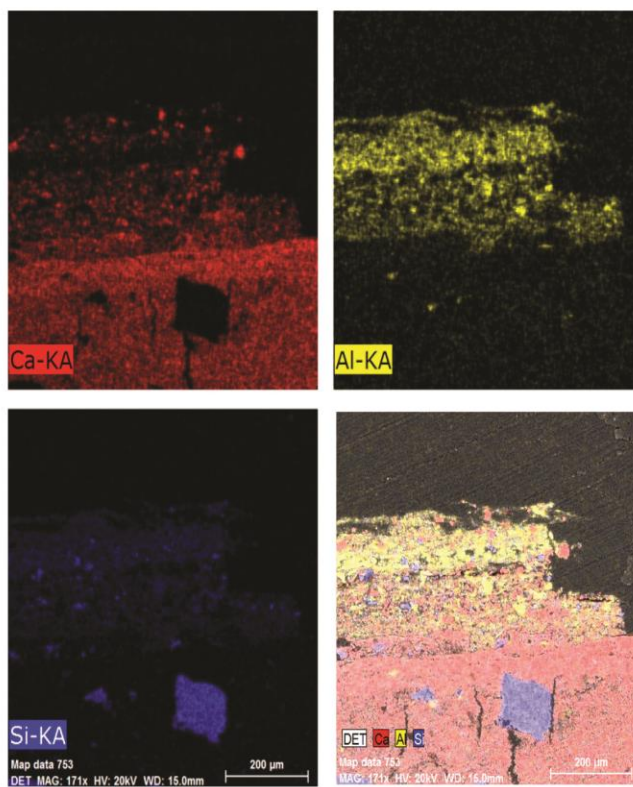

a	b
c	d

Obr. 9: a) snímek z optického mikroskopu Nikon LV100 v režimu odraženého světla. c, d) fluorescenci. Fotografováno při zvětšení na mikroskopu 100x. b) snímek z rastrovacího elektronového mikroskopu Tescan3 Mira, HV 20 KV, BSE režim elektronů.

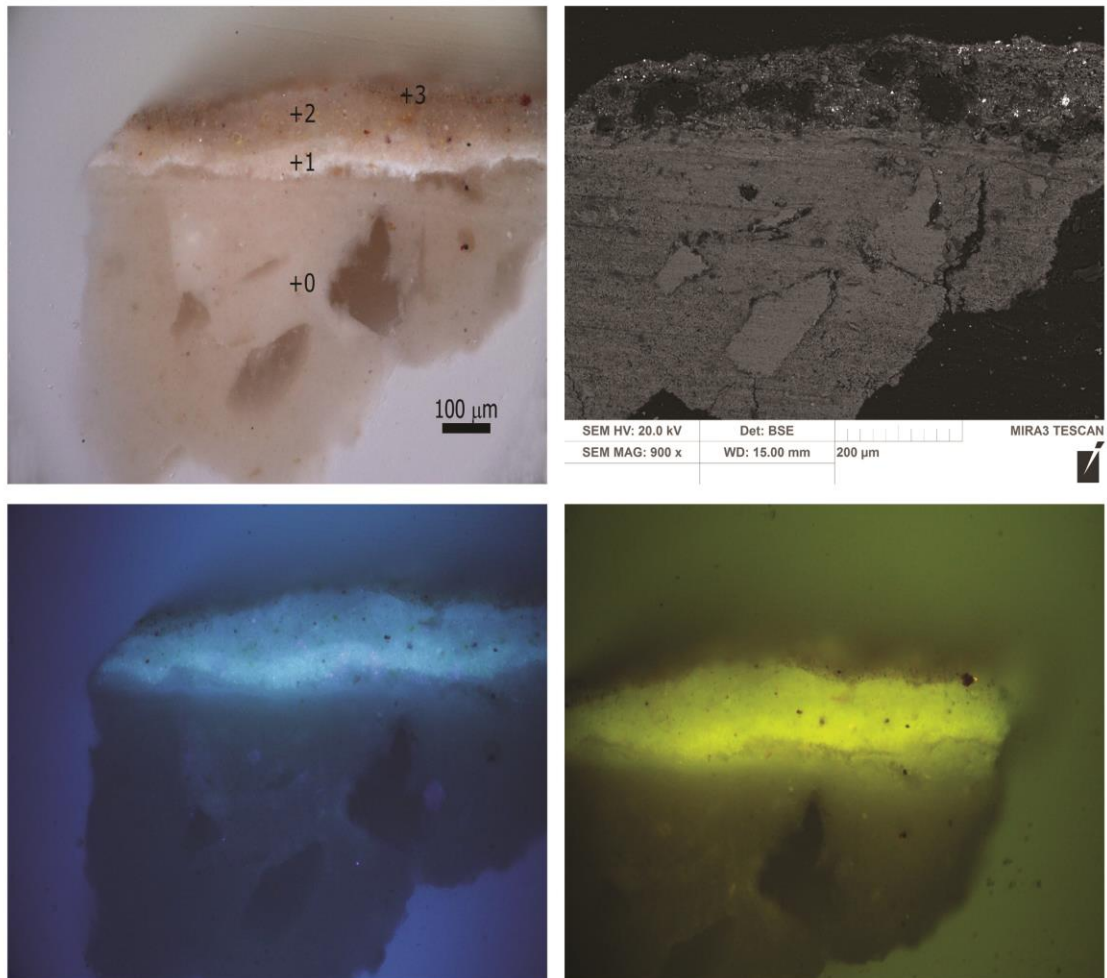
Popis vzorku: 0 - vápenná omítka (podklad), střední velikost zrna plniva 100-200 µm (složení matrice dle REM-EDX: Ca, Si (Al, K, Fe, Mg, Na), 1,2 - intonako nebo sv. okrové vápenné nátěry s příměsí hlinky, bez luminiscence identického složení jako vrstva omítky. 3 - sv. okrová (zrnitá s drobnozrnným kamenivem), intonako nebo vrstva nátěru s vysokým podílem organického pojiva a příměsí hlinky (v UV světle bílá luminiscence). Obsahuje organické pojivo, uhličitán vápenatý, příměs žluté nebo červené hlinky (složení dle REM-EDX: Ca, (Si, Al, K, Fe)). Na povrchu hrubá vrstva souvislých nečistot nebo zmařlá fixace či izolace. 4 - bílá, vápenný nátěr bez luminiscence (složení dle REM-EDX: Ca, (Si, Al, K, S)). 5,6 - bílý hlinkový nátěr s příměsí uhličitánu vápenatého, bez luminiscence (složení dle REM-EDX: org., Si, Al, (Ca, K)).

Obr. 10: Distribuce vybraných prvků ve vzorku VH2 (7842). Vápenné a hlínkové nátěry (distribuce Ca, Si a Al)

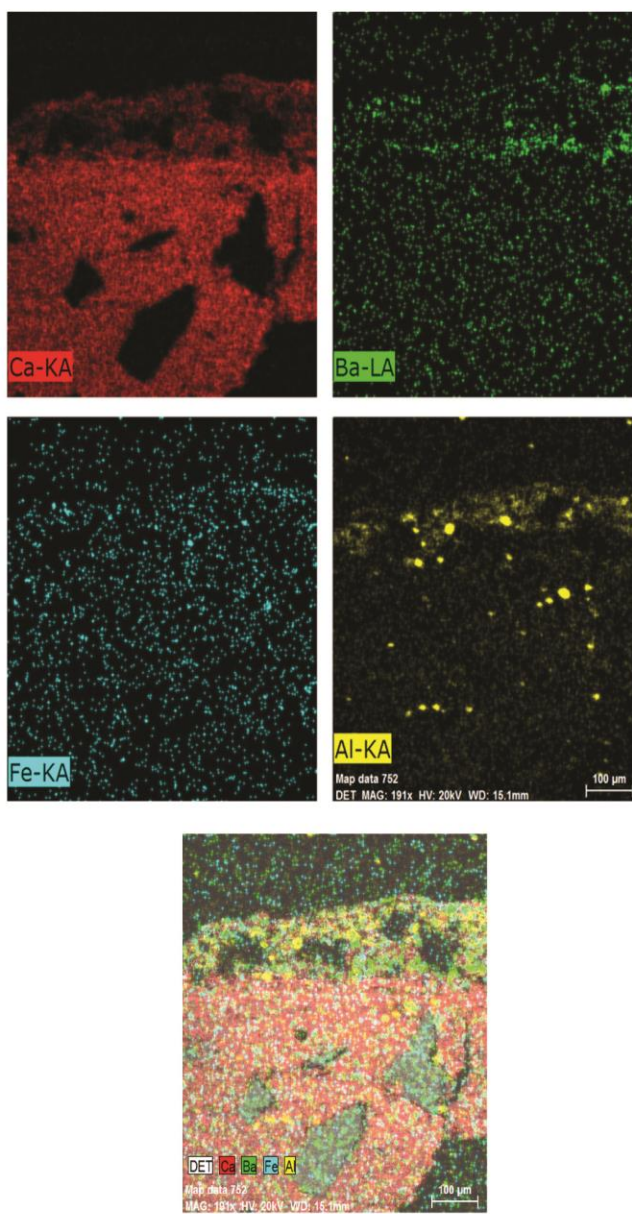
VH 3/7843: zelená linka, pás pod malbou (sokl pod malbou, výjev č.3, SZ)

a	b
c	d

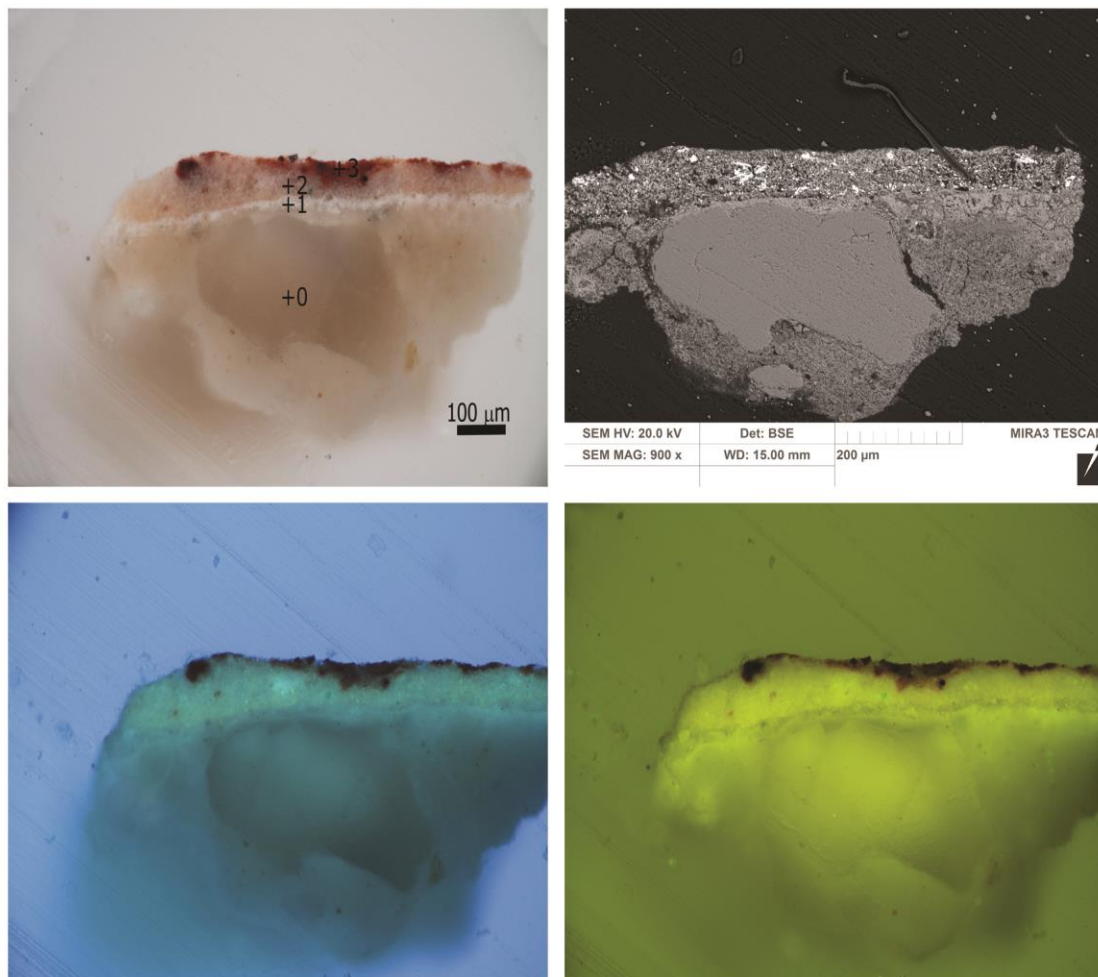
Obr. 11: a) snímek z optického mikroskopu Nikon LV100 v režimu odraženého světla. c, d) fluorescenci. a v modrém světle (snímek c). Fotografováno při zvětšení na mikroskopu 200x. b) snímek z rastrovacího elektronového mikroskopu Tescan3 Mira, HV 20 KV, SE režim elektronů.

Popis vzorku: 0 - vápenná sv. okrová omítka (podklad), střední velikost zrna plniva 100-150 µm (složení matrice dle REM-EDX: Ca, Si (Al, K, Fe, Mg, Na), 1,2 - intonako nebo sv. okrové vápenné nátěry s příměsí hlinek, s příměsí žlutého organického barviva sráženého pravděpodobně na hydratovaný oxid hlinitý, malá příměs barytové běloby (složení matrice dle REM-EDX: Ca, Si, Al (K, Fe, Mg, Na, lokálně Ba, S). Vrstva s výraznou bílou luminiscencí. 3 - šedo-okrová (tenká, nesouvislá), lazura organického charakteru nebo vápenné secco s hlinkami a jemnozrnnou černí, příměsí barytové běloby (jemnozrnné), obsahuje uhličitán vápenatý (složení dle REM-EDX: org., Ca, Si, Al, (Ba, S, Fe)).

Obr. 12: Distribuce vybraných prvků ve vzorku VH3 (7843). Obsah Ca klesá v barevných vrstvách směrem k povrchu (více organického pojiva). Hliník souvisí s přítomností organického barviva.

VH 9/7856: červená s okrovým podkladem (fragmenty závěsu, výjev č.4, SV stěna)

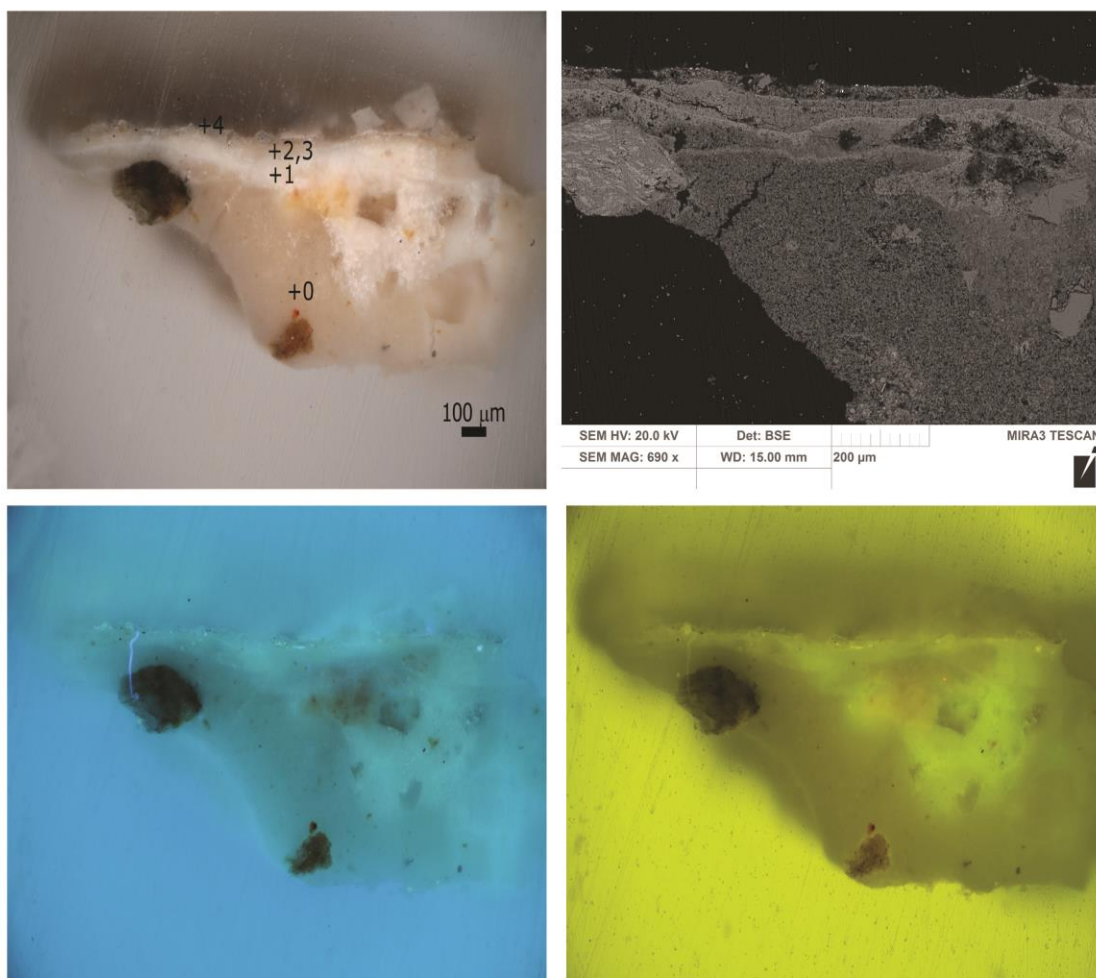

a	b
c	d

Obr. 13: a) snímek z optického mikroskopu Nikon LV100 v režimu odraženého světla, c, d) fluorescenci. Zelená luminescence vrstvy 2 (zinková běloba). Fotografováno při zvětšení na mikroskopu 200x. b) snímek z rastrovacího elektronového mikroskopu Tescan3 Mira, HV 20 KV, BSE režim elektronů.

Popis vzorku: 0 - vápenná bílá až sv. okrová omítka (podklad), na snímku zrno křemičitého plniva (složení matrice dle REM-EDX: Ca, (Si, Al)), 1 - bílé intonako nebo vápenný nátěr lokálně se žlutou hlinkou (složení matrice dle REM-EDX: Ca, (Si, Al)). 2 - okrová, vápenný nátěr s příměsí barytové (jemnozrnná) a zinkové běloby (žluto-zelená luminescence vrstvy), tónovaná hlinkami. Ve vrstvě prokázán zvýšený obsah P (proteinové pojivo?) (složení dle REM-EDX: Ca, Ba, S, Zn, (Si, Al, Fe, K, P)). 3 - červená, barevná úprava provedená pravděpodobně technikou vápenného secca. Obsahuje identické spektrum pigmentu jako vrstva 2 - s vyšším obsahem červeného pigmentu (pravděpodobně směs hlinky a Fe červeně) a méně bělob (složení dle REM-EDX: Ca, Si, Al, Fe (Zn, S, Ba, K)). Zrna Fe-červeně (Fe).

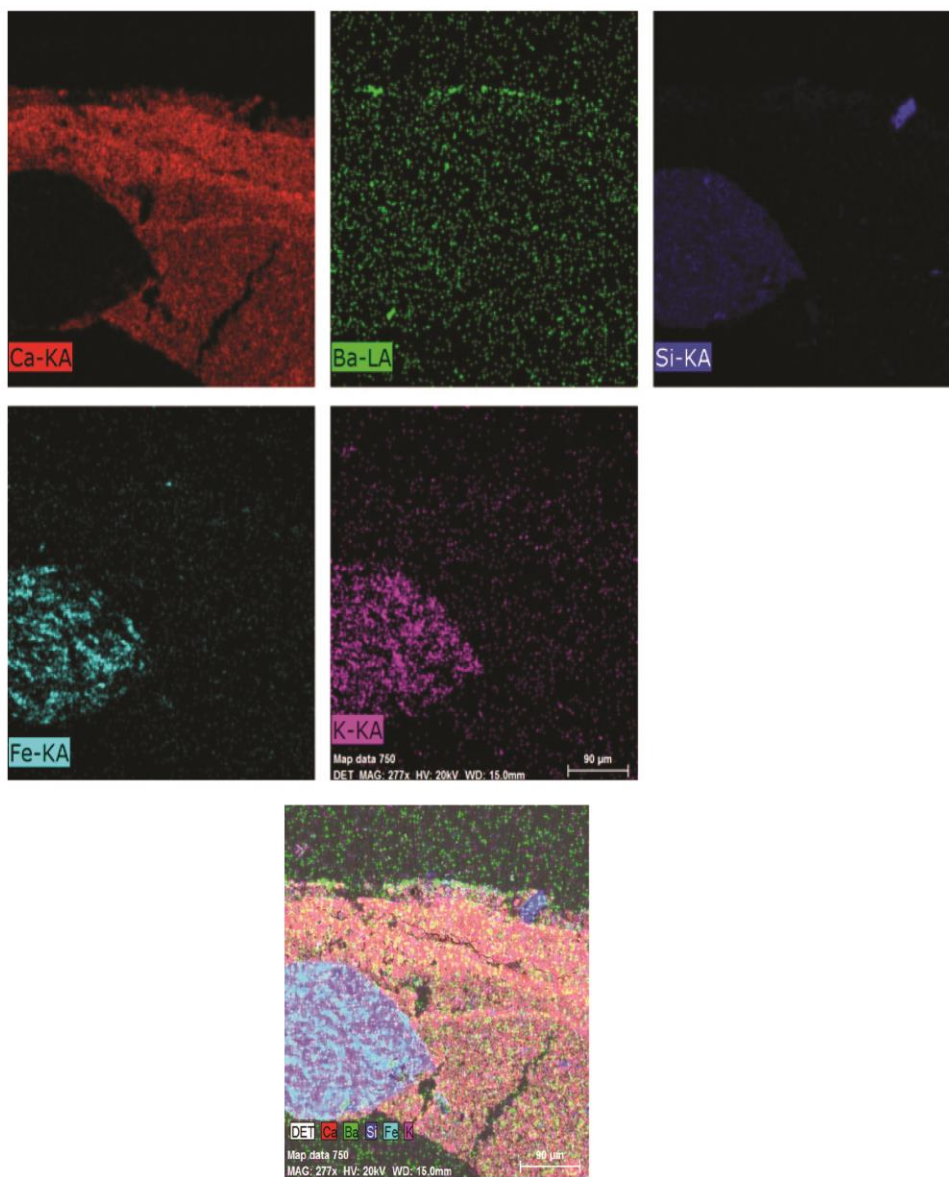
VH 10/7857: modrá? (fragmenty závěsu, výjev č.4, SV stěna)

a	b
c	d

Obr. 14: a) snímek z optického mikroskopu Nikon LV100 v režimu odraženého světla. c, d) fluorescen-
 ci. Fotografováno při zvětšení na mikroskopu 100x. b) snímek z rastrovacího elektronového mikroskopu
 Tescan3 Mira, HV 20 KV, BSE režim elektronů.

Popis vzorku: 0 - vápenná bílá až sv. okrová omítka (podklad) (složení matrice dle REM-EDX: Ca, (Si, Al)), 1 - bílé in-
 tonako nebo vápenný nátěr (složení matrice dle REM-EDX: Ca, (Si, Al)). 2,3 - bílé až sv. okrové vápenné nátě-
 ry, lokálně patrné zrno hlínky (složení dle REM-EDX: Ca, Ba, S, Zn, (Si, Al, Fe, K, P)). 4 - modrá, tenká barevná úprava
 provedená pravděpodobně technikou vápenného secca. Obsahuje uhlíčitán vápenatý, jako modrý pigment použit prav-
 děpodobně umělý ultramarín, pro tónování dále identifikována příměs žluté a červené hlínky, na povrchu lokálně ba-
 rytová běloba (složení dle REM-EDX: Ca, Si, Al, S (Mg, Fe, Na, K, Ba, S)). Vrstva modré - umělý ultramarín (Si, Al, S, Na).

Obr. 15: Distribuce vybraných prvků ve vzorku VH10 (7857).

Shrnutí výsledků:

Chemicko-technologický průzkum provedený v Hodovní (Akustické) síni zámku Humprecht v Sobotce byl zaměřen na průzkum povrchových úprav soklových partií pod cyklem nástěnných maleb s výjevy souvisejícími s dějinami zámku Humprecht. Sokly byly, společně s malbou a omítanými plochami, předmětem restaurátorského zásahu v roce 2014/2015. Restaurování prováděly studenti 4. ročníku FR UPCE v Litomyšli, zásah se opíral o výsledky průzkumu provedeného již v roce 2013 studenty FR, který se zaměřil na průzkum cyklu nástěnných maleb. Předkládaný průzkum tento průzkum doplnil o informace týkající se povrchových úprav soklů, které byly před restaurátorským zásahem překryty bílými nátěry a jejich původní barevnost nebyla v souvislosti s malbami přiznána. Jeho cílem bylo zdokumentovat barevnost soklů či přechodů maleb (linky), příp. potvrdit přítomnost malovaných částí, které mají souvislost s malbami (fragmenty malovaného závěsu). Průzkum měl také odpovědět na dílčí otázky, které se restaurátorům v průběhu obnovy vyskytly a měly pomoci při rekonstrukci barevného pojednání restaurovaných částí.

Průzkum byl proveden na 4 vzorcích souvrství povrchových úprav, které byly odebrány zejména pod výjevem na SV stěně (vzorky VH2, VH9 a 10), 1 vzorek (vzorek VH3) byl odebrán z linky pod malbou na SZ stěně. U vzorku VH2 se vyskytovala v souvrství tmavá linka, u které bylo třeba popsat její charakter (podkresba nebo vrstva depozitů?). U vzorků VH9 odebraného z fragmentů malovaného závěsu, který přesahoval do soklové části, bylo cílem potvrdit přítomnost tónovaných vrstev, které by potvrdily přítomnost malovaných částí související s malbou nad soklem (závěs). Podobné zadání bylo u vzorku VH10 s nezřetelnou modrou barevnou úpravou, jejíž přítomnost bylo nutné potvrdit na mikrovzorcích.

Obecně lze analyzované mikrovzorky charakterizovat:

Všechny se vyznačovaly velmi jednoduchou stratigrafií, prakticky identickou u vzorků VH3, 9 a 10. Na vápenné, tónované, omítce se nachází proměnlivé množství vrstev intonaka nebo bílých až sv. okrových nátěrů (vrstvy neobsahují plnivo). Barevné úpravy jsou v jedné, maximálně dvou vrstvách (tónování na fragmentech malovaného závěsu VH9 a VH10), provedené vápennými nátěry, pravděpodobně technikou vápenného secca (ve vrstvách lze prokázat uhlíčená vápenatá a proměnlivé množství organického pojiva, ve vzorku VH9 byl prokázán P, který může indikovat přídavek proteinového pojiva). Svrchní barevné úpravy (až lazurního charakteru) obsahují méně vápna a více organického pojiva. Jako pigmenty byly v nátěrech užity běloby (zinková, příměs barytové běloby) a hlinky, u vzorku VH3 bylo prokázáno užití organického barviva citrónově žluté barvy sráženého na substrát hydratovaný oxid hlinitý (vrstva 2); barva a typ srážicího substrátu jsou indicie pro užití spíše syntetického typu barviva, nelze vyloučit užití této žlutě již při vzniku malby ve 30. letech. Povrchové lazury obsahovaly malovaných částí (linka VH3, závěs VH9 a 10) obsahovaly Fe-červeň, umělý ultramarín, malou příměs barytové běloby.

Zcela odlišnou stratigrafií vykazoval vzorek VH2, na několika okrových vrstvách intonaka nebo nátěrů se vyskytují bílé nátěry z nichž poslední jsou hlinkové (vzorek s překryvnými bílými nátěry?). V souvrství je tmavá souvislá vrstva nečistot nebo ztmavlé izolace nebo pojiva (vrstva pod ní je bohatá na organické pojivo - bílé luminuje); z těchto důvodů se pravděpodobně nejedná se o podkresbu nebo jinou povrchovou barevnou úpravu.

V Litomyšli, 2.8. 2015

Ing. Renata Tišlová, PhD.

Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice

Krajský úřad Královéhradeckého kraje

Město Sobotka
IČ 002 72 124
Boleslavská 440
507 43 Sobotka

Váš dopis ze dne | Vaše značka (č. j.)

Naše značka (č. j.)
21354/RG/2014-7

Hradec Králové
5. 1. 2015

Odbor | oddělení
regionálního rozvoje, grantů a dotací
kultury a památkové péče

Vyřizuje | linka | e-mail
Ing. Milan Smolík | 458
msmolik@kr-kralovehradecky.cz

ROZHODNUTÍ

Krajský úřad Královéhradeckého kraje, odbor regionálního rozvoje, grantů a dotací, oddělení kultury a památkové péče, jako věcně a místně příslušný orgán státní památkové péče podle § 28 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, podle § 29 odst. 1 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, projednal žádost o závazné stanovisko, kterou podalo podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, dne 3. 12. 2014 Město Sobotka, IČ 002 72 124, Boleslavská 440, Sobotka, ve věci restaurování maleb v akustické hodovní síni zámku Humprecht, jenž je prohlášenou kulturní památkou zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod číslem rejstříku 37630/6-1386 a na základě Nařízení Vlády ČR č. 170/2008 Sb., ze dne 28. 4. 2008 je prohlášenou národní kulturní památkou s účinností od 1. 7. 2008.

Na základě znalosti místa samého, po předcházejících konzultacích a po písemném odborném vyjádření Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Josefově ze dne 9. 12. 2014 (č.j. NPÚ-362/94507/2014/Mch [Mgr. P. Mach] – správnímu orgánu doručeno dne 11. 12. 2014 do datové schránky) vydává správní orgán státní památkové péče na základě zmocnění v § 14 odst. 6 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, a ve smyslu ustanovení § 68 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, toto

z á v a z n é   s t a n o v i s k o :

Obnova zámku Humprecht, který je národní kulturní památkou zapsanou do Ústředního seznamu kulturních památek ČR pod rejstříkovým číslem 37630/6-1386, spočívá v:

restaurování maleb v akustické hodovní síni sestávající dle podané žádosti z těchto prací:

- 1) *odkrytí malby pod všemi čtyřmi výjevy až k současné podlaze, v této oblasti je předpoklad nálezu zachovaného iluzivního závěsu pojednaného v rudkové kresbě (kladívka, skalpely, kartáčky z koňských žíní, skelné vlákno,*

- 2) čištění malby od prachových nečistot a bílých zákalů způsobených zatékáním (mechanicky suchou cestou, polyuretanové houby Akapad),
- 3) fixáži barevné vrstvy v místech jejího zpráškovatění (deriváty celulózy Klucel E, arabská guma),
- 4) injektáži dutin a trhlin (injektačním prostředkem na vápenné bázi, Ledan TA1),
- 5) tmelení defektů (jemný vápenný tmel),
- 6) retuši v drobných defektech malby, rekonstrukce pouze v místech, kde byly provedeny rozsáhlé sondy z osmdesátých let 20. století (pigmenty pojené vodorozpustným pojivem, například Klucel E, či arabská guma),
- 7) komplexní dokumentaci restaurátorského zásahu ve formě textové i fotografické dokumentace postihující všechny etapy a použité technologie a materiály ve dvou tištěných vyhotoveních

V celé ploše stěn nad figurálními výjevy se zvažuje zhotovení nátěru v původním okrovém odstínu. Pojivo nátěru má být anorganické, nejlépe vápenné, přičemž může být kvůli stabilitě mírně modifikováno.

Podle § 14 odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, o státní památkové péči správní orgán věc posoudil takto:

Výše uvedené práce obnovy národní kulturní památky zámku Humprecht **jsou přípustné při splnění následujících podmínek:**

1. Bude vyhotovena referenční plocha (min. 70 x 70 cm) návrhu provedení barevných retuší závěsu pod figurálními výjevy. Následně vlastník národní kulturní památky svolá kontrolní den, na který nejméně s 10 denním předstihem pozve zástupce správního orgánu a odborné organizace státní památkové péče. Provedení retuší může být provedeno výhradně po odsouhlasení referenční plochy příslušnými zástupci státní památkové péče.
2. Zahájení restaurátorských prací bude minimálně s týdenním předstihem oznámeno správnímu orgánu a odborné organizaci státní památkové péče.
3. V průběhu restaurování budou vlastníkem národní kulturní památky svolávány pravidelné kontrolní dny, přičemž první kontrolní den bude svolán před zahájením etapy lokálních barevných retuší, popř. rekonstrukcí.
4. Prováděné technologické postupy a použité materiály musí respektovat originál v dochovaném a doloženém uměleckořemeslném zpracování, a musí být respektována a zachována technická a materiálová struktura, stejně jako výtvarná a uměleckořemeslná podoba restaurované národní kulturní památky.
5. Jedno pare závěrečné restaurátorské zprávy, včetně digitální verze na nosiči DVD nebo CD, bude předáno NPÚ k archivaci nejpozději třicet dní od ukončení restaurátorských prací. Součástí závěrečné restaurátorské zprávy bude i podrobná grafická dokumentace stavu originálu, zakres a rozdělení případných mladších a starších restaurátorských i nerestaurátorských doplňků, lokalizování nadměrných prasklin, případných mechanických poškození, zakres povrchové korozní ztráty originální hmoty. Příložená fotodokumentace bude zhotovena na fotografický papír, jednotlivé fotografie budou o rozměrech alespoň 10 x 15 cm.

ODŮVODNĚNÍ

Krajský úřad Královéhradeckého kraje, odbor regionálního rozvoje, grantů a dotací, oddělení kultury a památkové péče jako věcně a místně příslušný orgán státní památkové péče obdržel dne 3. 12. 2014 písemnou žádost Města Sobotka o vydání závazného stanoviska k restaurování maleb v akustické hodovní síni zámku Humprecht, který je na základě Nařízení vlády ČR č. 170/2008 Sb., prohlášen za národní kulturní památku. Dnem doručení žádosti bylo zahájeno řízení o vydání závazného stanoviska, což bylo účastníku řízení oznámeno přípisem č.j. 21354/RG/2014-3 ze dne 4.

12. 2014 (doručeno do datové schránky účastníka řízení téhož dne). Přitom jej poučil o tom, že má v řízení právo vyjádřit své stanovisko, právo nahlížet do spisového materiálu, možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí, jakož i namítnout podjatost úřední osoby. Tohoto práva nebylo využito.

Po obdržení uvedené žádosti si správní orgán v souladu se zněním § 14 odst. 6 věty první zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění [dále jen PamZ“], vyžádal písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče, kterou je Národní památkový ústav. Pro národní kulturní památku zámek Humprecht je příslušným pracovištěm vykonávající odborný dohled Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově. Tato odborná organizace státní památkové péče vydala své vyjádření dne 9. 12. 2014 pod zn. NPÚ-362/94507/2014/Mch (Mgr. P. Mach) a správnímu orgánu bylo doručeno do datové schránky dne 11. 12. 2014.

Součástí podané žádosti o vydání závazného stanoviska byl restaurátorský záměr vypracovaný Univerzitou Pardubice – fakultou restaurování. Současně se podaná žádost odvolává i na zprávu o stavebně historickém průzkumu, která je založena v archivu správního orgánu.

Správní orgán po obdržení výše uvedeného písemného vyjádření odborné organizace státní památkové péče a po vyhodnocení podkladů zaslaných a zmíněných účastníkem řízení všechny tyto podklady náležitě vyhodnotil a došel k níže uvedeným závěrům.

Při průzkumu v roce 2013 bylo zjištěno, že pod dvěma vrstvami vápenné omítky ze třicátých let 20. století, které tvoří podklad malby, se nenacházejí žádné starší omítkové vrstvy ani malířské výzdoby. Malba je provedena na vrstvu poměrně jemnozrnného vápenného štuky, který byl filcován, čímž bylo docíleno mírně hrubší struktury. Na takto provedený a zcela vyschlý podklad byla vytvořena kresba kompozice rudkou. Následně bylo přes kresbu malováno akvarelovým (lazurním) způsobem tzv. „suchou“ temperou, tedy pojivem s obsahem proteinů a polysacharidů. Průzkum v UV světle ukázal, že malíř dodatečně upravoval malbu pomocí přemaleb se zinkovou bělobou. Na jihozápadní stěně jsou autorské přemalby a úpravy rozsáhlejší. Malba je zde nanášena ve dvou barevných vrstvách. Na spodní části severovýchodní stěny byla sondami prokázána zřetelná rudková kresba závěsu na konzolkách, která je dnes překryta dvěma vrstvami bílého nátěru. Závěs se pravděpodobně nacházel v soklové části pod všemi čtyřmi výjevy. Stratigrafické sondy, které byly provedeny v okolí výjevů, dokazují, že malby byly původně prezentovány v jiném kontextu. Původní barevnost stěn hodovního sálu včetně soklové části, měla stejný tón s podkladem maleb a byla prokazatelně světle okrová až narůžovělá.

Na stropě akustické hodovní místnosti je namalován velký erb rodu Černínů od Rudolfa Beneše z třicátých let 20. století. Ten je po obvodu místnosti v úrovni stropu doplněn okrovým pásem a modrou linkou. V západní části se pod tímto pásem nalézá novodobý nápis: *Vystavěl v letech 1660 – 80 Humprecht Jan Černín z Chudenic*. Prostor na stěnách mezi jednotlivými kamennými ostěními dveří cca ve výšce jeden metr od země až do výšky nade dveřní římsy vyplňují čtyři obdélné nástěnné malby s figurálními náměty ze života Heřmana Černína a Humprechta Jana Černína o rozměrech cca 570 x 200 cm. Jejich autorem je Richard Wiesner, který je namaloval v červenci roku 1937. Malby jsou provedeny lazurně pouze v několika základních odstínech, barvami akvarelového charakteru, imitující techniku fresky. Nejčastěji se zde vyskytuje modrá, červená a okrová či hnědá barevnost. V rukopisu je výrazná kresebnost a barevné plochy jsou spíše lavírovány a rozmývány. Autor pracoval se světlým podkladem vápenné omítky, největší světla jsou případně doplněna bělobou. Tématem jednotlivých scén je *Návštěva Heřmana Černína na zámku Radenín u paní Zuzany Černínové* (jihovýchodní stěna), *Příchod Humprechta Černína do Benátek* (jihozápadní stěna), *Humprecht se stavitelem zámku Carlem Luragem* (severozápadní stěna), *Humprecht na zasedání sněmu Království českého* (severovýchodní stěna). Okolí výjevů a stěny jsou natřeny bílým nátěrem disperzního charakteru.

Současný stav výše předmětné národní kulturní památky je v zanedbaném stavu, který si vyžaduje restaurátorský zásah kvalifikovanými osobami. Malba je poškozena především díky zatékání okny umístěnými v horní části místnosti, kdy bílý disperzní nátěr stěn stekl na jednotlivé výjevy. Dále se na malbě vyskytují drobná mechanická poškození a statické praskliny, okolo kterých byly lokálně zaznamenány dutiny.

Navržený způsob restaurování byl správním orgánem po vyhodnocení všech podkladů shledán jako adekvátní. Podmínky stanovené ve výroku tohoto rozhodnutí pouze doplňují a lehce usměrňují vlastní proces provádění prací. Konzultace konané na kontrolních dnech je důležitým nástrojem pro ideální výběr barevného řešení a způsobu provedení retuší. Je proto důležité, aby toto jednání před vlastním provedením prací bylo uskutečněno. Nelze však přehlédnout skutečnost, že odsouhlasení postupu je v tomto případě možné pouze za předpokladu, že nebude v rozporu s výrokem tohoto rozhodnutí. Dojde-li na konaném kontrolní dni ke zjištění, které nebude v souladu se závěry v restaurátorském záměru a stavebně historickém průzkumu a nebude-li možné postupovat v souladu s tímto rozhodnutím, bude povinností vlastníka vyžádat si nové závazné stanovisko a práce na obnově národní kulturní památky budou muset být přerušeny.

Odborná organizace státní památkové péče ve svém písemném vyjádření uplatnila požadavek na předání jednoho výtisku restaurátorské zprávy. Toto odůvodnila tím, že dle jejího názoru požadavek na odevzdání závěrečné restaurátorské zprávy odborné organizaci státní památkové péče má oporu v §14 odst. 9 PamZ a vychází z ustanovení §10 odst. 3 písm. c) Vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí PamZ. Žádoucí je zcela průkazná dokumentace, kupříkladu dle Metodického listu NPÚ – *Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv* č. 4/2006. Restaurátorská zpráva je totiž svou povahou historickým pramenem k památce (dílu) před restaurátorským zákrokem a sumarizuje provedené práce včetně záznamu použitých technologií.

Správní orgán nezpochybňuje význam a důležitost archivace restaurátorské zprávy ani její dokumentační hodnotu. Ustanovení § 14 odst. 9 PamZ, na který se odborná organizace státní památkové péče odvolává, přímo ukládá vlastníku kulturní památky povinnost odevzdat jí na její žádost 1 vyhotovení dokumentace. Zákon blíže nespecifikuje, o jakou dokumentaci se jedná. V obecné rovině lze pod tento termín podřadit jak studii, projektovou dokumentaci, průzkumy, tak i restaurátorskou zprávu. Vzhledem k této povinnosti je nutné zdůraznit, že odevzdání dokumentace je ze zákona obligatorní, tj. nemělo by být podmíněno výrokem konkrétního rozhodnutí. Nicméně rozsah dokumentace není zákonem stanoven, je tedy zcela legitimní, aby byl upřesněn podmínkou uvedenou ve výroku rozhodnutí.

Po vyhodnocení všech výše uvedených skutečností správní orgán konstatoval, že z jeho pohledu není nezbytné v daném řízení provádět další dokazování. Proto dne 11. 12. 2014 bylo účastníku řízení písemnou formou (doručeno prostřednictvím datové schránky dne 11. 12. 2014) oznámeno, že správní orgán v dané věci ukončil dokazování. V souladu s ustanovením § 36 odst. 3 SpŘ bylo současně účastníku řízení umožněno vyjádřit se k podkladům pro vydání rozhodnutí. Tohoto práva však nevyužil.

Správní orgán památkové péče po posouzení všech podkladů a zjištění ve výše uvedené věci došel k závěru, který je obsažen ve výroku tohoto závazného stanoviska. Při posuzování se řídil platnými právními předpisy a nařízeními (zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů; Vyhláška č. 66/1988 Sb. ve znění pozdějších předpisů, kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb.; Nařízení vlády ČR č. 170/2008 Sb., ze dne 28. 4. 2008; zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění) jakož i Listinou základních práv a svobod (čl. 35, odst. 3: „Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem“), která je součástí Ústavy České republiky.

Poučení o odvolání

Proti tomuto rozhodnutí může účastník řízení podle ustanovení § 81 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění, podat odvolání do 15-ti dnů ode dne oznámení k Ministerstvu kultury ČR, prostřednictvím Krajského úřadu Královéhradeckého kraje, odboru regionálního rozvoje, cestovního ruchu a kultury, oddělení kultury a památkové péče. Odvolání má odkladný účinek.

Podle § 82 odst. 1 správního řádu se lze odvolat proti výrokové části rozhodnutí či jednotlivým výrokům. Odvolání proti odůvodnění rozhodnutí je nepřijatelné.

Podle § 82 odst. 2 správního řádu musí z odvolání být patrné, kdo je činí, a které věci se týká. Odvolání se podává s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal správnímu orgánu a aby každý účastník řízení dostal jeden stejnopis.

UPOZORNĚNÍ:

Podle ustanovení § 14 odst. 8 a § 14a odst. 1 PamZ může obnovu kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi, může provádět fyzická osoba, která je plně způsobilá k právním úkonům a bezúhonná, na základě povolení vydaného Ministerstvem kultury ČR pro danou specializaci restaurátorské činnosti, kterou v aktuálním případě je restaurování malířských uměleckých děl – nástěnných maleb.

otisk úředního razítka

PhDr. Pavel Mertlík
vedoucí oddělení kultury
a památkové péče

Stejnopis obdrží:

- Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově, Okružní 418, 551 02 Jaroměř-Josefov

Zápis z kontrolního dne – zámek Humprecht 9. 4. 2015 od 9,00

Přítomni: Ing. M. Smolík (KÚ Královéhradeckého kraje), Mgr. Pavel Mach (NPÚ v Josefově),

Ing. Lubor Jenček (Město Sobotka), Mgr. Zuzana Wichterlová (restaurátorka, Univerzita Pardubice), Anežka Beranová, Jan Lhoták, Romana Rajtárová (studenti

Univerzita Pardubice), PhDr. D. Faměrová (Zámek Humprecht)

1. Obsahem setkání je kontrola dosavadního postupu restaurování maleb v akustické hodovní síni zámku Humprechtu v 1. poschodí
2. Restaurátorské práce provádějí studenti Univerzity Pardubice pod dohledem pedagogů s licenci pro restaurování Mgr. Zuzany Wichterlové a Mgr. Jana Vojtěchovského. Malbu od vstupních dveří vlevo – setkání Heřmana Černína se Zuzanou Černínovou, restauruje Romana Rajtárová, další malbu s výjevem přijetí Humprechta v Benátkách restauruje Andrea Komárková, třetí malbu s motivem stavby zámku a postavami Humprechta Černína a Carla Luraga restauruje Jan Lhoták a malbu vpravo od vstupních dveří s tématem Humprechta na sněmu restauruje Anežka Beranová
3. Studenti provedli rozsáhlý archivní průzkum v Sobotce, Jičíně, Pardubicích, Praze, domluvena je návštěva SOA v Třeboni, také oslovili pamětníky. Dohledali první nákres maleb, objevili zprávu ak. malíře Alta o restaurátorském průzkumu maleb a zámku v roce 1984. Získali a předložili fotografie maleb z 50. let.
4. Na základě získaných podkladů a částečného rozšíření sond předložili dosavadní poznatky, hypotézy a návrhy dalšího postupu při restaurování.
5. Malby byly provedeny metodou al secco, pouze malba vlevo od vstupních dveří – Heřman Černín a Zuzana prozrazuje pokus o malbu al fresco, od níž bylo upuštěno. Byly odebrány další vzorky z linek a rozšířených sond, některé vzorky jsou nestabilní, bylo nutno je odebrat opakovaně. Podle dosavadních laboratorních výsledků jsou potvrzeny moderní pigmenty z 20. století, jako pojivo arabská guma. Na některé výsledky se ještě čeká. Malby byly očištěny suchou cestou, latexovou houbou Akapad, od zákalu ze steklin, postupně byly injektovány drobné dutiny okolo prasklin

mezi omítkou a zdí, nejvíce poškozena je tímto způsobem malba vpravo vedle vstupních dveří, motiv Humprecht na sněmu. Je ponecháno na úvaze restaurátorky, které mikrotrhliny bude stabilizovat a které ponechá bez úpravy. Velké trhliny již byly stabilizovány. Používáno bylo i UV světlo pro případné dohledání starších úprav.

6. Otázkou k řešení byla problematika iluzivního závěsu, který byl patrný po rozšíření sond pod malbou vpravo od vstupních dveří. Nedohledalo se potvrzení, že by tento závěs byl namalován pod celou plochou malby. Studenti uvedli tři možnosti existence závěsu –
  - mohlo se jednat o zkoušku výzdoby, která nebyla schválena a ani realizována
  - malba závěsu byla realizována, ale s ohledem na nestabilitu rudky, již byla malba závěsu provedena, došlo během krátké doby k setření malby opírajícími se návštěvníky a po tomto poškození již nebyla malba závěsu obnovena
  - Asi bych to spíše formulovala obráceně, že: Nejpravděpodobnější se zdá, že jde o pozůstatek starší výmalby místnosti. Je možné, že tuto hypotézu se podaří potvrdit, či vyvrátit rozborem vzorků v laboratoři. Podle dokumentace průzkumu ak. malíře Alta z roku 1984 lze odvozovat, že část omítky v akustické hodovní síni byla původní, barokní, tuto hypotézu je nutno respektovat při postupu restaurování soklu, při znalosti situace, že především tato část omítky byla nejvíce devastována úpravami.
7. Po diskusi byl přijat závěr, že by celá plocha pod malbami měla být očištěna od novodobého bílého nátěru a měl by být proveden citlivý restaurátorský zásah tohoto prostoru
8. Podobně bylo dohodnuto obnovení linek pod malbami. Nad malbami bylo rozhodnuto provést rozšířený průzkum, zda se tam linky nevyskytovaly.
9. Příští kontrolní den je navržen na dobu po dokončení očištění soklu a po provedení částečné retuše ve figurách.
10. Originál prezenční listiny a zápisu je uložen v zámku Humprechtu

Zapsala: PhDr. Dagmar Faměrová

Zápis z kontrolního dne – zámek Humprecht 4. 6. 2015 od 13,00

Přítomni: Ing. M. Smolík (KÚ Královéhradeckého kraje), Mgr. Pavel Mach (NPÚ v Josefově),

Ing. Lubor Jenček (Město Sobotka), Mgr. Zuzana Wichterlová (restaurátorka, Univerzita Pardubice), Anežka Beranová, Andrea Komárková, Jan Lhoták, Romana Rajtárová (studenti Univerzita Pardubice), PhDr. D. Faměrová
(Zámek Humprecht)

1. Obsahem setkání je kontrola dosavadního postupu restaurování maleb v akustické hodovní síni zámku Humprechtu v 1. poschodí a dohoda o dalším postupu
2. Od minulého kontrolního dne studenti odkryli nátěry soklu pod pásem maleb. Vytloukli druhotné tmely, sádry a cementové výplně. Defekty zpevnili, dutiny injektovali. V současnosti probíhá tmelení. Podrobný popis postupu bude doložen v restaurátorské zprávě.
3. Byl předložen návrh rekonstrukcí rámování nad i pod obrazy. Bylo schváleno provést rekonstrukci linek v nejslabším navrhovaném kontrastu. Na základě nalezeného původního konceptu malby a na základě dochovaných drobných fragmentů bylo rozhodnuto, že rám nad obrazy bude rekonstruován v širší variantě.
4. Schválena byla ukázková retuš malby vlevo od vstupních dveří – setkání Heřmana Černína se Zuzanou.

Zapsaly MgA. Z. Wichterlová a PhDr. Dagmar Faměrová

Zápis z kontrolního dne – zámek Humprecht 24. 7.2015 od 9,00

Přítomni: Ing. M. Smolík (KÚ Královéhradeckého kraje), Ing. Lubor Jenček (Město Sobotka),

Mgr. Zuzana Wichterlová (restaurátorka, Univerzita Pardubice), Anežka Beranová,

Andrea Komárková, Jan Lhoták, Romana Rajtárová (studenti Univerzita Pardubice),

PhDr. D. Faměrová (Zámek Humprecht)

Omluven: Mgr. Pavel Mach (NPÚ Josefov)

1. Obsahem setkání byla kontrola dokončeného restaurování maleb v akustické hodovní síni zámku Humprechtu v 1. poschodí
2. Studenti seznámili s postupem práce na jednotlivých malbách, zmínili komplikace a způsoby řešení konkrétních problémů. Celková zpráva o restaurování maleb bude zachycena v bakalářských pracích studentů, které budou obhajovat na Fakultě restaurování Univerzity Pardubice na podzim 2015. Předání jednotlivých zpráv o restaurování odborným pracovištěm KÚ Královéhradeckého kraje a NPÚ v Josefově se předpokládá do 31. 10. 2015
3. Restaurované malby byly přijaty bez výhrad.
4. Originál prezenční listiny a zápisu je uložen v zámku Humprechtu

Zapsala: PhDr. Dagmar Faměrová

ČESKOSLOVENSKÝ ÚSTAV ZAHRA NIČNÍ

PRAHA II., VYŠEHRADSKÁ TŘ. 25.

TELEFON 471-85. . . . ÚČET U POŠTOVNÍ SPORITELNY V PRAZE ČÍSLO 89.374

Praha, dne 7. května 1937.

Č. j. 1414/37-T1/V.

Pan R. Wiesner,
akad. malíř,
P r a h a .

Vážený mistře!

Odvoláváme se k Vašemu dopisu ze dne 16. března 1935, jímž jste laskavě potvrdil naši objednávku na 6 figurálních maleb do čs. síně na universitě v Pittsburghu za honorář 6.000 Kč.

Poněvadž je třeba urychlené dokončení síně, prosíme Vás, abyste nám tyto figurální kresby laskavě již namaloval a dodal v čase pokud možno nejkratším. V pořadí raďte nejprve voliti sv. Václava a dvojici sv. Cyrila a Methoděje. O dalším postupu dohodněte se laskavě s panem drem J. Kratochvílem z ministerstva zahraničních věcí.

Trváme

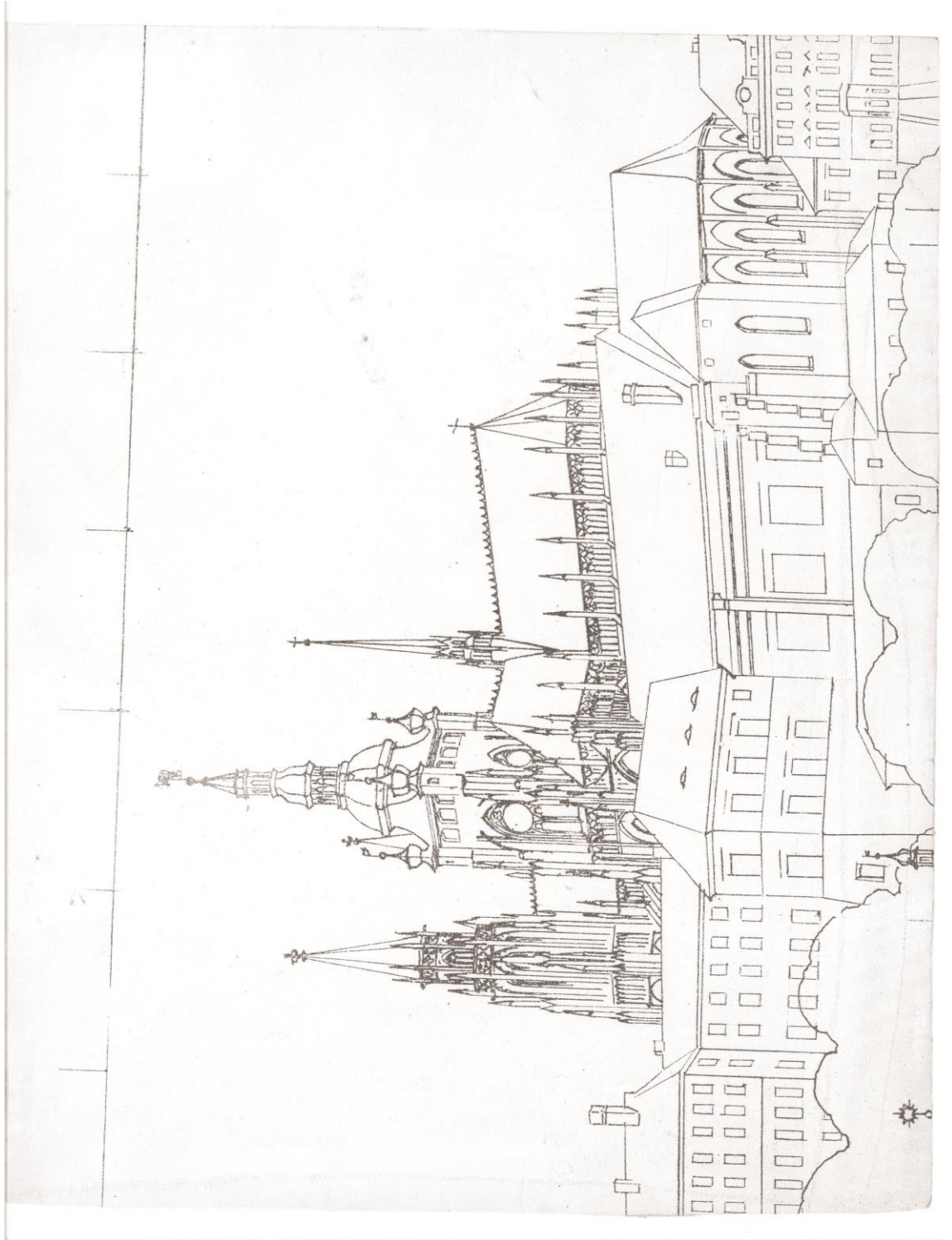
v dokonalé úctě

za:

V. Janáček

kratochvíl

SVĚTOVÁ VÝSTAVA V NEW YORKU

ČESKOSLOVENSKÝ VÝSTAVNÍ VÝBOR
PRAHA II., RAŠÍNOVO NÁBŘEŽÍ Č. 60.

Tel.: 476-51, 425-89.
Adresa telegramů: Econocentre

V Praze dne 22. března 1939.

Pan
Richard Wiesner,
akad. malíř,
P r a h a I.,

Křižovnická 8.

V příloze dovoluujeme si Vám zaslati na vědomí
opis pamětního protokolu, ve kterém se zavazujete provést
obraz, představující chválu a slávu přírodních pramenů
za účelem propagace lázeňských míst.

V dokonalé účtě

SVĚTOVÁ VÝSTAVA V NEW-YORKU.
ČESKOSLOVENSKÝ VÝSTAVNÍ VÝBOR
V PRAZE.

Stokely
za gen. komisaře.

Příloha.

Bata

a. s.

Z L Í N .

Adresa telegramů: »BATOVÉ«

Telefon: Zlín, číslo 2.

V odpovědi račte
udatí tuto značku:

_____ Ve

ZLÍN, dne 7. října 1941.

Pan

Richard Adolf Wiesner,
akad.malíř

v Praze -

Náplavní ul.

Křižovnická 8

Potvrzujeme naše jednání, které vedl s Vámi p.arch.Gahura
ohledně zhotovení obrazu pro zasedací síň radnice ve Zlíně .
Obraz bude velký asi 6 x 3.60 m , umístěn bude v čele zasedací síně
a námět jeho bude odpovídat poslání místnosti, ve které bude vyvěsen.
Zhotovíte nejdříve skicu, kterou nám předložíte a po dočlené shodě
o námětu a provedení obrazu vyhotovil byste další skicu asi v 1/2 veli-
kosti a dle této vypracoval pak definitivní obraz .

Za tuto Vaší práci budete nám účtovat K 50.000.- ,
slovy: padesáttisíc K , které Vám vyplatíme po úplném dohotovení a pře-
vzetí Vašeho díla.

Vzhledem k tomu, že práce Vaše zaujme delší čas, jsme zá-
sadně ochotni po vzájemné dohodě dle postupu práce Vám na tento Váš
honorář vypláceti zálohy .

V, dokonalé úctě
Bata, a. s.

DOMINIK ČIPERA

Ve Zlíně, dne 2. března 1942.

Pan

Richard Wiesner,
akad. malíř

v Praze I.

Křížávnická ul. 8

Vracím se k našemu dojednání ohledně zhotovení obrazu pro zasedací síň radnice ve Zlíně a souhlasím s tím, aby obraz zhotoven byl v rozměrech, jak navrhuje pan arch. Gahura, t.j. 5.15 m x 2.40 m. Očekávám brzké zaslání skic abychom se na podkladě jich mohli dohodnouti o definitivní úpravě.

S přátelským pozdravením

Richard Wiener: Svazek dělníků a rolníků (část kompozice dvoubarevného sgrafitta pro hlavní halu nového nádraží na Smíchově, karton, celk 320×3800 cm — 1953—1954)